Ion Lazăr da Coza

CRUCEA UMBRELOR

povestiri

ÎNSEMNE CULTURALE – 2012

Format electronic:

Vasilisia Lazăr: coordonator
Gina Zaharia: tehnoredactare
Sofia Sincă: arhivare

Copyright – 2012 – Ion Lazăr da Coza

Biblioteca ÎNSEMNE CULTURALE
http://insemneculturale.ning.com/

Ion Lazăr da Coza

CRUCEA UMBRELOR

povestiri

Cuvânt-înainte

Ca literat, Ion Lazăr a fost de la început surprinzător. Având privilegiul de a mă număra printre cei câţiva confraţi cărora le-a trimis, cu mulţi ani în urmă, primele încercări poetice, n-am putut să nu-i apreciez conciziunea stilului, capacitatea de sugestie a zbaterii lui metaforice într-un labirint în care muzele îl mângâiau tăcute, să nu-i rătăcească paşii: *„Şi sunt Icar/ Şi aş putea să mă înalţ/ Să evadez/ Din labirint./ Împăcat,/ Port aripi de ceară./ Niciodată însă/ N-o să le încerc puterea:/ Labirintul nu se vede,/ Iar zborul meu/ Vi s-ar părea/ O fală doar –/ Un trist avânt*". Acolo putea să rămână după ieşirea la lumină a primei lui cărţi – în labirintul acela de zăpadă, dacă destinul său mioritic nu s-ar fi reverberat într-o constatare existenţială de mare finețe: „...gingăşia fulgului de nea/ Nu e doar miraju-n care se topeşte".

Şi ca să ne-o dovedească din plin, a trecut la proză. Nu mi l-aş fi închipuit atunci atât de meticulos în derularea fără noduri şi încâlceli a unui fir narativ, cu ecouri moralizatoare din Slavici sau ironice din vorbirea lui Moromete, într-un stil uneori poznaş ca al lui Creangă depănându-şi amintirile, alteori clipocind de metafore ca fraza lui Fănuş Neagu. „Ieşirile în sat, în fiecare zi de sărbătoare, dar mai ales duminica, deveniseră un ritual pentru cine se respecta. Hainele cele mai curate, cele mai bune, erau îmbrăcate şi purtate cu fală spre biserică ori spre cooperativă. Chiar dacă nu aveai un ban în buzunar, ca să cumperi un pachet de ţigări sau o bomboană la copii, tot era bine să ieşi, să vezi lumea ori să fii văzut de ea. Absenţa îndelungată de la promenadă lăsa impresia de gospodar scăpătat. Or asta nu le era pe voia acestor săteni mândri şi harnici, truditori în piatră seacă" – scrie el în ***Comoara*** sau „De-ar fi avut mai mult noroc, Manea nu şi-ar fi pus bordeiul peste moldă. Ar fi defrişat bucuros din *apărătura* lui, din colţul său de pădure pe care îl ocrotea şi îl exploata ca megieş ce se afla, însă fâneaţa îi era la marginea tăpşanului. De acolo se întindeau prăpăstii acoperite cu arbori găunoşi, iar pe unde putea să tragă el coasa nu s-a îndurat să facă odaia, că şi aşa nu prisosea obrazul neted al luminişului" – în ***Cotul lui Manea***. Moş Sava din ***Alte veri*** este un Moş Chiorpec Ciubotariul, cu nimic mai prejos decât humuleşteanul lui Creangă: „– Ţin'-te mai aproape, să nu te pierzi! grohăia moş Sava întruna. Îi era lui de mine să nu mă pierd cât îi este şi guşterului de coada sa, însă vroia să rână-n burtă când ramurile încordate de mâinile şi de trupul lui deşirat mă plezneau peste ochi. Şi toată rămurica ce-mi pupa faţa era prilej de a-i

autorul –, se întinse cu o încetineală nesfârşită pe patul tare, mulţumind – poate Cerului – că ajunsese să-şi ridice Pomul pentru grijanie. Lumina becului de deasupra uşii se micşoră cât o luminiţă de candelă"... În ***Cotul lui Manea***, sfârşitul acestuia este doar sugerat printr-un procedeu literar care nu este la îndemâna oricui, un posibil şir de evenimente ulterioare fiind sublimate într-o singură frază. Moşul, a cărui cosire de la cotitura unui râu devenise toponim, îşi căra fânul pe o punte „aruncată spectaculos deasupra unui şuvoi ameţitor". Avertizat de un megieş că puntea e alunecoasă şi s-ar putea să-l înghită hăul de sub ea, Manea îi răspunde în doi peri, sperând să-şi termine treaba chiar în seara aceea. „Cele două maldăre de fân rămase pe fâneaţa lui Manea – conchide naratorul – avea să le spulbere vântul toată iarna".

Apropiată de proza fantastică a lui V. Voiculescu este ***Comoara***, în care, relatând despre o comoară ascunsă pe vremea cumanilor, împleteşte realitatea cu visul atât de dibaci, încât trecerile de la un plan la altul se fac fără ca cititorul să-şi dea seama dacă nu este atent la lectură.

Aşa cum arată literar, acest prim volum de povestiri (la data apariţiei lui, autorul are deja în pregătire pe al doilea), Ion Lazăr nu este o promisiune în proză, ci, de la început, o certitudine. Stăpânind mai mult decât bine tehnica narativă modernă, având un vocabular bogat, expresiv şi precis folosit, presărat cu regionalisme, dar şi cu neologisme atunci când textul o cere, prozele lui sunt incitante şi uşor de citit, adânci însă în tematica abordată şi în mesajul lor. Cunoaşte bine limba română literară, nu face exces de aspectul ei vorbit, dar nici nu se îndepărtează de el în construcţia personajelor. În concluzie, un nou bine venit între prozatorii vrânceni contemporani, căruia îi urăm din toată inima multe alte realizări în domeniu!

Valeriu ANGHEL

Fenomenul Ion Lazăr da Coza

În satul Coza, de pe malul râului cu același nume, pleacă înspre noi talentul scriitorului **Ion Lazăr da Coza**. Acolo, izvoare și raze de lună își împletesc armonia și binecuvântează timpul în care prozatorul a știut că singurul țel în viață îi este acela de a răspândi crâmpeie din timpul lui, așa cum îl simte, îl învață, îl modelează, îl transcrie, îl metamorfozează între coperte de gând.

Este o onoare să fii contemporan cu el. Îi parcurgi potecile spre cetățile artei literare, de unde nu vrei să te desprinzi din teama de a nu pierde nicio clipă fenomenul de dăruire pe care **da Coza** îl stăpânește cu prisosință. E ca și cum semănătorul a pornit să-și cutreiere ogoarele, prin nopți cu zefir, și nu-i pasă dacă ploaia îi va spulbera semințele, convins fiind că vor da rod în pământuri aride, pe țărmuri pustii ori între ramurile pădurilor de toată ziua.

Niciun călător prin cuvintele lui **Ion Lazăr da Coza** nu va fi prejudiciat de apa vie din **Fântâna** munților Vrancei**. Olarul** e atât de aproape încât nu conteneşte de a așeza căușul de lut din care, odată potolit de sete, vrei să te întorci iar și iar, până ce drumul va deveni legendă (**Comoara**) pentru alte generații.

Nu ai voie să treci prin **Alte veri** decât prin cele ale lui **da Coza.** Și moș Sava, și macii, și drumul spre stână, toate fac parte din decorul bine fotografiat de prozator. Și dacă **Furtuna** n-ar fi împrăștiat petale de rară frumusețe, **Caisul** n-ar fi înflorit sub ochii noștri cu atâta grație. Nici **Moș Pavel** n-ar fi colorat atât de bine lumea satului, cu stările toate ghem, cu **Biserică Nouă. Și popă tot așa.**

Porunca lui **da Coza** e una desprinsă din canoanele cele mai puternice: acela de a te pierde în cuvinte. Ne va împrumuta din tăria Ileanei, pe care o vom urma în temnița fără nume sau o vom judeca la lumina candelei…

Pragul spre **Podgoreanul** cu suflet mare și încrezător, este de fapt saltul din monotonia timpului incolor spre lumea lui **Ion Lazăr da Coza,** care are ferestre spre cer, de unde primește binecuvântarea Domnului.

Și întreaga noastră prețuire!

Gina Zaharia

Prozator cu talent – personaje puternice

Faptul că mi s-a dat ocazia să scriu câteva rânduri de suflet, referitor la proza dumnezeiască a lui **Ion Lazăr da Coza**, pentru mine reprezintă o încântare şi un privilegiu.

Acest scriitor complex, remarcat în special ca prozator, deosebit de talentat şi minuţios în scrierile sale, cucereşte cu nuvele de tip realist inspirate din viaţa satului, din timpuri mai apropiate sau mai îndepărtate lui, unde legea nescrisă era considerată imuabilă.

Întotdeauna el obţine ceea ce doreşte de la cititor, adică interes şi admiraţie. Prin talentul său înnăscut, prin rigurozitate şi respect faţă de limba română, acesta ştie să pună într-un text atât cât este necesar şi exact acolo unde trebuie, reuşind să transpună acţiunea povestirii în funcţie de personaje ori mediu, într-o căutare continuă a adevăratului sens al existenţei.

Născut pe pământul binecuvântat al Vrancei, autorul ne dăruieşte cu generozitate tablouri fascinante din lumea satului, cuprinzând, cu preponderenţă, a doua jumătate a secolului XX. Folosirea termenilor regionali, combinaţi inteligent cu neologisme, acoperă cu farmec întreaga proză, transformând astfel meleagurile vrâncene în adevărate revelaţii pentru cititor, iar protagoniştii povestirilor devenind adevărate personaje literare. De asemenea, descrierea locuitorilor fac obiectul unor adevărate studii etnologice, conservând în acest mod mituri, tradiţii, obiceiuri şi tipologii.

Acţiunile diversificate ale nuvelelor se bazează pe relaţiile dintre indivizi sau familii, creionând puternic psihologia şi mentalitatea acestora, reuşind să inducă, în câteva fraze, groaza, panica dacă e cazul, ori seninătatea şi calmul în altele.

Personajele sunt mai totdeauna marcate de destine tragice, redarea lor reprezentând unul dintre punctele forte ale scriitorului. Mirifica lume din scrierile lui **Ion Lazăr da Coza** este încadrată în atmosfera acţiunii cu minuţiozitate şi spontaneitate.

Volumul cuprinde douăsprezece povestiri, oferite cu generozitate cititorilor. Fiecare în parte captează atenţia şi stârneşte curiozitatea, regretul este doar acela că naraţiunea se termină. Autorul care pare că ştie totul despre literatură se joacă mefistofelic cu sufletul nostru de cititor, depăşindu-ne mereu aşteptările.

Volumul ***Crucea umbrelor***, prezentând lumea de trăiri și de fapte a țăranului român, printr-un limbaj pitoresc, păstrându-l astfel în matca lui, arată valoarea adevărată a acestui autor talentat – **Ion Lazăr da Coza** – îndrăgostit irefutabil de epic, de a căror scrieri ne punem bucura pe deplin.

Sofia Sincă

Lumea satului – univers eternizat prin scris

În volumul de proză *„Crucea umbrelor”*, talentatul scriitor **Ion Lazăr da Coza**, vine cu o serie de douăsprezece povestiri, scrieri cu *subiecte neaoș românești ce urmăresc construirea valorilor unui destin pe reverberanta noblețe a propriilor rădăcini valahe* (Gh. Stroia).

Născut pe plaiurile mirifice ale Vrancei arhaice, ținut situat între istorie și legendă, autorul dedică întregul volum exclusiv locuitorilor din această zonă. În proza acestuia nu vei întâlni țărani cu brațe de fier, voință de oțel și comportament ireproșabil, ca în literatura proletcultistă, dar nici pe acei țărani-orășeni, care, precum niște fantome, sunt prinși între cele două lumi, de cele mai multe ori eșuând tragic, în alcool ori mizerie.

Cum satul și țăranul român sunt cam peste tot la fel, chiar și în literatură, de teama de a nu plagia, prozatorul a ales să scrie despre un univers arhicunoscut lui – localitatea natală Coza, Tulnici – și despre ambientul rustic izvodit de aici, despre oamenii care îl populează (în majoritate persoane cunoscute direct sau din relatările altora) și din care a reușit să creioneze adevărate personaje literare viabile, plecând adesea de la întâmplări reale. Aceștia sunt prezentați cu aspectele pozitive și negative care îi caracterizează, fiindcă, după cum mărturisește însuși autorul, *atâta timp cât individul, dar și o colectivitate, are necesități fiziologice de ogoit, răul va fi întotdeauna prezent.*

Eroii povestirilor au, în general, destine tragice, însă durerea, tristețea, sărăcia sau moartea, nu-i doboară pe aceștia ci, dimpotrivă, îi înalță spre lumină. Autorul participă emotiv și direct la afirmarea unor adevăruri, dându-le personajelor valențe vii, autenticitate și vigoare.

Pentru acesta, satul reprezintă un adevărat rezervor al tradițiilor, printre tradiții intrând și spiritul – ca factor ideal al existenței, dar neconstituind o valoare sine qua non. Conservarea unor obiceiuri, particularități ale modului de viață al localnicilor și ale culturii locale, ritualuri precum cele care însoțesc evenimente marcante din viața omului cum ar fi nașterea, nunta, înmormântarea, fac din acest volum și un veritabil studiu etnografic.

În **„Crucea umbrelor”** fraza, străbătută de un ușor lirism, curge limpede și firesc, fiind elaborată atent, aleasă cu grijă și așezată exact acolo unde îi este locul, ca mai apoi să fie dăruită cu toată dragostea celui care o va citi, fiindcă pentru scriitor, limba română este ceva sacru: *„Golgota mea cred că e limbă*

română. Ştiu că nu o stăpânesc bine. Ea e şi Muntele Căpăţânii ce trebuie urcat fie şi în genunchi, e şi crucea pe care o duc, dar – sper! – e şi cea care mă va mântui... dacă nu cumva a şi făcut-o ", spune autorul într-un interviu recent.

Ca soţie, am privilegiul şi onoarea de a-l avea alături în fiecare zi pe scriitorul **Ion Lazar da Coza** şi pot reconfirma spusele unui bun prieten – scriitorul Gh. A. Stroia – că pentru el, *scrisul este un perpetuum mobile, care îl animă, îl revigorează, îi ascute simţurile şi mintea. La masa sa de scris, se simte în elementul său, se simte cu adevărat împlinit.* Şi o face cu dragoste faţă de oameni, dăruind cititorilor, cu generozitate, bucăţi din sufletul lui minunat.

Calculat şi senin, curat sufleteşte şi plin de recunoştinţă faţă de oameni şi viaţă, de o sensibilitate rară, mereu cu zâmbetul pe buze şi dispus întotdeauna în a da un sfat sau un ajutor oricui i l-ar cere, acesta este omul **Ion Lazăr da Coza**, căruia îi doresc din toată inima multă sănătate, putere de muncă şi inspiraţie, pentru că, sunt convinsă, *vocea sa, care are un timbru unic*, mai are încă multe de spus pe plan literar.

Cu dragoste, ***Vasilisia Lazăr***

Alte veri

În amintirea lui Dumitru Pricop

Prin câteva trepidaţii neplăcute, microbuzul reuşi să se pună în mişcare şi nu trecură mai mult de cincisprezece-douăzeci de minute pentru a se debarasa de ultimele clădiri ale oraşului.

– Ai emoţii? întrebă tânărul student, cu o constituţie atletică, aşa ca pentru un viitor geolog, pe mignona uşor pistruiată de lângă el. Aceasta zâmbi arătând şiragul alb al dinţilor de o perfecţiune uimitoare şi strânse umerii, şi aşa destul de înguşti, izbutind în ultima clipă de a nu se ascunde la pieptul lui: Să-ţi spun cum o să fie prima seară în familie – după cina bogată, şi te rog să nu te sclifoseşti la mâncare măcar de data asta, tata o să ne întrebe cum ne-am cunoscut...

– Noi ce să-i spunem? Că mi-ai oferit locul în tramvai, că eu, amuzându-mă, am scos agenda ca să notez evenimentul, că tu te-ai aplecat la urechea mea şi ai şoptit...

– ...Pe „băiatul amabil" îl cheamă Sergiu, iar numărul de telefon e 673630... De preferinţă după-amiază. Altfel rişti să-ţi răspundă gazda.

– Şi ai coborât la prima. Aha, abia acum realizez de ce mi-ai oferit locul...

– Spirituală, ca de obicei. Crezi că o să am timp să-i spun cât am aşteptat telefonul tău? Te înşeli. De fapt, nu o să putem să-i spunem nimic din toate acestea fiindcă ne-o va lua înainte şi va începe să ne povestească felul în care s-au „luat" ei. E o poveste auzită de mine, fragmentar, iar cu puţină imaginaţie eu am reconstituit-o. În seara asta ea va fi repetată pentru noi doi.

– Mă emoţionezi!...

– O să înceapă cam aşa: Eram crăiuţ. Aveam în jurul a şaisprezece anişori. Băteam prundurile toată vara fiindcă nu aveam vreo vacă sau vreo capră ca să le caut în coarne. Numai că, într-o zi vine la noi moş Sava. Îl mai ţii minte, Săfico? Înalt mai era, doamne, şi – reia tata fără să aştepte vreun răspuns, nu-ţi spun că mama mai iese pe afară cu închipuite treburi, ba îl ascultă înduioşată, ba îl mai contrazice – vine să mă ia pe mine şi pe vărul Sandu la oi, pandurii lui, cum ne zicea el. Baci era Savin a Spinei. Ţi-l aminteşti pe uncheş Savin, Săfico? Am luat traistele pe umăr şi-am plecat în bejanie, şi nod în gât aveam că nu purtam cercei d-auriţi la ureche pentru o îngropăciune creştinească. Necuratul de uncheş – Dumnezeu să-l ierte, unde-o fi acuma! – ne-a dus la stână numai pe cărări împădurite, făcute de iapa mutului. Scopul l-am aflat devreme, în ciuda

temnicerului care nu prea vroia să ni se coacă nebunariţa. Când să intrăm într-un luminiş ascuns, nişte smârcuri fără zare clară, de credeai că eşti la poarta malariei, ne cade leuca drept în moalele capului. „– Au nu cumva să veniţi singuri pe-aici, că dracu' e-al vostru, şi-o să jucaţi după cum vă cântă el! Şi el cântă, cântă fără de oprire..." zise moş Sava, arătându-ne ceva. Două berze grase – paznici cu aripi negre, la ăl tărâm oprit de la ţâţa Raiului – ciuguleau câte un şarpe. Vărul Sandu, când le-a văzut, s-a mirat a gogoman înfipt: „– Io, ce mâncă gâştele alea?!" „– Boule! Şerpii ăia trebuiau să ne muşte pe noi, da' le-am spus berzelor că trecem pe-aici şi să ne apere." E drept, nici eu nu mai văzusem berze puse-n glastră, că ele stau la pleoapă umbrită cu palma, da' să te cruceşti aşa... „– Cuibu' e colo-n fagul ăla rupt de vânt. De-l stricaţi, bărzoiul zboară până găseşte foc şi duce jar în plisc pe casa ăluia de i-a stricat cuibu'. Aţi înţăles?!" Pentru noi, atunci, nu era limpede nici Crezul creştinilor. Aveam să aflu mai târziu că uncheşului nu îi era milă de cuibul berzelor, ci de picioarele lor, din care vroia să-şi facă fluiere. Mai mergem noi de un drug de căruţă până s-ajungem la stână. În viaţa mea n-am văzut oierie aşezată mai sub coada iepei, ca aia. Ocolul era împrăştiat pe două ravene. Nici nu-l puteai cuprinde în goana ochiului. Iar când ploua mai a potop era zeamă de alior. Baciu', în prag, ne-aştepta ca mirele înţărcat în noaptea nunţii. „– Ăştea-s!" glăsui moş Sava, ca şi cum am fi fost ieniceri culeşi din cuib de vădană stricată din dragoste. Cu cârduri de cocori în priviri, căutam cerdacul casei cu ocările ca mierea şi cu pălmuţele mai mângâioase decât puful de cloşcă. Mai cred că mă uitam în pământ desţelenit, că numai ce-l aud pe moş Sava: „– Ce te chiorăşti bă, ce te chiorăşti?! Ia, luaţi cofele de ici, şi sfinţiţi pe cărarea asta până daţi de pârău!" Ne întoarcem cu lacrimi de înger în cofe şi căutăm să ne bucurăm de lăuzie după împlinirea primei porunci. „– Ce staţi bă, ce staţi?! Aduceţi nişte cioate la coliba mea de colo!" Şi degetul lung cât nahu ne arăta direcţia. Adunarăm noi două braţe de gătejele, cât să-şi facă un corb chior cuib cu ele, şi cu asta am terminat. Credeam noi. Ne întoarcem la stână mânând cirezi flămânde şi, ca şi cum ne-ar fi citit petalele ofilite din gând, moş Sava făcuse un soare de mămăligă. Sub ochii noştri, ca nişte jderi ieşiţi din hibernare taman în luna lu' cuptor, cocolea trei bulzi mari cât foamea noastră; încă turnă o ulcică de lapte în ceaunul fierbinte, trânti o halcă din soarele aburind şi ne puse să făcăluim bine mămăliguţa. În timp ce eu şi văru' moşmondeam cu linguroaiele de lemn prin ceaun, ca doi călugări zadarnici cu crucifixul prin coşul cu nafură, moş Sava căra la gură, adormindu-ne cu şoşoteala: „– Odată – apud Anton Pann! şopti viitorul geolog în aşa fel încât precizarea să pară că face parte din poveste! – un popă s-a dus la o stână şi

baciu' a făcut o măligă mare, a pus lapte în ceaun şi în timp ce făcăia măliga, popa mânca tot. A mai pus baciu' un rând de măligă şi de lapte, da' tot n-a avut timp să mănânce. La al treilea rând de lapte, baciu' l-a întrebat pe popă dacă e păcat ca cineva să mănânce din dreptul altuia." Noi păţisem ca baciul din poveste, numai că n-am putut să-i dăm cu lingura în cap iubitorului de pilde. Moş Sava ne-a dat bulzii, murmurând cu ţepi sub barbă: „– Nu ştiu cum am făcut, da' io m-am cam săturat." şi, căutându-şi din priviri gluga, îşi strecură bulzul în ea. Se făcu timpul să scoatem oile din ocol. Moş Sava numai comanda, precum aracul pe făsui. Mai era cam o suliţă de la pământ până ce soarele să cadă pe ceafa muntelui şi moşu' ne pofti lângă el. Mândri ca nişte vornicei, adăstăm la pulpana lui. Scoate bulzul din glugă, îl roteşte de câteva ori în palme, îl sfarmă şi ne dă pe la nas ca să adulmecăm aromă de nectar păgân amestecată cu mană ţesălată din urice prăfuite. Sub privirile noastre de pui de lup, începu să cogâlţâie ca un mare domnitor după o bătălie măreaţă: „– Dacă păstrezi, ai!" se mândri el, râgâind precum un belfer. Ne-a lăsat să mistuim povaţa, apoi ne-a hâştit la posturile noastre. Eu ca eu, da' văru' avea în gură mult mai multe ulcele sparte. Seara băgăm oile-n strungă şi ne aşezăm să tragem în piept chindie cu miros mănăstiresc. Moş Sava se duse la coliba sa, pentru a-şi lăsa gluga şi, nu ştiam noi, pentru a aprinde focul, deşi soarele nu căzuse bine dincolo de buza oalei cu ceaţă albastră. Numai ce ne auzim strigaţi. Alergăm ca la mere dulci, dar moşul se stropşeşte la noi: „– Ce-s astea!?" Fără să aştepte vreun răspuns din gură mută, apucă amnarul, cremenea şi iasca, aprinde o aşchie de zadă, o aruncă pe cenuşa vetrei, înşfăcă vreascurile ce le aduseserăm la prânz şi le aruncă peste flacăra ce pâlpâia slăbită ca duhul unui muribund. „– Şi pân' la zâuă ce fac, bă? Vreţi să mă mânce lighioanele?" De vrut am fi vrut noi, dar... Ca doi îngeri fără aripi, ne-am aşternut în urma lui. Intrăm mai adânc în pădure şi ne oprim în faţa unui târşoi dezrădăcinat. În câteva minute ne vedem îngropaţi într-un rug mare, de ziceai că o dată cu noi trebuiau să ardă toate păcatele lumii. Moş Sava îşi luă securea şi o cracă mai omenoasă şi ne lasă la macaz: să ducem, sau nu, toate lemnele la vatra oacheşă. Ne înhămăm la ele şi în câteva curse le copârşirăm cu subsuoara colibei, apoi plecăm să culegem laude potrivite copiilor de trupă pe timp de război. „– Aţi pus lemne pe foc?! Sandule, tu strungăreşte! Tu treci şi mulge! Ai mai muls până acum?" Gestul meu rar, cu praf rânced de busuioc nu-l supără. „– Io-te-aşa, bă!" Şi moş Sava deschide portiţa de la strungă, apucă o oaie de ceafă, închide la loc portiţa, să nu butice şi suratele după ea, prinde şerpeşte oaia de picioarele de dinapoi, o trage deasupra găleţii şi ţâş-ţâş. Dar nu asta a fost lumina de la aura sfinţilor destrăbălaţi din acea seară: în podul stânei

ne aştepta sânul de maşteră. Acoperişul era în trei ape. Prin partea retezată, dinspre pădure, te urcai în pod. Tot pe acolo intrau şi ţipetele de buhe, de huhurezi, de cucuvele. Ba, ne vizitau şi liliecii. Că vărul tremura de frică mai tare decât mine, sub cerga tocită, mă făcea să beau rouă de pe flori de trandafiri. Ziua a doua a fost plină, precum o baniţă dată cu împrumut. Glasul de masă răsturnată ne-a trezit de dimineaţă. Cu capul încă în petale roşii de mac, Sandu căzu din gura podului, prilej pentru moş Sava de a-şi arăta dantura alcătuită din cinci boabe de ricin smintit şi de a ne repezi la pârâul secat de milă. La întoarcere, boboci cu rouă stropiţi, vedem mămăliga aburind în ceaunul cu lapte, şi pe masă trei bulzi. Baciul nu mânca niciodată cu noi, şi mai cred că doar moş Sava gătea mâncarea ca puietul de stuf crud. Ei, dar şi-n dimineaţa aia am auzit povestea cu popa dus la stână, pe când moş Sava a rămas, pelinaş, cu bulzul pe care, peste câteva ceasuri, vedeam cum tacticos îl mânca. De fapt, asta era rânduiala: dimineaţa, foarte devreme, trezirea şi limpezirea cu apă rece din pârâu, gustarea altoită cu povestea, mulsul oilor şi ieşirea la păşune; la prânz, aceeaşi mâncare, presărată cu aceeaşi poveste, căratul lemnelor la colibă şi umplutul cofelor cu apă, după amiaza – păşunatul, înghiţitul în sec şi mulsul de seară, cina oilor, dar şi a noastră, însă fără povestea lui moş Sava, se înţelege. Multă dârvală nu era, sau poate că mă învăţasem eu cu ea. Doar vărul făcea zâmbre şi mă întreba toată ziua pe unde am venit şi dacă or mai fi şerpi în bahnă. Eu îi arătam cu degetul cam pe unde ar fi ţarcul dorurilor lui, dar el nu se mulţumea cu funigei, cârtiţele i-ar fi fost mai pe plac. Moş Sava mă ţinea mai pe lângă dânsul, însă tot gură legată era. În una din zile, când eram cu oile pe păşune, numai ce văd că-l apucă pandaliile şi începu să zboare cu lovituri de bâtă nişte crengi uscate înfipte în pământ, ca şi cum cineva şi-ar fi hotărnicit cu ele un plai. Nu-mi prea dădeam seama ce şi cum, dar fiecare creangă avea ceva legat în vârf: ba lână, ba fulgi, bucăţi de haine, floci de nevăstuică, bocceluţe cu făină sau cu cenuşă... Moş Sava s-aruncă după o oaie, îi pipăie ugerul, jumuleşte de viu un porumbel şi se întinde neputincios pe iarbă. Seara, era pentru întâia oară când l-am auzit legând o vorbă cu baciul, i-a povestit acestuia întâmplarea. „– Cum cin' să fie? Safta!" îşi năpârli şi baciul năduful. Moş Sava a refuzat să intre în strungă, iar eu şi bătrânul Savin abia am stors de la cele aproape trei sute de mânzări atâta lapte cât să mâncăm noi. A doua zi dimineaţa, aceeaşi flămândă fluturâ-lume dădură iama prin găleţile noastre de brăduţ ploconite cu cercuri de alun. Poticniţi în păcate de mult iertate, luăm oile din urmă şi le purtăm spre marginea păşunii unde nu ajunseserăm în vara aceea cu păscutul şi unde crengile din ajun erau înfipte la locul lor în pământ – pir în ţarină grasă. Moş Sava forăi pe nas, ca

ursul când dă de un cuib cu viespi, şi strigă la vărul să nu mai lase nicio oaie să treacă dincolo de crengi, iar mie îmi făcu semn să-i calc urmele. Dar ce vroia baba Safta? Alde taică-său, ca cioban, defrişase locurile acelea şi ea acum revendica o parte din secătură, din suhat. Urcăm noi un deluşor şi ne cufundăm într-o pădurice deasă. „– Ţin'-te mai aproape, să nu te pierzi!" grohăia moş Sava întruna. Îi era lui de mine să nu mă pierd cât îi este şi guşterului de coada sa, însă vroia să rădă-n burtă când ramurile încordate de mâinile şi de trupul lui deşirat mă plezneau peste ochi. Şi toată rămurica ce-mi pupa faţa era prilej de a-i da lui moş Sava miere de lemn câinesc pe grunji de sare. „– Mai aproape, mai aproape!" Şi cu cât mergea mai repede, cu atât stratul de miere era mai subţire. Deodată se propti. Ochii mei închişi mă făcură să-l izbesc aşa de bine încât era gata să-l arunc în mijlocul rariştii. „– Ho, băi boule! Nu vezi pe un' calci?" se stropşi el ca un păcătos în strană îndesată. „– Stai aici!" porunci, dispărând tăcut ca o vină. Da' de unde să rămân locului? Guzgănind, mai înnod opt paşi. În poiană, baba Safta se căznea să-şi lege croşna cu lemne. Moş Sava răsări în spatele ei, precum un vis rău în somnul pruncului. Cu mişcări de râs hirsut, prinde un capăt de frânghie şi-l înfăşoară de vreo două ori pe gâtlejul babei. O lăsă puţin pe răscoaptă să vadă flăcările negre ale iadului, apoi o apucă de subsuori şi o aşeză cu şalele pe croşnă. Chimirul lat şi slinos zbură ca un arc... Acum, eu nu ştiam ce să fac: să mă chiorăsc, să nu mă chiorăsc? După ce se răsfiră pe cotiga ce ară bezmeticul ogor din paradis, hoaşca de uncheş îşi legă iţarii, îşi puse şerparul, mândru nevoie mare, ca mirele-n proba nuntirii. Baba începu să ţipe şi mai dihai: „– M-ai spurcat, spurcăciune!" „– Dacă nu-ţi iei moaştele de-acolo, s-ar putea să strâng mai tare frânghia, data viitoare. Auzi?!" „– Te damblagesc, mă!! Te damblagesc!" „– Ţie chiar ţi-a plăcut sau vrei să mori de mâna mea?!" Moş Sava mă găseşte holbându-mă la baba Safta, care nu terminase de scuturat bucheţelul uscat de cucută şi mătrăgună. Seara văd că vărul e îmbrăcat în piele de arici şi nu prea vroia să ne atingă pe vreunul. Când să aţipim, lângă noi poposeşte moş Sava, cătrănit: „– Cum oi fi aprins focul, că mi-a ars coliba şi gluga. Şi parcă vântu' n-a suflat deloc..." L-am bănuit pe vărul cum că el ar fi aruncat bobul de neghină în grâul de colivă, căci tot el dăduse gaură, cu un cui ruginit, lingurii moşului, de făcea ăsta cale de lapte spre guşă. Câteva zile, pân' s-a dus în sat să-şi aducă altă glugă, moş Sava ne-a scutit de povestea cu popa şi de sfătoşenia lui acră ca postul din ajunul Bobotezei: „Dacă păstrezi, ai!" Totuşi, vărul visa curgător la mirosul din tinda lui căci într-o dimineaţă şuie îi fură bulzul lui moş Sava şi pe aici ţi-e ceara de botez. Multă muncă în plus nu făceam că, oricum, eu adunam cele mai multe

lemne, eu aduceam de cele mai multe ori apă, însă mi se făcea dor de toacă sihăstrită fiindcă nu aveam cu cine vorbi şi nici pe ei nu-i prea auzeam vorbind. La masă, mă perfecţionasem aşa de bine în făcăluitul mămăligii încât moş Sava dacă lua de şapte-opt ori din lapte că şi începeam să car la gură. Văzând că troiţa i se clatină fără vânt, numai ce mă trezesc într-una din zile cu întrebarea: „– Mă, tu ştii povestea cu popa care s-a dus la stână?" Hai că era de hrean! „– O ştiu!" zic eu. „– Ia spune-mi-o şi mie!" Am început încet şi rar, şi după cum mişcam limba, tot aşa plimbam şi lingura: „– A fost odată un popă calic..." Asta însemna că mă urcasem pe roata morii ca să stric scocul. Păi puteam să nu desfund, înainte de masă, gaura din linguroi, făcută de văru'? Mi-au trebuit alte câteva zile până să spun povestea şi totodată să făcăluiesc mămăliguţa în umbra ogarului. Într-o zi, după ce mâncarăm laptele din ceaun, moşul îmi întinde bulzul. Îl iau, îl vântur în palmă şi zic: „– Fi-ar a holerei să fie, şi eu m-am săturat!" Ca să-l conving pe moş Sava că nu auzise ecou vechi de un an, aşez bulzul pe masă, iau cofele şi ies afară. Le aşez cu grijă în nişte pari, îmi pun pernuţe de linx la opinci, urc în pod să-mi iau traista şi strop de apă pe plită încinsă m-am făcut. Săream dintr-o cărare în alta fiindcă ştiam că toate duc în sat, toate duc în gârlă. Dar parcă nu-mi venea la socoteală să mă întorn acasă mânând un cârd de cuvioşi. Văzusem eu peste apă, în vârful muntelui, o altă turmă de oi, încă din prima zi când moş Sava ne-a arcănit la stâna lui. Oricum, o iau pe firul apei în sus, mai pe drumul căruţelor, mai pe lângă el, mereu-mereu atent ca nu cumva să pierd poteca ce-mi imaginam că m-ar putea duce pe munte. Într-un târziu părăsesc şoaptele undei amestecate cu clinchetul tuciurilor din prepeleagul mamei şi prind una dintre cărări care mi s-a părut mie mai limpede. Ajung la noua stână în timpul mulsului. Dau bineţe şi bineţe am primit, căci toţi de pe acolo erau din sat. „– De un' să iau şi eu o găleată?" Baciul îşi frecă nasul de parcă i-l îngheţase vorba mea: „– Trimite-o pe Săfica încoace!" Cum eu o văzusem mânând oile în strungă, sar gardul ca un căţeluş fără de stăpân şi mă duc lângă ea. „– La ce-ai venit?" „– Să te văd!" zic săltând zglobiu din umeri. O lovitură de coadă de şarpe la călcâie, o pală de vânt în piept, şi mă văd lungit pe căcărezele mai proaspete, mai uscate. Mă ridic cu fiori de bursuc întărâtat, hotărât să împart lumea în două, dar cum Săfica plecase, nu îmi rămânea decât să-mi curăţ pieptarul şi să-i mângâi spărtura dintre spete. Seară, la cină – după cum eram obişnuit – mă apuc să făcăluiesc iute mămăliguţa şi să înfulec cu apucături de şopârlă dogorită la soare. Când îmi dau seama că în privirile lor sunt vasul cu vin de la nunta din Cana Galileei, înghit îndelung dumicatul, fluier în gând ca un înger vagabond şi continui să mănânc având buze de cerb răsfăţat.

O! dar la cina aceea am mâncat pe săturate jintiță, ceea ce nu mâncasem decât o strachină cu vărul, la stâna din vale. În orice caz, se schimbase traiul. Munceam mai mult, că apa era departe, lemnele erau și mai și, oi mai multe... Însă podideau vorbe, râsete. Păi eram așa: Săfica și taică-său, adică viitorul meu socru, Dumnezeu să-l odihnească la picioarele lui, că pască în zi de Paști era, și uite că mi-e dat să-l pomenesc și acum; mai erau doi ciobani, unul la mânzări – nenea Suru – și unul la sterpe. Ciobanul de la sterpe – Serafim – era, cred eu, cu vreo șapte ani mai mare ca noi, ca Săfica și ca mine, adicălea. Avea, dom'le, o privire pierdută, o privire de cucuvaie în amiază. Când a venit vorba despre culcare, ca să nu par mofturos, zic: „– În pod!" „– Nu primesc pe nim'nea să doarmă cu mine. Clar?!" se răsti Serafim. „– Numa' noaptea asta, bă!" zise nenea Suru. „– Ni-mic!" „– Lasă, mă, că o dormi băietu' la mine în colibă și mâne i-oi face și lui o aripă. Acu' du-te și te sulimenește!..." Serafim se ridică de lângă noi, ne privi cu freamăt de molid înalt și chiar plecă. Eu rămân cu ochii în întunericul gros în care s-a pierdut Serafim și tresar ușor când nenea Suru vorbi: „– Bă, Stane, unde s-o fi ducând în fiecare noapte, bă? L-am întrebat mai alaltăieri și mi-a zis dacă am jucat vreodată cu ielele. Și-a tăcut, bă. N-a mai vrut să zâcă nimic. Am încercat să-l urmăresc, da' n-am putut! Mereu cân' vine miezu' nopții, ca trăsnit, adorm. Sâmțâsc eu că pleacă, tu nu?" „– Ce-aș putea să zâc?..." Îndoiala baciului ar fi trebuit să fie apă neînceputâ pentru mine. Nu știu ce s-a mai discutat la masa de sub șopron, că eu îl urmăream cu ochii pe Serafim cum își ascuțea briciul pe cureaua de piele și cum, la lumina unei fețtile, a început a se bărbieri, deși – reținusem asta! – era proaspăt ras. Apoi, în același ciob de oglindă și-a aranjat părul, l-a uns cu ceva și s-a întins să se odihnească. Era chipeș! Fără îndoială, era chipeș. Ei, după cum se stabilise, în noaptea aceea am dormit cu nenea Suru. Dar și el sforăia de se dărâmau galeriile sobolilor. Când s-ațipesc un pic, un vuiet tainic mă înfioră, ca respirația unui urs la urechea descoperită. În loc să mă astâmpăr, mă ridic în capul oaselor și privesc afară. Luna încă nu se săturase, dar lumina destul. Coliba era la vreo treizeci-patruzeci de pași deasupra stânei. Și ce văd? Serafim cobora năuc scara podului. Era îmbrăcat în alb. Cămașa largă, strânsă la mâneci, poala băgată în iți, iar iții strânși pe el. Părul negru, lung, lucios. Drept să vă spun că nu am văzut nici până atunci, nici de atunci bărbat așa chipeș. Mergea cu pași de nălucă. Dar numai atunci, noaptea. L-am mai văzut câteva dăți plecând, până când într-o dimineață ne pomenim că nu mai vine la masă. Că Serafim numai asta făcea în mugurul zilei: mânca repede și pleca zăbăuc pe rouă, cu sterpele, ca și cum era la culme de curios să revadă locurile călcate noaptea. Zic asta acum, dar dacă

atunci mi-aş fi dat seama, căpăstru de scaieţi să fi avut, că nu m-ar mai fi putut ţine la stână. Aşa cum spuneam, într-o dimineaţă Serafim n-a mai apărut. L-am tot strigat, l-am tot căutat. Iască-n baltă. Purici pe cai. M-au mânat pe mine cu sterpele şi s-au pus să-l caute mai cu temei. După trei zile de căutări prin toate pustietăţile, prin sat, peste tot, socru-meu, nu ştiu ce sau cine l-a îndemnat, s-a uitat prin lucrurile lui Serafim. În oglindă i s-a arătat, în imagini închipuite, locul unde părăsitul de noroc zăcea mort. La început n-au crezut, că şi nenea Suru, şi biet socru-meu, jurau, de câte ori le înflorea spinul amintirii, că pe acolo trecuse cu un prânz înainte. Se vede treaba că fuseseră legaţi la ochi de baba Safta, că nu i-a ieşit sufletul până când n-a mărturisit că ea l-a făcut pe sărmanul Serafim să joace patruzeci şi una de nopţi cu ielele, fiindcă n-o vroia cu pirostrii pe o nepoată de-a ei, de care acesta îşi bătuse joc. Vara aia s-a scurs fără ca alţi pui de stригă să-şi mai ia zborul. Eu păzeam sterpele şi-mi convenea, căci ţineam lângă mine pe cei doi câini. Turma mare era păzită de brâul ciobanului. În chip de volbură, aflasem de la nenea Suru, pe când le povestea unor oameni veniţi să-şi vadă oile, că purta mereu un brâu făcut din tuşinătură luată de la şaizeci şi şase de oi, pentru a încleşta gura lupilor. Şi n-aveai supărări cu lighioanele de orice fel. Într-un an, căutând să-i dea doar spumă sură de lapte babei – că tot baba Safta făcea brâul pentru care cerea două putini de brânză şi lâna de pe cinci oi – n-a mai aruncat, de sân' Dumitru, brâul, după cum era învoiala, ci l-a păstrat. Spre sân' Andrei, trecând printr-o pădure, numai ce-i iese în cale o haită de lupi cu botu' ţeapăn. Abia-abia de s-a putut căţăra într-un copac. A lepădat brâul, dându-l spre pulbere dihăniilor. De aia zic eu că peste mine se scutura polen de brad, fiindcă păzeam numai sterpele, şi-apoi turmă fără câini cine-a mai văzut? Toamna mi-a pus în braţe o putinică de brânză şi o mioară, şi încă o putinică de urdă sărată de la moş Sava. N-au fost aşa strâmţi la inimă de cum credeam... Anul următor, şi al doilea chiar, am păzit numai sterpe şi cârlani, pe urmă baciul a vrut doar mânzări. Măi-măi, şi Săfica se făcea din ce în ce mai frumoasă şi tare mai vroiam să-i miros a floare de măr încercat, dar nu lua seamă la mine nici cât la ocara mutului. Nici prilej nu-mi dădea să uit pieptarul plesnit, în loc de bun venit, în ziua când am urcat la stână, iar să mă leg de ea, aşa de dragul mierlelor albe, nu puteam. Dar cu o vară înainte să mă ia la armată, a spart plosca vorniculuі. Aveam în turmă o oaie... Ce oaie?! Drac scăldat în agheasmă cântată de popă nebun. La cel care cădea să fie mulsă de trei ori la rând, însemna că i se stricase botezul dintâi. Cristelniţa mea părea cam dogită, căci şi-n a patra seară tot mie mi se nimerise. Văzându-mă încurcat în curpeni cu mănunchiuri de vâsc, brumaţi cu puf de baltă, Săfica îmi porunceşte – că numai

aşa vorbea cu mine – să mă dau la o parte. Bucuros mă ridic de pe scăunel, acoperindu-mi privirile cu poftă de râs. Mă, mă frate, mă, la ea oaia a stat ca tămâiată! Nu spun câţi sfinţi au bătut, speriaţi, în lemn uscat cu degetele lor făcute pumnuţ. După ce a terminat-o de muls, trecând pe lângă mine, Săfica îmi aruncă peste umăr pilitură de pe sabie: „– Slăbănogule!" Aoleu... a trebuit să port ecoul vorbei sale ca pe un cercel greu de tuci agăţat ba la o ureche, ba la cealaltă, până spre toamnă, când nenea Suru s-a învoit de la baci pentru vreo săptămână. În primele zile, se vede treaba că nici Săfica nu uitase, am tot încercat să mă apropii de ea când eram cu oile pe colină. Apă în iad. S-o fugăresc? Mi-ar fi trebuit trei munţi, unul lângă altul, că era băieţoasă. Ia să arunc puii din cuib, mi-am zis. Îmi scot eu briceagul şi mă prefac a-mi sculpta bâta. Sub aripa distanţei, ciopleam, în fapt, un format de deget. Săfica tot striga la mine să trec la oi, dar eu îmi lăsam umbra trasă de broaşte ţestoase. Atunci nu mai aveam cingătoarea cântată şi descântată de babă – mi se pare că murise. Când socot că ar putea să înflorească liliac cu trei foi, îmi crestez adânc podul palmei, mânjesc bine de tot degetul ăla de lemn şi încep să urlu şi s-o chem în ajutor. Neîncrezătoare, ca o ciută ce iese în poiană, acolo primăvara, Săfica păstra distanţa, deşi îmi vedea cămaşa plină de sânge. „– Uite fa, deştiu' colea!" ţip eu prefăcut şi arunc spre ea ciotul ăla sculptat. Ca purtată de doi îngeri luminaţi, s-a repezit fuguţa la mine. Până să-şi dea seama, eu am pus-o la pământ şi-am înfăşat-o precum păianjenul pe-un fluture. I-am băgat mâna pe sub catrinţă până pe şold, apoi în sân, de unde am izgonit prăjina ce-i ţinea sus nasul. Îi muşc de câteva ori buzele de vătuie şi-i dau drumul. Ghiare de mâţă sălbatică erau ochii ei. Văzând că nu poate să-mi facă vreun rău, începu să ţipe: „– Te spun eu lui tăicuţa şi-o să te omoare, mă! O să te omoare!" „– N-o să-i spui nimic, fiindcă o să creadă altceva..." „– Ce să creadă, mă?" îi îndulci vocea, sfârcul curiozităţii. „– Ştiu eu..." „– De unde ştii tu asta?" Cu miros de dafin în nări, dar şi de torţel, mă îndrept spre oi, lăsând o geană în motocelul de la betele Săfică. Aşa cum bănuiam, îşi mâna înfrângerea, cu iz de calapăr, spre Ochiul Cerului. Lacul ăla chiar că-şi oglindea numele. Parcă era umplut cu lacrimi de bucurie de-ale blajinilor. Nici noi nu prea duceam oile să le adăpăm acolo, fiindcă prin jur erau numai jnepeni ce fuseseră tineri pe timpul fiicelor lui Noe şi ar fi rămas atâta lână prin crengile uscate încât să-şi facă haiducii ipingele. Datoria era ca să nu lăsăm oile singure, dar mai aveam sânge în cap? Când am ajuns lângă lac, Săfica îşi spălase catrinţa şi o pusese pe un jneapăn. Apoi a tot încercat să-şi spele cămaşa fără s-o lepede. În zadar îi era străduinţa. Privind sfioasă împrejur, se dezbrăcă temătoare, ca şi cum toate pietrele aveau ochi. Nu, nu îndrăznea nici

măcar lor să le arate fetia. Ascunzându-şi ţâţele sub părul despletit, şi le-a spălat grăbită. Cu inimă de pitulice, aşteptă în soare să se zvânte puţinel, pe urmă îmbrăcă în grabă cămaşa. Chiar şi aşa se simţea ca o pasăre hulită de o mie de şoimi, cu toate că ajunse într-un cuib. Un cuib străin pesemne. Cugetul începuse să-mi dea cu cimbru rânced pe la nas. Cu şi mai multă grijă m-am întors spre oi. Jarul iadului pus pe norii din rai e viaţa amorezatului. Dacă, până mai ieri, doar rugat aş fi ridicat un pai de jos mai mult decât Săfica, ei, de-acu' îi făceam şi treburile ce-i reveneau. Săfica, biata de ea, îmi ajunsese în faţa ochilor icoană adusă de pe muntele Athos. Dar până la urmă nu m-au mai ţinut puterile şi i-am mărturisit că am văzut-o spălându-se în lac. A tresărit în graba ei de gospodină, ca şi cum ceea ce-i spuneam se întâmpla atunci. Seara, când m-am întors cu oile în staul, cineva parcă îmi măturase stelele de pe cer şi-mi lăsase doar luna, sărman căuş de aur, în care să-mi pun amarul. Da, dar cine urca în fiecare sâmbătă la stână?... În una din aceste sâmbete o găsesc pe Săfica prin căşărie. Se ferea să nu îi văd ochii plânşi. Baciul, după ce am prânzit, ne-a întrebat dacă ne descurcăm singuri, eu alături de nenea Suru, cu toată roboteala din stână. Asta însemna că trebuia să păzesc singur oile şi că totul depindea de răspunsul meu: „– Da. Cum să nu?" Dacă aş fi ştiut ce zic, mi-aş fi muşcat, cu dinţi de şarpe, limba aia slobodă. A doua zi, seara târziu, în timp ce dădeam cheag laptelui, baciul îi zice, ca din tufe de iasomie, lui nenea Suru: „– Mi-au venit peţitori la fată." Parcă-mi căzuse în cap o damigeană cu lapte de cânepă nebună crescută în putregai de tei mahmur. În sâmbăta următoare, când am zărit-o pe Săfica urcând pe cărare, cu un oftat otrăvesc toată cuscuta din jurul inimii şi simt cum cade peste mine şi peste cerul meu mană. Săfica pierdea din firea ei băieţească şi aluneca blând, cu forme şi gesturi spre împlinire de mireasă. În anul acela urşii munţilor s-au ascuns mai devreme în bârloguri. Totuşi, n-a fost o iarnă grea. M-am dus în obşte, am încropit un gard, ca să ştie şi alţii că acolo va fi locul rădăcinilor mele, am pus bolovani de temelie şi-am ridicat casă cum nu mulţi visau pe la fresce bătrâne, făcătoare de minuni. Vândusem eu toate mioarele şi toţi batalii, dar cu banii luaţi abia reuşisem să-i pun chipiu de şindrilă. Gândul mi-era numai la Săfica. Toţi o pofteau în horă, toţi vroiau să o învârtă-n joc. Se arăta veselă şi zglobie când dănţuia cu alţii. Se îmbujora. Când o chemam eu, parcă îşi petrecea duhovnicul la babe să-l descânte de deochi. Încorporarea se apropia şi-n fiecare zi îmi dădea să mănânc măceşe uscate de ger. Of, dacă aş fi avut la casa mea o odaie terminată... Am tăvălit norocul în frunze verzi de urzici şi am plecat la cătănie. Doi ani lungi, cât maţul broaştei din apă stătută, ţinea pe atunci armata. Întors acasă, m-am apucat iarăşi de

treabă. Dacă Spiru şi Sânea mi-ar fi bârnuit casa, aşa după cum ne-am înţeles, i-aş fi ajutat şi eu pe ei la casele lor, doar fraţi eram. Aşa că lucram ca orfanul, cam fără spor. Pe toamnă, se hotărâse a fi nunta năşicului Stoian, şi mă prinsese taman pe mine vornicel. Cum aproape toată lumea era mulţumită, nu aveam de ce să caut oul de bănuţ. Numai că abia seara, la vedre, am descoperit cine era druşcă, soră de mireasă ori domnişoară de onoare, după cum se zice acum. Săfica se făcuse aşa de frumoasă că nici nu aveam curaj s-o privesc, darămite s-o alint cu vreo vorbă. Pe lângă asta, cugetul meu trebuia să fie neapărat aghesmuit. În timpul nunţii, mă tot şicana de parcă era fata de la stână. „Frumos miroase frunza coaptă de tutun, Săfico, dar e bine să o aprinzi?" mi-am zis în gând. După ce dănţuirăm voios întinsa horă a miresei – ultimul dans de la o nuntă – Săfica a vrut să mă lase măr pe creangă bătută de brumă. O prind iute de mână şi-i hotărăsc: „– Deseară, să fie ai tăi acasă, că vin să te iau!" „– Da, măi? ... Dar vezi să nu te opreşti în drumul tău pe la Sulfina." Trăsnet pe lună! De unde, păcatele lumii, aflase? Stau acu' şi cuget că oricât ar fi de închisă o femeie, când are un ibovnic, ea tot se laudă la vreo surată, iar surata la altă surată şi uite-aşa află satul. Sulfina nu-i de-aici, a adus-o Sică de cine ştie unde, şi el pe atunci făcea armata, şi fata era arzoaică rău, ardă-o focul s-o ardă... Piatră de moară îmi apăsa pieptul. Mă şi vedeam lăsat valiză seacă în casă, cu peţitori cu tot, cum au păţit-o atâţia. Încremenit, îi ţineam mâinile prizoniere. Şi numai ce văd că se apropie lelea Steliana, viitoarea mamă-soacră. Eu mă prefac a nu o vedea şi zic tărişor către Săfica: „– Să le spui, de cum ajungi acasă!" „– Ce să spună? Cui să spună?" „– A!... Sărut mâna lele Steliana!" mă arat eu mâţoi de-o vară pe zăpadă nouă, eliberând mâinile Săfică. După ce îmi mulţumeşte pentru bineţe, repetă întrebările, dar Săfica mea o trase de mânecă: „– Hai mămucă să mergem, fiindcă băietu' ista visează..." Rămân o clipă locului, având flori de trifoi cu patru foi la colţul gurii. Când ajung acasă, mama nu prea se blagosloveşte de vestea mea, că doar nu era rândul meu la însurătoare, însă n-o las să răsucească floarea-soarelui mai spre miazăzi şi ies la fraţii mei să-i înregimentez în planul meu: aveam de gând s-o fur pe Săfica, dacă mă făcea salcie la budăi. Numai că aicea dau de tarlaua cu spini a lui Spiru – o vroia pentru el pe Săfica. Păi de aia pusesem eu vorbă? Degeaba i-am spus că toiagul în care se sprijină e din măduvă de soc, puf de papură lată avea în urechi. Cu inima scoasă în vânt prăfos, rămân în poartă să-i urmăresc năucit cum pleacă la peţit. Mai aştept cât să zboare o albină amorţită dintr-o floare de albăstrea în alta, apoi mă duc în grajd, pun şaua pe roibul şi pe cărări negrăbite ajung lângă zăplazul de la grădina Săfică. Eram hotărât să iau lumea-n pustia vremii. Singura dorinţă de pământean

urgisit era să mai văd icoana o dată. Las calul slobod în umbra ulucilor, mă strecor în grădină şi mă pun în tufa de liliac de la fereastra camerei unde – îmi dau seama repede – se prăşea tarla neînsămânţată. Discuţia creştea cu ramuri multe. Săfica era trestie, se îndoia cum vroiau toţi, dar nu se lăsa smulsă. Le cerea o păsuire, măcar de-un pătrar de zodie, dar nimeni nu-i ţinea parte. La drept vorbind, fetele de seama ei se cam măritaseră. Nu ştiam, nu credeam, nu îndrăzneam să visez că pe mine mă aşteptase. Ca o petală pălită de soare, se ridică de lângă Spiru şi prinse urciorul, chipurile, să se ducă în beci, să îl umple. Maică-sa i-l smulse, încruntându-se ca un pustnic venit în lumea destrăbălată. Săfica îl ia de mână pe Spiru, ia şi urciorul, şi iese afară. Gârliciul era la picioarele mele. Mă bag mai bine în frunza liliacului, ca să nu fiu arătat de razele lunii, şi aştept. Săfica – Dumnezeu mi-e martor că nu am fost vorbiţi, căci nici acum Spiru nu ne-a iertat, deşi în biserică ne ducem şi îi sărutăm mâna – deschide larg uşa de sub temelia casei şi-l poftеşte pe Spiru să intre, lămurindu-l pe unde se află butia cu vin. Trosc-pleosc, trapa cade. Drugul e pus cu mare blândeţe faţă de zgomote. Pentru o clipă, Săfica rămâne în cumpănă ca o balanţă goală. Trece peste pârleaz şi, speriată de sforăitul calului, rămâne un timp scurt mirare pe chipul nopţii. Ajung lângă ea, o iau pe sus, o arunc în şa. Mă avânt pe arcada din spate şi dau pinteni. De ochii joimăriţei, credeam eu, a început să se zbată în braţele mele ca o apă învolburată. Mă fac surd la rugăminţile şi ameninţările ei. Călărim molcomi toată noaptea. Luna apunea în mijitul zorilor şi noi urcam pe munte, la stâna noastră, în întâmpinarea razelor dulci ale soarelui. Târziu îmi dau seama că Săfica îmi plângea de-adevăratelea în strânsoare. De unde să iau ramuri mici de măslin verde? „– Hai lasă, o să avem şi noi gospodăria noastră, o să…" Na, că i-am dat şi glas. Cu creangă de sânger îmi biciuia inima hohotele ei de plâns. De milă, aş fi dus-o înapoi, dacă n-aş fi ştiut că i-aş pune cuib de lăstun la casă. „– Hai, lasă-lasă…" „– De ce ai fost pe la Sulfina?!" „Asta era?" gândesc eu. „– Păi, te-ai făcut atât de frumoasă că nu aveam curaj nici să te privesc…" „– O să te mai duci pe la ea vreodată?" Ca să-i pun sare la rădăcina mesteacănului din sufletul ei, mă dau jos din şa, iar cu briceagul tai o brazdă de pământ, mi-o pun în cap şi jur. Stâna ne primi cu ecou de amintiri. Ştiam că baciul lăsa, în firul obiceiului, un pumn de mălai, o ulcică de brânză şi nişte tuciuri pe acolo… Poate că mai treceau multe zile până când aveam de gând să coborâm în sat dacă socrul meu n-ar fi dat peste noi şi nu ne-ar fi făcut, de dragul hultanilor împietriţi pe creste, dezmăţaţi şi necreştini…

– Şi-am încălecat pe-o şa… glumi tânărul student, aducând-o la realitate pe mignonă. Ai zis că vrei să umpli un catalog cu crochiuri după un Adonis, eu cred că-l vei umple cu chipuri de ţărani. Aici vei trăi alte veri…

Porunca

Era o femeie care, pentru anii ei, se ţinea bine. Chipul slab, cu tenul uscat de vânt şi ars de soare verii, lăsa să se vadă că o oarecare frumuseţe a existat cândva. Eterna expresie de sfiiciune ce îi inhiba orice alte trăsături, fie în priviri, în vorbe, în gesturi ori chiar în mers – mergea întotdeauna pe vârfurile picioarelor în prezenţa persoanelor importante sau necunoscute – se accentuase acum şi mai mult de ruşinea ce dăduse peste ea:

– Crezi că am nevoie de pensia lui? Nu, bre, n-am! îi repeta pentru a nu se ştie câta oară confidentei sale: Să mă ţină Dumnezeu sănătoasă pân' la toamnă, că avem acuşica zece ani de când tot venim la ferma asta şi doamna Geta i-a promis lu' gineri-miu – ce dacă mă costă şi pe mine ceva acolo? Dau, nu-i o problemă! – că va merge la fabrică să-mi facă şi mie cartea de muncă. Mai am nişte anişori pe colo, pe dincolo, apoi de-oi mai putea veni, oi mai veni, iar de nu, basta! Cu banii de la cec şi cu pensioara mea, o să am cu ce să-mi cumpăr un kil de gaz şi-o pâine, că nu m-o ţine Dumnezeu uitată pe pământ...

Zvonul că actuala concubină a fostului soţ îl sileşte să divorţeze, pentru a beneficia de pensia de urmaş, îi ajunsese de mult la ureche, dar Ileana părea că nu dă vreo importanţă acestui fapt. Pe ascuns, era cu adevărat îngrijorată că va trebui să meargă la tribunal „unde-i atâta lume", însă într-un exces de curaj, după o lungă sâcâire din partea unor trimişi ai Voicăi, le spuse în faţă:

– Ia ascultă, bre, nu merg la niciun trebunal. Să se descurce singuri, că pot.

De atunci nu mai primise asemenea vorbe, în schimb, naşa de cununie, mereu când o prindea pe acasă, aducea vorba de păcatele bărbaţilor, de amara pâine ce o mânca în singurătate, acum, la bătrâneţe. Aluziile se prindeau de Ileana cum se prinde lacrima norului de pata uleioasă de pe asfalt. Numai când primi citaţia de la tribunal i se relevă că totul e concret, dar tot nu dădu curs citaţiei, fiindcă ea „era la muncă şi n-avea timp de plimbări".

Cel mai mult o dărâma „ruşinea" ce se abătuse peste ea, căci „Io-te, bre, intru în gura lumii acu', la vârsta asta".

Confidenta Ilenei era o femeie cam de aceeaşi vârstă. De fapt, dacă zici „ femeie" gândul te poate duce la ultima doamnă ce ai întâlnit-o în stradă sau la prima doamnă ce o porţi în vis, dar aceasta nu trebuie să fie aşa, deoarece vinovatul acid dezoxiribonucleic, în cazul ei, a rămas în urmă pe scara evoluţiei

cu mai multe milioane de ani şi atunci când o priveai gândul te ducea la omul de Neanderthal, la contemporanii ori, mai bine zis, la contemporanele sale. Capul, având fruntea extrem de teşită, era împins în faţă; arcadele proeminente erau acoperite de nişte sprâncene stufoase, unite, ce acopereau rădăcina concavă a nasului, acesta – nasul – era însă ceva mai evoluat ca al maimuţelor. Ochii dădeau impresia că te privesc numai cu şiretenie, dar era ultimul lucru la care te puteai aştepta de la această fiinţă. Obrazul drept avea ca podoabă o aluniţă mare şi neagră, unde creşteau în voie câteva fire de păr cârlionţate şi lungi. De fiecare dată când Ileana îşi spunea oful, şi îl spunea tot mai des, de fiecare dată confidenta ei se mâhnea profund. În astfel de momente, sprâncenele îi coborau până pe vârful nasului, iar comisurii îi cădeau jalnic sub bărbie. Aşa arăta şi acum, când Ileana îi explica faptul că nu are nevoie de pensia „lui", acum când singure se îndreptau spre dormitorul pustiu din mijlocul câmpului, căci restul echipei de truditori rămăsese la scăldat. Femeile şi fetele făceau baie la o distanţă apreciabilă faţă de locul de scaldă al bărbaţilor. E drept că şi ele două se îmbăiau îmbrăcate, cam la aceeaşi distanţă de femei cât aveau acestea faţă de bărbaţi, asta însă până sâmbăta trecută când, mergând acasă, Ileana a găsit o citaţie în poartă şi de atunci nu s-au mai apropiat de canalul cu apă pentru irigat ca să se răcorească, ci veneau şuşotind direct la adăpostul de vară pe care îl găseau încuiat cu un lacăt mare cât pumnul. În prag îşi lăsau fără grijă bagajul prăfuit. Molcome şi tăcute – căci acum clădirea împrăştia ecouri scurte – se îndreptau la fântână, de unde scoteau o găleată cu apă rece şi, turnându-şi una alteia, îşi spălau faţa, gâtul şi mâinile până la coate, de se răcoreau, apoi se aşezau pe scara formată dintr-o placă de ciment măcinată de ploi şi de vânturi, de paşi obosiţi, unde Ileana continua:

– Casa am făcut-o amândoi, Dumnezeu e deasupra! Să vină, îi las o odaie, în rest nu mă interesează! Eu nu mă uit la el! Să se uite fiii săi, dacă or vrea. Să se uite aşa cum s-a uitat şi el la ei când i-a lăsat ca pe nişte căţei. Acu' mă cheamă prin trebunale? Nu mă duc! Nici când am rămas cu copiii de gât nu m-am dus ca să-l oblig la pensie alimentară, că mi-a fost ruşine să umblu aşa... Iaca, de asta nu mă duc nici acu'.

Discuţia varia pe aceeaşi temă până când soseau şi ceilalţi istoviţi. Confidenta asculta şi puncta fiecare hotărâre a Ilenei cu câte o înclinare profundă a capului, făcând în felul acesta ca mişcările rebele şi sure să-i atingă genele vremuite.

Seara, după ora stingerii, fapt este că felinarele nu erau aprinse niciodată, Ileana lăsa mâna stângă să-i cadă uşor peste marginea patului pentru a putea

număra câte fete dintre cele ce aveau patul dincolo de al ei ieşeau să se întâlnească pe ascuns cu băieţii sau, şi mai grav, cu tractoriştii de prin partea locului – unii fiind familişti – uitând că demult, tare demult, şi la patul ei, pat comun, cu aşternut din cetină de brad, dintr-o cabană de munte, începuse să vină pădurarul cel tânăr să o scoată în fiecare noapte afară, fiindcă nevasta lui, după multe crize de gelozie, plecase de la el cu un prunc în braţe şi nu trecuse nici anul până când ei doi – Ileana şi pădurarul – izbutiseră oarecum uşor să-şi facă o casă cu târnaţ şi două camere despărţite de o sală, aşa cum se obişnuia pe atunci; dar ea, pe vremea aceea, poate şi acum, era convinsă că făcuse bine, căci pădurarul îi tot zicea în clipele lor de tihnă că „s-au astupat toate bortele, nu mă mai bate vântu'". Însă după numai câţiva ani, tot gelozia – singurul motiv invocat acum de fostul ei soţ în faţa judecătorului – începuse necruţătoare să destupe iarăşi găurile, neştiind oare dinainte Ileana că, într-un sat micuţ, aproape toate femeile sunt dispuse să facă ochi dulci tuturor funcţionarilor, începând cu factorul poştal şi ajungând până la primarul comunei? Şi vântul l-a purtat pe bărbatu-său în braţele alteia, făcându-i şi acesteia câţiva bastarzi, altfel ar fi trebuit să divorţeze, ceea ce însemna pensie alimentară pentru patru copii, dar aşa plătea doar o angara primei soţii, lăsându-i pe ceilalţi trei plozi să crească precum vor putea în umbra norilor şi a cocorilor. Ileana însă nu a avut atunci timp să se gândească prea mult la ruşinea ce dăduse peste ea.

Într-una din rarele sărbători religioase presărate în anotimpul muncii, şeful de echipă, care de altfel îi era rudă Ilenei după fostul soţ, o invită – întrerupând şuşotelile cu nelipsita-i confidentă – să-l urmeze negreşit. Undeva în curte, în spatele fântânii adânci, rezemat de ceea ce mai rămăsese din gardul din dale de ciment ce înconjurase cândva sediul de vară al fermei, un bărbat cam de aceeaşi vârstă cu Ileana, însă obrazul roşu şi pântecul rotunjor dădeau impresia că e mai tânăr, aruncă ţigara şi îşi îndreptă ţinuta când îi văzu pe cei doi.

– Ileano, dânsul vrea să-ţi spună ceva. Eu zic că e om bun! mai adăugă şeful de echipă şi se retrase imitând salutul raţelor, supărat că peţitul s-a lăsat fără pic de băutură şi nici măcar mulţumiri explicite nu a primit.

– Lenuţo, începu bărbatul după un timp, vărul tău – sau ce ţi-o fi – mi-a spus în ce situaţie te afli... Mie mi s-a prăpădit nevasta acum cinci ani... Eu, după cum ai văzut, sunt tractorist. Mai am puţin şi ies la pensie. Caut o femeie de casă...

Ileana îşi apropie genunchiul de stiva de lăzi din preajma ei când simţi că lucrurile din jur îşi pierd contururile, că echilibrul îi devine precar. Totuşi, după un timp, dar cât de mult sau cât de puţin a trecut ea nefiind capabilă să

aprecieze, când repetându-se întrebarea: „Hm, ce zici?", clipi de câteva ori şi starea ce o dominase începu să se disperseze treptat, treptat şi lucrurile să prindă iarăşi contur.

– Eu nu zic să-mi dai acum un răspuns. Te las să-ţi întrebi feciorii... Mă rog...

– Auzi, bre, de ce nu mă laşi mata în pace? şopti Ileana timid, dezlipindu-şi genunchiul de stivă.

Tractoristul rămase ca turnat în bronz văzând că, după maratonul verbal ce-l desfăşurase, femeia din faţa lui a fost capabilă să zică numai atât. Şi încă ce!?

Brumarul mult aşteptat părea să vină doar cu amăgiri. Doamna Geta – economista fermei – primise partea leului, dar nu zgâriase decât diafan cu promisiuni cum că „la toamna care vine vedem noi de s-o putea rezolva ceva". Chiar dacă oboseala dinspre sfârşitul verii îi cuprinsese parcă şi sufletul, Ileana acorda aceeaşi încredere nelimitată economistei: „– Nu o fi putând nici ea, săraca!" zicea împăciuitoare oricărui critic. Acum mai avea de adus „ folosinţa". „Ei, dacă m-aş vedea strânsă de pe drumuri..." gândea uneori cu glas tare în odaia singuratică, odaie pe care fiinţa ei pirpirie nu reuşea să o însufleţească aproape deloc. De fapt, însufleţit era doar colţul din faţa sobei. Acolo se afla unul dintre cele două paturi. Deasupra căpătâiului, în câte un cui fiecare, atârna lampa de perete şi candela micuţă; lângă ea – un tranzistor miniaturizat. În rest, câteva pleduri, păretarul ce se întindea până la fereastră, ştergare şi o ramă cu fotografii de diferite dimensiuni, purtând cu mândrie vădită patina cu care au fost înnobilate.

Liniştea îi fusese profund tulburată într-o seară, iar ecourile răsunau vii în urechile Ilenei şi chiar inima nu-şi găsise încă ritmul: fostul soţ o vizitase. Venise însoţit de o namilă de om – Sărăcitu, un vecin de peste vale – să-i pună în vedere să plătească jumătate din cheltuielile pentru divorţ, însă ea îi răspunse în felul său timid, luptându-se ca să nu se lase impresionată de hainele de pădurar, ce-l întinereau mult:

– Ia ascultă, bre, nu te-am rugat şi nici nu te-am obligat să deschizi devorţul. De la mine să nu te-aştepţi la vreun ban.

– Vin să-mi iau jumătatea de casă!

– Dumnezeu e deasupra... Casa am făcut-o amândoi. Din partea mea, poţi s-o strici, da' ştii ce ţi-a zis fiu-tu.

Aici pădurarul tăcu şi privirea îi alunecă în amintire. Se nimerise odată la un vad. Apa venise mare, tulbure, după ploi nesfârşite de toamnă putredă. Fiul

său era argat la Fănică Sucitu, că așa îl porecliseră consătenii pentru răspunsurile sucite pe care le dădea la întrebările ce i se puneau, și la trecerea vadului nu-i îngăduise micuțului rândaș să se urce în căruță, motivând că vacile nu-l pot duce și pe el, acesta fiind nevoit să se prindă cu ambele mâini de inima căruței ca să nu îl ia puhoiul. Pădurarul îl așteptă la mal pe Fănică Sucitu să-i zică vreo două, însă acesta i-o luă înainte, adresându-se slugii:

– Io-te, bă, ăsta-i ta'c-tu. Să te îngrijești de ziua asta!...

Băiețelul îl privi sfios pe omul din fața sa, pe acel străin. Pentru a se încălzi, dar și pentru a se stoarce hainele de pe el, se opri câteva clipe locului. Pădurarul scoase din buzunar o hârtie de cinci lei și i-o întinse fiului său. Acesta privi cu interes bancnota nouă-nouță și nu îndrăzni să o atingă cu mâinile ude și murdare, și-apoi nu ar fi avut unde să o pitească, așa că, la îndemnul lui Fănică Sucitu, plecă. Acum, ca să nu iasă umilit din casa lui, pădurarul zise cu un glas ce se vroia ferm:

– Ori patru mii de lei, ori vin să stau aici!

– Bre, de la mine nu vezi un ban.

Pădurarul și Sărăcitu plecară fără să-și ia rămas bun de la Ileana, vădit nemulțumiți. Aceasta, desigur, nu simți lipsa confidentei sale, căci adeseori vorbea singură, cu glas controlat, ca și cum gorila ar fi fost lângă ea. Dar când într-o seară venise numai Sărăcitu, chipurile ca să-i ceară banii, ea reușise să-i țină piept:

– Bre, da' de unde știu eu că mă devorțează? Să-mi dea întâi hârtiile și-apoi îi dau banii. Cât se face, atâta dau...

Deși Sărăcitu își atinsese țelul, plecase și de data asta mustăcind. Totuși întâmplarea o speriase tare pe Ileana, atât de tare încât chiar în noaptea aceea se furișă la vecină-sa, Târvoaica – și pe ea o poreclise satul fiindcă atunci când era tânără și-i băteau bărbații în ușă, le deschidea, întrebându-i: „Ce vrei măi Târvule?", Târvu fiind cel mai prăpădit țigan din sat – și îi relatase toată pățania. Târvoaica nu-i dădu răgaz să adauge amănunte și, cu vocea ei de parcă ar fi avut prune în gură, glăsui în așa fel încât Ileana crezu că va trezi tot satul:

– Pune-ți săcurea la căpătâi și când o mai intra dă-i una în „numele Tatălui", că pentru asta nu ai lege!

Ileana se strecură înapoi, însă cu nimic mai liniștită. Încredere trebuia să aibă tot în zăvoare. Evenimentul îl uitase în momentul când fu anunțată că trebuie să meargă să-și aducă „folosința" și mai ales când auzi că „doamna Geta rezolvase problema". Vestea parvenindu-i spre seară, se apucă să taie mai multe lemne ca de obicei, căci n-avea de unde să știe în ce moment al zilei se va

întoarce de pe drumuri. După ce tocă trei-patru prăştini, aşează securea lângă lemnele tăiate şi îşi încărcă braţul stâng. Transportă grăbită sarcina în odaie, apoi ieşi să aducă restul de lemne. Aducându-le, încercă să le aşeze cât mai bine în faţa sobei, însă abia acum observă securea pe care o însuşi din greşeală:

– Of, Doamne, of! M-am pierdut de tot pe lumea asta. Aracan de mine…

Luă securea şi o rezemă de sobă cu gândul să o ducă afară, dar mai întâi trebuia să înteţească focul, aşa că îngenunche în faţa vetrei şi începu să sufle puternic în tăciunii ce agonizau. Mulţumită de rezultat, se ridică şi întinse mâna spre tranzistor, deoarece prea i se părea odaia pustie. Uşa, închizându-se cu un zgomot asurzitor, îi îngheţă gestul la jumătate. Sărăcitu, din doi paşi de uriaş, ajunse în mijlocul odăii. Pântecul său de dimensiuni impunătoare era acoperit doar pe jumătate de puloverul soios din lână, restul revărsându-se peste cureaua slinoasă ce abia reuşea să ţină pantalonii, agăţându-se disperată de şale:

– Auzi, fă? Banii! Cu mine nu te joci!

– Nu-i am acasă… Mâni mă duc la fiu-miu şi-i aduc.

– Lasă încolo prostiile tale, îşi îndulci Sărăcitu vocea. Mâni dimineaţă bărbatu'-tău pleacă la trebunal. Ori cu tine, ori fără tine, el tot obţine devorţu'. E ultimul termen…

Ileana strânse umerii cu inocenţă, frecându-şi mâinile.

– El îi la mine. M-a trimes să te rog să-l ierţi şi să vă împăcaţi, pen' că Voica îi face zâle negre, zău. Ea îl sâleşte să devorţeze, că altfel… S-o întrebi şi pe nebuna mea dacă nu plângea şi se jura că tu i-ai fost cea mai dragă… Hm, ce să-i spun? Ce vorbă să-i duc?

– Auzi, bre, mie nu-mi trebuie…

– Hă-hă-hă! Ho-ho-ho! râse zgomotos Sărăcitu de pâlpâi până şi flacăra lămpii din perete, mângâindu-şi totodată pântecul balonat. Zâci că nu-ţi trebuie bărbat? Las' că ştim noi că ai pe unu' acolo de se ţine de poala ta, că miroasă ca la capre, toamna când…

Ileana se sprijini cu piciorul de soba călduţă căci, pentru câteva momente scurte, simţurile toate o părăsiseră. Balonarea aproape îl sufoca pe Sărăcitu şi acesta nu se sfiia să ridice din când în când câte un călcâi pentru a uşura eliminarea gazelor, însă aceasta îl făcea să întrerupă, să repete unele idei:

– Zâci că nu-ţi trebuie? Chiar acu' îl aduc… „Uf, m-am umflat ca un bou ce-a mâncat luţărnă!" gândi Sărăcitu, încercând să mai slăbească puţin cureaua. Chiar acu' eu…

Ileana prinse cu ambele mâini securea, o ridică deasupra capului şi căută să izbească malacul drept în fruntea mare şi transpirată. Surprins, Sărăcitu abia

avu timp să-şi plece capul pe umărul drept. Securea se opri în stratul gros de osânză de pe grumaz, apoi se desprinse şi căzu la picioarele lor ca o creangă de măslin aducătoare de pace. Matahala îngenunche şi, împingându-se în faţă, îşi puse tâmpla pe încălţămintea Ilenei precum un copil bătut ce-şi reazemă capul obosit de atâta plâns pe sânul mamei, chiar dacă pedeapsa a fost pe deplin nemeritată. Ileana duse pumnii strânşi la gura căscată:

– Doamne iartă-mă! şopti grăbită, ca şi cum ar fi vrut ca mărturisirea să ajungă la Cer înainte de revelarea faptei, apoi se retrase spre uşă, iar de acolo se îndreptă spre poartă.

Abia făcuse câţiva paşi pe drumul ud şi rece că cineva – un vecin, probabil – o întrebă unde se duce. Ea arătă cu un gest ambiguu o direcţie nedefinită, pe urmă nu mai văzu nimic şi nici de auzit nu mai auzi ceva. Paşii, nu se ştie cum, o purtau cu bine pe drum. Ajungând unde îşi propusese, fiinţa ei tresări, ieşind parcă din transă. În cadrul uşii luminată slab, un bărbat încremenit ca un trunchi uscat de copac privea în pâcla întunericului. Ileana i se adresă direct, bănuind că e în drept să ştie acea informaţie:

– Domnu' şăf de post e-aici? şi neaşteptând răspuns păşi spre uşa ştiută unde ciocăni sfios, apoi intră: Bună seara.

– Bună seara. Cu ce treabă pe la noi?

– Am... am omorât un om, şopti Ileana înfiorându-se, de parcă abia acum realiza cu adevărat ce a făcut.

– Ia loc mamaie! zise şeful de post, arătându-i un scaun şi oferindu-i un pahar cu apă. Ce zici că ai făcut?

– Am omorât, bre. În casă. Un om.

– Şi de ce l-ai omorât?

Ileana considera că era necuviincios din partea ei să nu răspundă, însă nu ar fi găsit o dezlegare oricât s-ar fi străduit.

– Cum te cheamă pe mata?

– Da-da... răspunse Ileana pierdută.

– Întreabă paza dacă ştie unde locuieşte cetăţeana! i se adresă adjunctului şeful de post.

Ileana îşi bagă picioarele sub scaun, iar mâinile şi le împreună în poala catrinţei. Doar gura continua să o deschidă cam din zece în zece secunde repetând întruna: „Da-da. Da...", impersonal, exasperant de impersonal. Luată de subsuori de două mâini puternice, Ileana, clipind, alungă ceaţa în care plutise până atunci. Dusă în arest, i se spuse blând:

– Poţi să te odihneşti.

Acest „poţi să te odihneşti" îi sună în urechi ca o poruncă. Rămasă singură, se întinse cu o încetineală nesfârşită pe patul tare, mulţumind – poate Cerului – că ajunsese să-şi ridice Pomul pentru grijanie.

Lumina becului de deasupra uşii se micşoră cât o luminiţă de candelă...

Caisul

Ştiind că trebuie să aştepte vreo patruzeci de minute până la semnalul de plecare, el care se grăbea mereu, el care saluta din goană haltele şi gările mici, intra acum în gara modestului oraş ca un mare blazat. Se mai lăsă împins de inerţie încă un timp, apoi, cu scrâşnete scurte, metalice, încremeni pe linia a treia. Doar călătorii, pestriţi şi tăcuţi, se grăbeau, izgoniţi de frigul pătrunzător şi de fulgii, bezmetici în joaca lor, ce alergau pe sub copertinele de tablă coclită.

Devenit stăpân temporar peste peronul neospitalier, Ştefan, crispat de gerul nemilos, trase adânc din ţigara fumată pe jumătate, pe urmă o aruncă în zăpada murdară dintre traverse şi, urmărind cum sfârâie jarul acesteia, expiră fumul. Şuviţa albăstruie, smulsă de vântul subţire şi rece de la buzele întredeschise, fu purtată cu mânie câţiva metri până când se neantiză. Căutându-se prin buzunare, scoase pachetul de ţigări, îl mototoli calm, dar ferm, în mâna puternică şi îl aruncă, negreşind ţinta, în coşul de gunoi, agăţat într-un stâlp de ţeavă groasă, lustruită cât un stat de om. Nervos şi grăbit, un alt tren opri pe linia alăturată, căutând să acopere, ca pe un pariu câştigat, cu sute de tone de fier, capătul de ţigară ce încă agoniza. Călătorii, juraţii acestei sentinţe, invadaseră, cu o ţintă precisă, îngustul peron. „Parcă ar fi nişte spermatozoizi ejaculaţi într-un vagin!" gândi Ştefan. „Hei, în ultimul timp faci cam des comparaţii licenţioase!" Oricât de mult şi-ar fi educat voinţa, oricât de convins ar fi fost că e un tip cerebral, tot tresări când, la scara celui de-al doilea vagon din faţa sa, încurcat de ultimii călători, tatăl său se chinuia cu nişte saci plini şi grei. Fără îndoială, mai avea un tovarăş de drum – ginerele său, cel mai probabil – care îi înmâna bagajul. „Cu ce-o mai fi făcând speculă acum? Cu miez de nucă, desigur" îşi răspunse Ştefan la întrebarea vinovat de răutăcioasă. Pentru o clipită, privirile lor se întâlniră. Momentul, nu mai lung de o fracţiune de secundă, le încremeniră la amândoi gesturile: pe Ştefan îl surprinse cu un picior în aer, în intenţia lui de a se apropia de tatăl său, iar pe acesta îl surprinse cu capul dat pe spate, ca şi cum n-ar fi văzut bine şi încerca să se convingă de faptul că ceea ce vedea nu e o arătare aducătoare de belele. Aceeaşi clipă îi făcu să devină aceiaşi inamici vechi, ireconciliabili. Ştefan renunţă la intenţia de a se apropia de taică-său, iar acesta se apucă să aşeze sacii pe banca de lângă el. Dorit tot atât de mult ca o boală în corp sănătos, de Ştefan se apropie un ins tânăr, îmbrăcat cu un cojocel slinos. Ignorându-i prezenţa, Ştefan continua să-şi urmărească tatăl, dar

şi pe netrebnicul de cumnat cum se înhămau la sacii grei.

– Hai salve, norocosule! Scăpaşi mai devreme, nu? Am un pont gras de tot. Coborâm la prima. Crede-mă, pontul e baban şi sigur!...

Luând aminte la mustaţa blondă şi afumată şi la pletele nespălate, Ştefan puse arătătorul în pieptul cojocelului şi împinse puternic.

– Nu pari fricos, aşa că nu mă şucăresc. Mă urc tot în trenul pe care îl aştepţi şi tu să plece. Pontul e baban. Stau prin preajmă...

Dintr-un gest reflex, Ştefan duse mâna după ţigări. Negăsindu-le, îşi aminti că le aruncase la coş. De atunci şi până acum parcă trecuse o istorie şi uitase hotărârea luată. Întâlnirea cu taică-său îi tăie tot cheful de a continua călătoria ce l-ar fi dus spre obârşii. De-ar avea vreun plan de rezervă... Un colţ de ziar, purtat de vânt, se agăţă de genunchi, căutând parcă să atragă atenţia asupra sa. Mai mult din dragoste pentru cuvântul tipărit decât din curiozitate, Ştefan se înclină puţin, luă peticul de hârtie şi începu să citească fără a lua aminte la ceea ce scria acolo. Totuşi, un anunţ îi atrase atenţia: „Schela de Petrol nr. 6, din localitatea C..., angajează muncitori necalificaţi. Relaţii..." După calitatea hârtiei, ziarul era unul local. Nu părea nici prea şifonat şi nici îngălbenit de ploi şi soare încât să insinueze că anunţul ar fi caduc. Săltându-şi geanta pe antebraţ, Ştefan îşi băgă mâinile în buzunare şi părăsi ferm peronul, ocolind clădirea gării. În piaţa mare, doar vântul hălăduia de unul singur. O pală cruntă, o aripă rebelă a stăpânului pieţei, îi trecu peste faţă cu usturimea unui brici neascuţit. Îşi săltă surtucul pe umeri în speranţa că va păstra un strop de căldură în plus. Descumpănit, se apropie de clădirile ce formau un fel de pavăză împotriva urgiei şi începu să se strecoare pe lângă ziduri, ca un hoţ surprins de lumina zilei. La un moment dat, în peretele coşcovit se deschise un gang întunecos. Înăuntru, un bătrânel ţopăia vioi, încercând să se încălzească. Văzând că Ştefan se apropie de el, se opri din dansul lui, căutând ferit vreun ajutor în caz de nevoie. Singur şi inofensiv, cântarul plat de la picioarele lui nu-i garanta nimic. În loc de cuvinte de liniştire, Ştefan scoase din buzunar o monedă mică şi o îndreptă către stăpânul cântarului. Acesta întinse mâna circumspect şi, ca să-şi confirme că nu are de ce să se teamă, rosti sonor:

– Ne omoară iarna asta, dom'le...

Ştefan îndeplini formalitatea de a se cântări, apoi ceru lămuriri privind adresa căutată. Bătrânelul se arătă extrem de cordial, explicând în detaliu traseul.

– Crezi că anunţul mai e de actualitate?

– Cine ştie? În harababura asta...

Drept mulţumire, Ştefan scoase biletul de călătorie şi zise pe un ton aproape vindicativ:

– Acceleratul e încă în haltă. Are întârziere patruzeci de minute. Du-te la casă şi cere-le banii înapoi, căci deja ai pierdut legăturile cu...

– Lăsaţi pe mine!... hârâi bătrânelul, încălzit de acest câştig nesperat.

Părăsind gangul, Ştefan îşi impuse un ritm alert ca nu cumva să îngheţe pe trotuare. Blocurile mici şi anoste rămăseseră de mult timp în urmă, iar casele de periferie păreau să se fi rărit. „Oare sunt pe drumul bun?" Îndoiala îl făcu să încetinească paşii. Totuşi, în faţa lui apăru, venind din altă stradă, o femeie în vârstă. O prinse din urmă, o salută respectuos, apoi îi ceru să-i confirme dacă merge în direcţia dorită de el.

– Puteţi ajunge şi pe acolo, însă ocoliţi cam mult. Dacă nu vă grăbiţi cine ştie ce, am avea, un timp, acelaşi drum.

– Vă rog... acceptă Ştefan, şi văzând că femeia căra ceva greu în sacoşe, insistă să le transporte el.

Lamentaţiile femeii la adresa iernii, la greutăţile vieţii, îl iritau. Şi pe bună dreptate. Dacă era cineva care să se plângă, atunci el era acela. El era îmbrăcat cu haine de vară în mijloc de iarnă; el deţinea în buzunar doar câteva sute de lei; el nu ştia dacă va găsi de muncă şi habar nu avea unde va dormi la noapte. Însă, binecrescut cum era, se arătă a împărtăşi opinia năpăstuitei. Păstrând aceeaşi compătimire şi recunoştinţă pe chip, mulţumi de mai multe ori când aceasta îi arătă salcâmul de la capătul străzii, de unde, „pe o cărare, toţi sondorii ajung la schelă".

Câmpul, acoperit cu un strat subţire de zăpadă troienită, lăsa vântul să-l biciuiască pe Ştefan cu toată ura. Acesta îşi agăţă geanta de umărul stâng, încercând să se apere cât de cât. Cum mergea cu capul băgat între umeri şi puţin aplecat, se trezi deodată în faţa unui mic promontoriu – dacă ar fi să comparăm câmpia cu o mare, cu o mare prăfuită, exilată la poli. Ajuns deasupra, zări lesne drumul ce ducea la schelă, şerpuind lenevos printre dunele încremenite de milenii. Undeva, în spatele acestor deluşoare, nişte turle îşi arătau vârfurile metalice. Ştefan o luă uşor la fugă atunci când descoperi că ţinta e aproape şi că existenţa ei e concretă. În scurt timp, panorama micuţei depresiuni i se aşeză la picioare. Cele câteva sonde, rezervoarele de ţiţei, o clădire turtită, utilajele încremenite, erau înconjurate de amintirea unui gard din sârmă ghimpată. Pustie ar fi părut, dacă printre burlanele de foraj nu mişunau câteva mogâldeţe înfofolite. „Ce-o fi, o fi!" îşi zise Ştefan şi mai încrezător ca până atunci, continuându-şi drumul. Adăpostul paznicului, o gheretă micuţă cu geamurile

sparte, lăsa privirile iscoditoare să vadă, răsărite în perete, diferite cabluri ca nişte rădăcini de aer. „Anunţă-mi vizita la inginerul-şef!" se adresă Ştefan unui paznic imaginar, îndreptându-se spre uşa clădirii mari. Intrând în hol şi scăpând de vântul rece, lăsă geanta lângă un scaun, apoi începu să-şi frece mâinile, pentru a le încălzi. Văzând lumină prin crăpăturile unei uşi se apropie de aceasta, ciocăni sfios şi, invitat fiind, intră. La birou, un personaj distins, aflat în compania unui maistru-sondor îmbrăcat cu o pufoaică pătată cu petrol, îi făcu semn să ia loc pe unu dintre fotoliile tocite:

– Ce vânt te aduce la noi?

– Bârr... Unul rece. Am onoarea! Mai faceţi angajări? zise Ştefan zâmbind şi arătând peticul de ziar.

– Nu suntem schela şase, însă ne-ar cam trebui câţiva necalificaţi. Pentru ce ai fost închis?

– Viol.

– Eşti liber! zise inginerul, adresându-se maistrului devenit deodată atent la cursul discuţiei. Ai mai lucrat?

– Da. Strungărie, lăcătuşărie, matriţer...

– Bine. De mâine eşti angajat.

– Cantină, dormitor, ceva?...

Inginerul clătină din cap.

– O salopetă? O pufoaică?

– Lasă buletinul de identitate la magazioner.

– Hmm... dacă îmi caut o gazdă, trebuie să le ofer o minimă garanţie.

– Asta cam aşa e. Întreabă printre sondori, poate au o cămăruţă în plus.

– Dacă mâine, la prima oră, nu o să fiu aici, înseamnă că nu mi-am găsit o gazdă. Oricum, mi-a făcut plăcere.

Ieşind pe scara clădirii, Ştefan fu luat iarăşi în primire de vântul tăios. Printre genele întredeschise, reperă un grup de sondori care mai mult se fofilau de ger decât să facă oarece muncă. Apropiindu-se de ei, îi salută cu naturaleţe, ca şi cum ar fi fost colegul lor de-o veşnicie, apoi intră direct în subiect.

– Am auzit c-ai fost la închisoare pentru pi..., zise un sondor în loc de răspuns.

– Nu. Am fost acolo din cauza ei, nu pentru ea. Aveţi sau nu o cameră de închiriat?

– Bă, Gicule, ia-l la tine în gazdă, bă, că nevastă-ta n-o să se plângă niciodată c-a fost violată! Dimpotrivă, o să ai ciorbă caldă şi pachet în fiecare zi, bă!

– Mai duceţi-vă la dracu'. Te pomeneşti că ale voastre or fi nişte călugăriţe...

– Să înţeleg faptul că nu găsesc înţelegere la voi?... Oricum, vă mulţumesc!

Vorbirea îngrijită îi făcură pe sondori să îl privească pe Ştefan cu alţi ochi, fie şi pentru o clipă. Dacă ar fi insistat, poate că ar fi obţinut măcar o informaţie, ceva, dar aşa el se depărtă cu demnitate, lăsându-i pe vajnicii petrolişti să plutească în păcura îndoielii.

Ajuns pe străzile vagi ale oraşului, Ştefan începu să privească prin curţi, poate-poate va zări vreo mişcare, vreun semn care să-i ofere un început de speranţă. Într-adevăr, peste drum, înfiptă pe coasta pantei ce delimita localitatea, o casă mare, într-o grădină generoasă, trona, oarecum cu aroganţă, peste celelalte gospodării. Mult în spatele ei, aproape nevăzută, o chilie micuţă, cu acoperişul din două plase inegale, sta pitită după crengile desfrunzite ale pomilor. Traversând asfaltul crăpat şi plin de cratere, se opri în poarta din fier forjat, cândva vopsită cu un albastru ceruleum, şi începu să strige timid şi precaut:

– Alo! Alo, sunt acasă gospodarii!?

De după o stivă de lemne apăru o femeie mărunţică, îmbrăcată subţirel, dovadă că nu avea de gând să zăbovească prea mult în frig:

– Vai, domnule, să cred că nu aţi găsit schela?

– Ba da, şi vă mulţumesc. Indicaţiile dumneavoastră puteau folosi şi unui orb. Ăăă... caut o gazdă! zise Ştefan entuziasmat, când descoperi că femeia din faţa lui e totuna cu cea care îl îndrumase spre schelă.

– Nu ştiu pe nimeni care să aibă la dispoziţie o cameră în plus...

– Dar căsuţa aceea din fundul grădinii?...

– A, nu! N-a mai fost locuită de ani de zile...

– Plouă în ea? Bate vântul?...

– Nu, dar...

Forţând poarta, Ştefan intră în curte şi se îndreptă voinicește spre căsuţă, călcând ferm prin troianul micuţ ce acoperea cărarea. Păşind în urma lui, stăpâna curţii căuta un motiv plauzibil care să-l facă pe intrus să renunţe la intenţiile lui. Ajuns în pragul micuţei construcţii, Ştefan încercă, încrezător, clampa. Spre surprinderea lui, uşa se deschise prietenoasă, însă frigul din înlăuntru îl izbi cu ură.

– Minunat! Excelent! Excelent!...

– Nu avem lemne... Nu avem...

– Pădurea e aproape. Dacă îmi împrumutaţi un topor, într-o oră mă aprovizionez pentru o săptămână! zise Ştefan plin de un optimism molipsitor, cântărind dintr-o privire godinul cu plită. Încântat de ceea ce vedea – pe podeaua fisurată, făcută dintr-o placă subţire de ciment, erau împrăştiate frunze moarte, ca într-un cavou uitat, ca într-un tablou romantic, poate – intră în micuţa încăpere şi îşi aruncă geanta pe patul de campanie cu salteaua din cârlţi, lăsând să se înţeleagă, hotărât, că nu avea cum să fie izgonit de acolo. Apropiindu-se de proprietăreasă, căută în buzunar după buletinul de identitate: Uitaţi, aveţi aici buletinul meu de identitate! Vă rog să luaţi datele, mâine mă duc şi la poliţia locală pentru a fi luat în evidenţă... mai zise Ştefan şi, ca şi cum târgul fusese încheiat, se îndreptă spre tăietorul de lemne de unde luă toporul şi plecă spre poarta din fundul grădinii, poartă legată cu trei capete de lanţuri în trei locuri, deşi unui eventual intrus i-ar fi fost mai uşor să treacă prin gardul din sârmă ghimpată decât să o forţeze. La fel făcu şi el, trecu printre sârmele roase de rugină şi dădu într-o poieniţă ascunsă la poala copacilor. Printre tufele de mărăcini, patru mese lungi, cu picioarele înfipte în pământ, suportau cu stoicism uitarea în care fuseseră lăsate. Poate că mesele slujiseră cândva la vreo nuntă cu ştaif, ori poate că, pe vreme bună, erau onorate de sărbători câmpeneşti. Ocolindu-le, Ştefan intră în pădure, ca într-o catedrală încremenită de gerul sfârşitului de lume. Pantofii de vară, cu şosetele subţiri, se afundau în aşternutul mort, pudrat cu un strat de omăt. Gerul îl copleşi. Toate astea îl duse cu gândul în copilărie, când taică-său îi obliga, pe el şi pe sora sa, tot aşa pe un ger avan, să meargă după lemne. Pentru o clipă se văzu mic, având-o alături pe nefericita lui soră, păşind printre târşi, cu lacrimi în ochii bombaţi, miopi. Uneori o lăsa acasă şi se ducea doar el după lemne, însă nu-şi dorea să fie în pielea surorii sale ce tremura de teamă ca nu cumva să fie surprinsă acasă, „trândăvind la căldurică". Tot într-o astfel de iarnă o condusese pe mama lui pe ultimul drum. Paraplegică fiind, maică-sa murise numai să nu-şi mai vadă pruncii aşa oropsiţi. Vântul turbat subţiase cortegiul. O plânsese pe maică-sa doar până în drum. Atunci, ţinând strâns mânuţa surorii lui dragi în mâna sa de bărbat în devenire, jură să nu mai verse nicicând vreo lacrimă. Mai jură să o protejeze cu orice preţ pe sora lui scumpă. Dacă, în ce priveşte plânsul, reuşi să se ţină de cuvânt, în schimb nu putu să facă prea multe pentru singura fiinţă nepreţuită pentru el. Mâhnirea îi smulse, de data aceasta, câteva lacrimi pe care le uscă imediat vântul... Din aceste gânduri îl trezi drumul de macadam ieşit în cale. „Probabil că e cel ce duce la schelă..." Dincolo de şanţul drumului, doi tufani uscaţi parcă îl aşteptau tocmai pe Ştefan. Acesta, răsuflând a uşurare, se apropie de unul

dintre ei şi începu să-l taie jos, la rădăcină. Nici nu realiză când ajunse cu sarcina lângă căsuţa lui. Văzând ieşind fum pe hornul din tablă subţire, nu rezistă ispitei de a intra. În soba cu picioare metalice duduia focul, încercând să încălzească aerul, pereţii. Podeaua măturată cu grijă făcea încăperea primitoare. Masa, prost alcătuită, era acoperită cu o faţă de stambă pătată. În mijlocul ei, trona, plin de importanţă, buletinul de identitate. Mai într-un colţ, un vas cu apă şi o cană. Patul, având salteaua învelită cu un cearşaf imaculat, dar cam tocit, suporta cu tot dragul prezenţa a două pături îmbrobodite cu un cearşaf plic. Mai rămase lângă sobă până se încălzi bine de tot, apoi ieşi să toace lemnul. După ce aşeză ţăndările sub streaşină şi după ce duse o provizie bună înăuntru, înşfăcă un braţ plin din cele mai grozave lemne, cu intenţia de a înapoia ceea ce îi fusese dăruit. Când să ajungă la colţul casei mari, auzi vociferări. Ascuţindu-şi auzul, nu-i fu greu să-şi dea seama că cearta îl privea:

– ...Şi dac-o să vină peste noi şi-o să ne omoare!? Sentimentalismul tău e mai mult senilitate!

– Ia te uită cine vorbeşte de nostalgii!...

Altercaţia se curmă brusc, urmată fiind de zgomotul unei uşi izbită cu furie. Ştefan mai rămase locului un timp, dar cum realiză că prezenţa lui putea fi descoperită de gazda care se ducea cu o găleată la fântână, luă aerul că nu auzise nimic, şi duse lemnele şi toporul la tăietor:

– Sărut mâna pentru ce mi-aţi oferit! Mulţumesc mult!

Gazda privi în altă parte, neputând parcă să primească mulţumirile, însă nici de alungat nu ar fi putut să-l alunge pe nepoftit. Ştefan ar fi vrut să aducă lămuririle necesare. Totuşi, îi fu teamă că cine se scuză se acuză. Chiar că nu ştia ce să facă. Privea în jos aşteptând ca din vârful pantofului să răsară sfatul cel bun. Din îndoială îl scoase zgomotul ciuturii ce se hârjonea de ghizdul de ciment:

– Lăsaţi-mă pe mine! Daţi-mi voie!

Ajutorul veni prea târziu. Gazda umplu deja găleata.

– Ne-a dărâmat vântul, acum câteva zile, cerdacul şi a blocat tamburul. De atunci numai aşa ne chinuim...

Deşi n-ar fi vrut să braveze cu niciun chip, Ştefan cercetă fugar situaţia, căută un lemn lung, bun ca proptea, îl luă în mână, se apropie de stâlpul rupt al acoperişului fântânii, înfipse umărul în el şi împinse voinicește. Scârţâind, cerdacul aproape că reveni la locul lui. Aruncând propteaua, Ştefan ceru toporul. Lovi de câteva ori tamburul până când axul intră în lagărul său. Construcţia toată era acum la poziţia dată de veşnicie. Printr-un gest, abandonă toporul şi ceru

propteaua pe care o aşează cât mai eficient. Zărind, aninată într-un pom alăturat, o manea făcută dintr-o bară groasă de fier, o aduse şi începu să o înfigă în pământul îngheţat, lângă stâlpul beteag. Lucrul acesta fu mai greu de cât se aşteptase, însă nu se lăsă până când nu-l duse la bun sfârşit. Cu nişte capete de cabluri din oţel, găsite în gard, ancoră în două locuri stâlpul de manea. Mulţumit de rezultat, zise fără se fălească:

– Până când dă dezgheţul, merge aşa. Atunci, în locul manelei, se poate pune un stâlp adevărat... Totuşi, să umblăm cu atenţie.

Oricât ar fi vrut, gazda nu-şi putea ascunde lupta ce se dădea în sufletul ei. În tot timpul cât Ştefan muncise, îi urmări, cu luare aminte, toate mişcările, ca unei persoane apropiate, plecată de multă vreme de lângă ea, poate că din copilărie, şi acum o cerceta să vadă cum a evoluat, cum s-a dezvoltat. Ştefan zâmbi încurcat la privirea insistentă a femeii. Din acest impas, ce părea să ţină o veşnicie şi la capătul căruia putea fi o catastrofă, îl scoase un puştiulică vesel, venit din casă pentru a cerceta reparaţia cerdacului. Ştefan întinse mâna caldă de atât efort şi se recomandă prietenește:

– Pe mine mă cheamă Ştefan.

– Nell. Cu doi „l".

– Dacă mai aveţi nevoie de ceva...

– Nu. Mulţumesc mult, mult de tot...

Primind cu zâmbetul pe buze mulţumirile şi făcându-i strengăreşte cu ochiul lui Nell, Ştefan plecă la căsuţa lui. Aproape că se înserase. Nici nu se acomodase bine cu căldura din odăiţă, căci de dincolo de prag se auzi o poruncă sfioasă. Grăbit, deschise uşa. Cu mâinile ocupate cu o tavă acoperită de un prosop sub care erau nişte castroane cu mâncare, gazda intră încetişor:

– M-am gândit că o ciorbă fierbinte v-ar face bine.

– Aveam nişte covrigei în geantă, pentru seara asta.

Văzându-se iarăşi cercetat cu aceeaşi intensitate şi îndoială, că Ştefan se aştepta să fie luat în braţe numaidecât, sărutat părinteşte ori pus la zid şi acuzat de cine ştie ce atrocităţi, găsi de cuviinţă să abordeze făţiş problema, căci femeia din faţa lui arăta a fi o persoană distinsă şi educată, iar nu o ţaţă bârfitoare pe la uluci, încât să nu-şi dea seama că stânjeneşte cu insistenţa din privirea ei:

– Astăzi dimineaţă am fost eliberat din penitenciar. A fost un accident de maşină... Un beţiv mi-a răsărit în cale. Judecătorul a crezut că sunt şi eu vinovat. Am primit pedeapsa minimă... zise Ştefan căutând spre mâncare, fiindcă ştia că nu poate să susţină cu privirea minciuna de care s-a folosit pentru prima oară. M-am oprit în acest oraş deoarece am găsit o ofertă de muncă. Unde

altundeva să te duci în mijlocul iernii? Promit că nu veţi avea neplăceri din partea mea! Cât priveşte chiria, nu mă tocmesc, însă vă cer să mă îngăduiţi până la primul salariu. Atunci o să plătesc şi în avans.

Gazda nu arăta că o interesează ce spune Ştefan, ci îi asculta pierdută vocea, felul cum pronunţă vocalele şi consoanele, cum accentuează fiecare cuvânt, cum punctează frazele. Ca dovadă, puse o întrebare străină de subiect:

– E adevărată ziua de naştere din buletin?

Confirmarea lui Ştefan, părea un certificat de bună purtare, valabil până şi la poarta raiului.

– Va trebui să mai amânaţi cina. În spatele uşii e un colac de cablu electric. Haideţi să îl întindem prin pomi până la uşa magaziei. De acolo mă descurc eu. O să vă aduc şi un bec.

Cum gazda părea că a uitat de promisiune, Ştefan, profitând de ultimele ecouri ale zilei, ajutate şi de lumina flăcărilor din sobă, mâncă repezit, apoi spălă vesela. Totuşi, trecu alte clipe de aşteptare până când uşa se deschise:

– Iertaţi-mă că am întârziat atât. Vă pricepeţi?

Cu agilitate, becul adus de gazdă fu înşurubat în fasung şi ochii, dedaţi cu întunericul, percepu ca violentă lumina din cameră. Privind în jur, Ştefan zise plin de entuziasm:

– E mai bine decât mi-aş fi dorit!

Proprietăreasa făcu istoricul acestei clădiri, mai mult ca să motiveze modestia clădirii decât dintr-o dispoziţie excesivă de confidenţe, încheind cu remarca plină de amărăciune şi destul de enigmatică:

– Singurul chiriaş pe care l-am avut ne-a făcut numai necazuri…

Prilej pentru Ştefan de a o asigura încă o dată că el nu va isca probleme. Totul se cam spuse, însă gazda nu se îndura să se retragă. Parcă aştepta de la Ştefan să-i spună unde a fost, ce a făcut în tot acest timp cât a fost dus. Temându-se că rătăcitorul o fi prea epuizat ca să povestească, într-un târziu gazda se hotărî să plece, lăsându-i chiriaşului vesela spre nevoile imediate.

Frânt de oboseală, de frigul îndurat toată ziua, Ştefan aruncă pantofii din picioare şi se întinse în pat, ascultând focul din vatră. Ca să nu adoarmă prea curând, căci soba n-ar fi reuşit să ţină cald peste noapte, se apucă să rememoreze toate evenimentele din acea zi. Putea să se laude că a fost una fastă. Extrem de norocoasă, chiar. „Fără îndoială – comentă el în gând ca o concluzie – în această familie nu e niciun bărbat: doamna, puştiulică şi vocea tânără, enervată şi iritată fiindcă i s-a invadat intimitatea". Căutând alte subiecte, ochii lui Ştefan se opriră pe coala cartonată, fixată cu şase piuneze placate cu

rugină, în peretele de lângă tâmpla sa. Ca un papier colle făcut de un romantic şi naiv pretendent la cursurile unui liceu de artă, pe această coală erau prinse frunze moarte, în toate nuanţele de arămiu, flori de câmp, presate cu grijă, cărţi poştale, îndeosebi cu actori tineri şi pletoşi, idoli ai adolescentelor visătoare. Mai mult ca să-şi verifice intuiţia decât din curiozitate, Ştefan se ridică şi dezlipi una din acele ilustrate, lipite cu pastă de dinţi în loc de pap. Pe verso era exact ceea ce se aşteptase să fie: nişte nume – Neluţu şi Mirela – încadrate de o inimioară străpunsă de nelipsita săgeată. Oricât ar fi vrut să prelungească starea de veghe, tot fuse înfrânt de oboseală. Mai încărcă o dată soba cu lemne, deşurubă cu atenţie becul, urmând să se dezbrace pe întuneric. Prin fereastra aburită, zări luminile oraşului. Nu rezistă ispitei de a admira panorama, şi asta – ştia bine – i se trăgea din copilăria trăită în întunericul satului. Nemulţumit de ceea ce vedea prin ochiul geamului aburit, ieşi în prag, trăgând uşa după el. Nu, chiar că nu avea cum să se încheie mai bine ziua! Ca într-o mansardă generoasă, el era deasupra a tot şi a toate. Oraşul se întindea la picioarele lui de învingător. Chiar şi cerul, deşi negru ca o sprânceană supărată, părea înstelat. Cu toate acestea, câteva mici şi omniprezente amintiri – alicii de plumb înfipte în aripile plenitudinii acelor clipe – îi încrustă în zâmbet un mic jind. Acuzaţia de viol? Ce-ar fi putut să zică? „Geniul şi prostia te lasă mereu fără argumente." Părerea proastă a lui taică-său despre el? Un moft! Facultatea întreruptă? Şi?! Totul se putea remedia. Ceea ce era cu adevărat grav, era glaucomul de care suferea sora sa. Ar fi trebuit operat cel târziu cu un an în urmă. Îi mai trebuia puţin ca să adune banii pentru operaţie. Şi tocmai atunci apăru scorneala cu violul. „Poate că încă nu-i târziu. Poate că nu-i totul pierdut!..." găsi Ştefan puterea de a spera.

Primăvara venise oarecum hotărâtă. Ca muncitor necalificat, dar bun la toate, folosit la toate, Ştefan lucra numai într-un schimb. După program – n-ar fi recunoscut că munca e un refugiu a frustrărilor de tot felul! – trudea cu multă plăcere în gospodăria care resimţea acut lipsa unei mâini de bărbat. Începu cu întremarea gardului din fundul grădinii. Dacă proprietăreasa nu ar fi fost atât de cărpănoasă, ar fi dat bani pe nişte pociumbi şi pe o bobină de sârmă ghimpată, dar aşa, Ştefan se chinui să întărească tumurugii vechi şi putrezi şi să împletească, în sârmele subţiate rău de rugină, ramuri de măceşi tăiate din imaş, făcând astfel un zăplaz impenetrabil, ceea ce o încântă foarte mult pe stăpâna livezii. Devenit el însuşi stăpân peste magazia cu scule, Ştefan găsi unelte pentru pomicultură şi, din câte aflase din cărţi, din cât furase meşteşug de la alţii, se apucă să igienizeze toţi pomii. Cu toate că nu i-a dat nici cel mai mic prilej de a se îndoi de el, gazda îl privea în continuare cu reticenţă amestecată cu un munte

de tandreţe maternă. O dată, o singură dată, l-a invitat la un ceai. Cât a durat ritualul, amfitrioana a stat numai cu ochii pe geam, pândind speriată poarta. De atunci Ştefan înclinase orice altă invitaţie. Oricum, casa îi plăcuse. O casă mare, luminoasă, ţinută curată, poate prea curată – un muzeu cu zeci de curatori – o casă de intelectuali uşor scăpătaţi ori care nu-şi mai permiteau să cheltuiască mult. Cu tânăra femeie, fiica ostilă a gazdei – Liliana, după cum aflase Ştefan că o cheamă – reuşi să nu dea ochii. Adversitatea ei era mai mult decât evidentă şi poate că asta o împiedica pe mamă să se poarte mai familiar cu chiriaşul său. Tot din aceeaşi cauză, când ieşea la cumpărături sau când pleca la muncă, Ştefan folosea doar poarta din dosul grădinii. Cu toate acestea, într-o zi, venind de la aprovizionare, se întâlni faţă în faţă cu Liliana pe un trotuar îngust şi pustiu. Amândoi s-au comportat ca doi străini. Totuşi, o străfulgeră cu privirea şi nu putu să nu remarce cât de tânără şi frumoasă era. Eleganţa şi distincţia ei o întâlneai doar la o învăţătoare sau la o studentă cuminte. În ciuda interdicţiei şi a reproşurilor, Nell era singurul care se purta natural cu Ştefan. Ba puteau să se laude fiecare cu prietenia celuilalt.

Odăiţa avea pereţii afumaţi, şi nu de azi de ieri. Ştefan nici n-ar fi remarcat lucrul acesta dacă n-ar fi văzut că tovarăşii de muncă furau var stins dintr-o groapă, ziceau ei că pentru curăţenia de primăvară. În ziua în care a furat şi el var, s-a dus la gazda sa şi a întrebat-o de o bidinea, sperând în secret că nu va primi o cioarsă pe care să o plătească de bună, aşa cum păţise cu opurile vechi împrumutate toată iarna şi cu preţul cărora i-a fost încărcată chiria, şi aşa destul de mare. Aflând intenţia lui Ştefan, gazda se oferi să văruiască ea locuinţa chiriaşului său, arătând o solicitudine de mult înăbuşită. Ştefan nu credea în voluntariatul acesta, dar nici nu se opuse. Cât putea să-i ceară pentru o oră-două de zugrăvit? Ca să nu stea chiar degeaba în timpul cât gazda îi spoia odaia, Ştefan continuă să taie crengile uscate ale unui cais din chiar colţul căsuţei, participând la verva proprietăresei, de parcă primăvara îi topise ultima urmă de reticenţă. Preocupat de ale lui, nici nu observă când, undeva în spate său, se opri Liliana. Aceasta, fără nicio introducere, se adresă mamei sale:

– N-am găsit!

– Du-te, dragă, la Pod. Şi dacă nu sunt galbene, ia verzi.

– Verzi erau şi aici…

– Lasă! Du-te acolo, că-s mai ieftine…

Un pufnit de nemulţumire scos de Liliana se suprapuse fugar peste hârşâitul bidinelei. În tot timpul dialogului dintre mamă şi fiică, Ştefan se opri din muncă ţinându-şi privirea în pământ, undeva între cele două combatante, ca

un arbitru imparţial. Văzând că lupta nu poate fi tranşată, sau nu deocamdată, tânăra belicoasă hotărî să se retragă, dar nu cu flamura de război plecată:

– Să nu vă atingeţi de pomul acela!

– Dacă nu o să-l curăţăm, o să moară... zise Ştefan, susţinându-şi afirmaţia cu o privire scurtă, puţin încrezută.

Liliana îşi scutură umerii a indiferenţă, însă plecă mirosind frunze ofilite de pelin. De ce oare a făcut această concesie? De ce i s-a adresat puşcăriaşului? Ştia că acesta va considera incidentul ca pe o ofertă de pace. Într-adevăr, Ştefan nu putu să nu tragă cu coada ochiului în urma Lilianei şi să nu admire nurii tineri, apetisanţi. Căutându-şi mai departe de ale lui, abia acum observă în rămurelele caisului, înnodate, fire de mărţişor decolorate de lumina soarelui, roase de vânturi şi ploi. Doar fiindcă au fost făcute din mătase naturală rezistaseră atât cât rezistaseră intemperiilor. Nu, el, când era copil, după ce purta mărţişorul, încropit de surioara lui din ce găsea pe acolo, de obicei firele erau din lână boită, îl agăţa într-o tufă de măceş, urmând ca acesta, în contrapartidă, să-l ferească de rele. Zâmbi la această amintire, şi putea să fie sigur că la încheietura mâinii, buna lui soră purta acum, că doar era timpul său, şnurul de arnici răsucit în alb şi roşu.

Duminica se arăta a fi de o frumuseţe absolută. Nimic, dar absolut nimic nu te-ar fi putut reţine între pereţii ca o seră mată în care ai vegetat o iarnă întreagă. Pe lângă aprovizionarea cu cele necesare pentru următoarele zile, Ştefan mai cumpără şi patru bilete la un film. Ca purtător de ofertă pentru cele două doamne, îl folosi pe Nell. Considera că nu putea să fie refuzat. Şi intuiţia îi fusese confirmată, cu toate că pe drum, spre cinematograf, Liliana mergea bosumflată, ca şi cum reproşa la tot pasul că a fost smulsă dintr-o activitate extrem de plăcută şi silită să meargă la o sindrofie cu mătuşi habotnice. Sub buna dispoziţie pe care o afişa în dialogul cu Nell, Ştefan se ruga în sine ca filmul să fie generos. Sala de cinematograf, rece şi întunecoasă, chiar că te făcea să regreţi alegerea. Pelicula se dovedea a fi una de duzină, cu finalul întrezărit încă din primele secvenţe. Liliana avu răbdare până la jumătatea primei bobine, apoi căută să plece neobservată. Aplecându-se la urechea gazdei sale, Ştefan şopti un „Permiteţi?!" şi ieşi grăbit după Liliana, mulţumind în gând că Nell fusese reţinut cu un gest discret, dar ferm, de către bunica sa. Lumina pură şi puternică a soarelui îl năuci pentru câteva momente pe Ştefan. Totuşi nu-i fu greu să o repereze pe Liliana printre plimbăreţii molcomi. Din câţiva paşi reuşi să o prindă din urmă. Aceasta, destul de nemulţumită de faptul că favoarea făcută mamei sale fusese deja prea mare, iar acum trebuia să mai suporte şi

prezența lui Ștefan, întinse pasul.

– „Frumoasă domnișoară, pot să sper

Prezența mea și brațul să vă ofer?"

Liliana se opri brusc, ascunzând ucigașe arme în priviri.

– Și acum, că ați atins culmea furiei, pot să vă propun să ne comportăm ca niște adulți? Știu că voi spune o platitudine, și mai bine ar fi să tac, totuși, riscând – aici Ștefan inspiră profund aerul de primăvară, încât izul ei să-i intre în toate alveolele pulmonare – zic: e o zi atât de frumoasă!...

Discret, și Liliana adulmecă primăvara, însă nu întârzie locului. Altminteri, își domoli mersul.

– Orice subiect aș ataca, sunt sigur că nu aș detensiona atmosfera. Or, unul tot trebuie abordat: vreau să vă asigur că nu sunt un răufăcător, cu atât mai puțin un criminal. Anumite circumstanțe m-au dus unde m-au dus.

– La pușcărie! De ce să ne ferim de cuvinte?

– ...Însă vă asigur de nevinovăția mea. N-am nicio dovadă care să-mi susțină afirmația, decât cuvântul meu. Și până la proba contrarie, se cuvine a fi crezut.

Liliana părea că nu ascultă ce i se spune, și ca să întărească atitudinea, părăsi trotuarul și intră printr-un gol al gardului viu, pășind pe cărarea formată pe terenul viran. Ștefan o urmă fără să se întrebe nimic. Era mulțumit cu acest armistițiu neparafat. Liliana abandonă și poteca ce sărea peste calea ferată și acum păși din traversă în traversă.

– Dacă țineți neapărat, o să-mi caut o altă gazdă. Actualmente nu mai sunt constrâns de ger, de bani...

– În orice hartă feroviară ne-am uita, n-o să găsim acest apendice. Nici schela nu figurează pe vreo hartă...

Ștefan analiză terasamentul ce părea destul de vechi, unde, în afară de șinele strălucitoare, totul era acoperit cu un strat gros de țiței prăfuit. Dar nu asta îl interesa, ci remarcă în gând faptul că Liliana a schimbat subiectul.

– Ceva nu se leagă în legenda pe care o tot etalați. Cea cu șoferul... Cu accidentul... Un șofer care să citeze din Goethe, căci din Goethe ați citat lângă cinematograf, doar că mă abțin să fac vreun comentariu la cât de inspirat...

– Să vă scot din fire. Acesta a fost scopul.

– ...Și care să fi citit la modul serios pe Dovstoievski, Tolstoi, Shakeaspeare, Camus. Interesat de modernii Llosa, Unamuno, Kundera?...

Văzând că nu primește niciun răspuns, așa cum de altminteri se așteptase, Liliana se urcă pe una din șine, mergând într-un echilibru fragil. Ștefan se bucura

că femeia – până la urmă, tânăra de lângă el asta era, o femeie! – se copilăreşte.

– Bine, am înţeles, aţi avut accidentul, de ce nu v-aţi dus acasă?

– Sunt orfan!

Vorba lui Ştefan, căzută sec, o dezechilibră pe Liliana.

– Iartă-mă! N-am vrut să răscolesc... Iertaţi-mă!

– Am căutat numai ca să vă dovedesc faptul că logica dumneavoastră nu e impecabilă.

Liliana se îmbufnă iarăşi. Se simţi victima unei farse grosiere.

– Totuşi, pe jumătate-s orfan. Mama m-a părăsit de mic.

– Chiar că nu am dorit să vă răscolesc amintiri dureroase. Vă rog încă o dată să mă iertaţi.

– Hai să credem că de atunci am crescut şi că rana e doar o amintire sfântă pentru mine şi sora mea...

Liliana părăsi calea ferată sărind un şanţ, ajungând în drumul de macadam. Ştefan recunoscu acest drum ca fiind cel care-l duce, dimineaţă de dimineaţă, la schelă. Oricum, calea ferată se termina undeva mai în faţă, în coasta unei grădini. Liliana mergea supărată. Răscolise intimitatea cuiva şi asta nu se cădea. Ca să echilibreze situaţia, într-un târziu zise:

– Mă cheamă şi Mirela.

Văzând că mărturisirea nu are niciun efect, Liliana repetă spusa. În zadar. Ştefan o privi cu aceeaşi degajare.

– Mirela! accentuă rar Liliana-Mirela fiecare vocală. Colajul!... Când aţi dat jos cartonul de pe perete... Nu aţi...

– Aa! Să nu-mi spuneţi că...

– Da. Acel Neluţu e tata lui Nell.

– Dumnezeule! Dar trebuie să fi fost o copilă...

– Mulţumesc. A trebuit să fac liceul la seral.

– Şi el?

– Subinginer. La vremea aceea a fugit din ţară...

Nu se ştie cât de bine le-au făcut confesiunile acestea, însă le-au presărat melancolie în gânduri, în gesturi. În scurt timp părăsiră drumul şi ajunseră în spatele grădinii lor. Neîndurându-se ca să pună capăt unei zile atât de minunată, Ştefan se opri şi se rezemă de una din mesele acelea lungi, cu picioarele înfipte în pământ. Liliana-Mirela îi întoarse oarecum spatele, privind peste oraşul tăcut.

– Totuşi, pentru ce aţi fost închis?

Lăsând să treacă nişte secunde, pentru un mai mare efect, Ştefan rosti clar şi ferm:

– Viol.

Un râset zglobiu, de nestăpânit, umplu poienița. Ștefan o prinse pe Liliana-Mirela de mână, o trase lângă el, o îmbrățișă strâns, își apropie gura de cercelul aurit, expiră aerul fierbinte pe gâtul prelung și șopti apăsat:

– Nu mă crezi în stare?!

– Nu!... Ba da!... În fine!...

Eliberându-se din strânsoare, Liliana-Mirela începu iarăși să râdă cu hohote:

– Vă rog iertați-mă, nu mă pot abține! Vă rog... Vă rog!

Ștefan nu putu decât să aștepte ca șocul să treacă odată.

– Vă dați seama ce lovitură ar fi pentru mama dacă i-aș spune că „fiul" ei este un... un...!? gâlgâi printre sughițuri și lacrimi de râs, Liliana-Mirela.

– Un violator. De ce să ne ferim de cuvinte?

Privind-o, Ștefan constată că se înșelase mult când a suspectat-o pe ea că s-ar fi dat drept secretara de la schelă pentru a cere relații la telefon de la poliția din comuna lui, așa cum l-a informat, nu de mult, soră-sa, într-o scrisoare. „Oare cum ar reacționa dacă i-aș destăinui că mama ei știe deja?" Făcând eforturi, Liliana-Mirela reuși să nu mai râdă. Seriozitatea se transformă în acea liniște apăsătoare, care risca să-i înstrăineze. În fond era vorba despre un violator și despre o prezență feminină.

– Încă o dată nu pot să aduc martori, însă mă jur pe ce am mai sfânt – amintirea mamei mele, fiindcă tot am pomenit de ea! – că violul mi-a fost înscenat. Nu spun asta ca să mă apăr, ci vreau să vă asigur că nu v-aș face vreun rău. Nici dumneavoastră, nici altei femei.

Liliana-Mirela îl privi grav în ochi, însă știa dinainte că omul de lângă ea, acest străin oploșit la ei în curte, nu minte. Nu poate să mintă, orice ar fi!

– Pot să spun că mă pricep cât de cât la psihologia feminină. Dar să găsesc resortul care o împinge pe femeia iubită, să-ți însceneze un viol... E peste puterile mele. Nu am ridicat un deget ca să mă apăr. Ce-aș fi putut să fac? Să dovedesc faptul că e o sperjură?

– Era, iertați-mă, vreo țoapă? Gelozia!

– Studentă în anul trei. Colegă de grupă. Jur că nu i-am dat niciun motiv! De felul meu sunt fidel! Când am o relație serioasă, rămân la ea.

Oricât de mult și-ar fi dorit amândoi ca ziua să nu se mai sfârșească, soarele era la apus. Ștefan se întrebă dacă Liliana-Mirela, ca să ajungă la casa ei, va trece prin fața odăiței – locul în care a iubit cândva cu atâta inocență – sau se va întoarce în drumul mare. Ascunzându-și șovăirea, aceasta se îndreptă spre

poarta folosită doar de el. Acum păşeau alături pe sub pomii înmuguriţi din grădină. Însoţitor tăcut, Ştefan o lăsă pe Liliana-Mirela să se confrunte cu fantomele trecutului. Ştia că nu-i va fi foarte greu. Primul pas îl făcuse deja în ziua când a urcat, cine ştie după câţi ani, până în apropierea micuţei construcţii.

– Sunteţi un om norocos! vorbi tare Liliana-Mirela oprindu-se în umbra căsuţei, aşteptând ca vorbele ei să primească vreo replică, vreun ecou de dincolo de uşă. Eu am avut un frate. Şi fără să fiu macabră, aici e norocul de care vă vorbeam, sunteţi născut în ziua, luna şi anul în care s-a născut şi el. Din acest motiv n-am reuşit să o fac pe mama să vă alunge. Aş fi luat eu taurul de coarne, însă aveam, la vremea aceea, mândria mea. Până la urmă, mama m-a făcut să mă uit la dumneavoastră ca la un frate. Un frate căruia să-i îngădui să-mi fure o parte din intimitate. Soră-frate... Frate-soră! se jucă Liliana-Mirela cu aceste două cuvinte.

Peste glasul ei, şuieratul unei locomotive trecu ca o străfulgerare. Tot ca o străfulgerare, o imagine vagă îi săgetă mintea lui Ştefan. Se văzu în gară ţinând-o strâns în braţe pe sora lui. Cu cealaltă mână îl ţinea la fel de tandru pe nepoţel. Undeva, de după un colţ ferit, parcă surprinse ochii iubitei lui.

– Doamne, aş fi eroul celui mai prost roman ce-ar putea fi scris vreodată... şopti dezamăgit, apoi strigă: Am aflat!... Am aflat! Vreau să dau un telefon! Unul scurt, scurt de tot!

– Crezi că merită? întrebă, tutuindu-l voit pentru prima oară, pe Ştefan, privindu-i chipul răvăşit şi extaziat.

Ştefan căzu răstignit în iarba crudă. Peste toate frânturile de gânduri şi imagini din mintea lui, chipul surorii sale cu ochelari cu multe-multe dioptrii plutea ca o icoană a unei martire nevinovată.

Lăsându-l pe Ştefan să-şi savureze îndelung revelaţia, poate şi amărăciunea, Liliana-Mirela şopti uimită când privi crenguţa caisului salvată de la moarte:

– A înflorit! A înflorit!...

Ridicându-se în capul oaselor, Ştefan observă că nu florile ornau caisul, ci mărţişoarele care parcă întineriseră...

Cotul lui Manea

În memoria poetului Gh. Sbârciog

Vremurile se schimbă uşor, oamenii se transformă mai greu sau deloc.

Manea era un om oarecum ciudat. Pipernicit de felul lui. Dacă ar fi să facem trimitere în lumea plantelor, am putea spune că era un bonsai uman, cu puţin pământ la rădăcină, cu puţină apă, cu puţin aer şi soare. Îl vedeai mereu preocupat, mereu cu grijile pe umăr de credeai că asta i-a ros din statură. Mersul târşâit şi grăbit, fruntea plecată, ca şi cum toate gândurile omenirii îşi găsiseră sălaş acolo, îl făceau, nu de rare ori, să fie ţinta sarcasmelor. Nu s-ar fi însurat pentru nimic în lume. Femeia e o pacoste la casa bărbatului. Copiii, nişte balauri. N-ar fi băut o garafă de vin plătit cu bani din buzunarul său de s-ar fi întunecat soarele. Dar nici de pleaşcă nu căuta. Avusese cândva un butuc de vie păsărească ce se lăfăia vara la soare pe un bolovan nemăsurat de mare, însă nişte lifte i-au pisat cu o piatră tulpina şi acum sfânta pască o lua cu apă. În mintea lui chircită se vedea om ajuns: avea o casă micuţă înfiptă în coasta satului, cu pereţii goi şi crăpaţi, humuiţi o singură dată, cândva la începutul lumii. Mândria lui era bordeiul. Pus cu anasâna într-un colţ lăturalnic de obşte, pe un povârniş îngăduitor, presărat cu bolovani imenşi, care stau gata să se prăvale, şi cu fagi bătrâni, mai bătrâni ca veacul, mezdriţi de el la rădăcină ca să se usuce pentru a nu mai ţine umbră ideii de grădină din preajmă, a atras doar la început atenţia câtorva invidioşi. Acolo, în cuibul lui agăţat în clina sură, pur şi simplu vieţuia. Excepţie făcea şirul de sărbători din miezul iernii, când îşi aducea în sat caprele, de obicei două la număr, şi pe suratele lor – cele trei-patru mioare, însoţite de o căţea jigărită. În restul anului, în casa aproape abandonată, mai făcea câte un mic popas în drumul său la biserică şi atunci când se întorcea de la biserică, deoarece nu se cădea să treacă prin faţa locuinţei sale ca prin faţa unei hrube părăsite. Pe fratele lui, rămas în căminul părintesc, nu-l vizita fiindcă îi era peste mână, iar despre sora sa, măritată în plasa cealaltă, chiar că nu mai ştia nimic. Oarecine ar fi putut să spună că i s-a subţiat sângele, dar nu era aşa. Pur şi simplu, la bordeiul singuratec se simţea el bine. Nu-l deranja nimeni. Nimeni nu-i cerea ceva, nici măcar o cană cu apă, căci izvorul era la poartă.

Pe lângă siliştea şi pământul din preajma bordeiului, dar şi a unei palme de ogor din ţarina satului, Manea mai avea un petic de fâneaţă. Fâneaţa era peste vale de bordeiul lui. Ar fi putut lesne să o vadă din prag dacă celălalt mal, mai prăvalnic şi mai înalt, n-ar fi fost împădurit. Doar iarna zărea printre copacii goi

o parte din ea. Vara, perdeaua de frunze i-o răpea şi o înstrăina privirii lui. Asta nu însemna că nu privea mereu într-acolo, fie vară sau iarnă, fie seară sau dimineaţă, ca spre casa unde i-ar fi şezut drăguţa. Accesul la această sprânceană de fâneaţă se făcea, ca pentru oricine, pe drumul căruţelor. Drumul se închega în mijlocul poienilor de pe tăpşanul vast cât un aeroport de provincie; cobora, după un timp, un pripor abrupt, săpat în stâncă, pentru ca apoi să treacă apa printr-un vad lat de unde îşi urma ţelul, singurul de altfel, cel de a ajunge în sat. Pentru Manea, drumul era util doar până ce trecea vadul, de acolo el apuca, în amonte, poteca însăilată de picioarele sale şi bătătorită de jivinele nopţii. Traseul acesta îl făcea de neştiute ori într-un an. Toamna mai ales, când trebuia să aducă fânul în cârcă, îl parcurgea şi de zece-cincisprezece ori pe zi. Nu se ştie dacă ar fi avut cu ce să plătească un cărăuş, dar gândul că va consimţi prezenţa cuiva, timp de un prânz bun, îl înnebunea. Şi-apoi nici nu-i era de mare trebuinţă. Uneori trecea apa prin dreptul bordeiului, se căţăra pe malul pieziş şi împădurit, dând aproape în fâneaţa sa. Această cale i se părea mult prea obositoare şi periculoasă, căci şisturile din albia râului erau tăioase şi oricât de bătătorită era pielea din talpa picioarelor lui, tot risca să-i fie sfârtecată; unde mai pui că râul, ca un voinic vânjos şi rebel ce era, îşi tot modifica fundul albiei, colmatând sau golind cariile, întinzând astfel capcane la tot pasul, oferindu-l fără nicio şovăire şuvoiului puternic ce îl putea duce în vreo bulboană fără fund. Dacă ar fi făcut o cărare, poate şi o punte…

De-ar fi avut mai mult noroc, Manea nu şi-ar fi pus bordeiul peste moldă. Ar fi defrişat bucuros din „apărătura" lui, din colţul său de pădure pe care îl ocrotea şi îl exploata ca megieş ce se afla, însă fâneaţa îi era la marginea tăpşanului. De acolo se întindeau prăpăstii acoperite cu arbori găunoşi, iar pe unde putea să tragă el coasa nu s-a îndurat să facă odaia, că şi aşa nu prisosea obrazul neted al luminişului.

Nu ştiu cum leagă Dumnezeu lucrurile, că multă bătaie de cap îşi pricinuieşte uneori. Poienile acelea, din care făcea parte şi fâneaţa lui Manea, nu erau mai de soi ca alte poieni. Înconjurate fiind de munţi împăduriţi, având o singură cale de acces, se făceau uşor de stăpânit şi, în consecinţă, erau râvnite de mulţi. Ochii popii tânjeau de mult timp după ele şi tot de mult timp acesta începuse capturarea lor. La început, cu bani şi cu duhul blândeţii, dar nu se sfiia să ducă la notar câte un proprietar beat criţă şi, în schimbul unei butelcuţe cu rachiu, să treacă la el în cadastru proprietatea nefericitului beţiv, chiar dacă acestuia îi mureau plozii de foame în cerdac. În câţiva ani acaparase mai mult de jumătate din poieni, însă tot nu avea somn. Cei mai refractari proprietari se

dovedeau a fi tocmai cei din fundul platoului, cei de la poala pădurii. Ei nu cedau nici la rugăminţile popii, nici la afuriseniile lui. Totuşi, el găsi şi pentru aceştia un mijloc de constrângere – le interzise, cu vrăjmăşie, să-i mai calce proprietatea. Fie chiar şi cu piciorul. Degeaba au protestat cei vizaţi de aceste restricţii, degeaba au făcut apel la cutumele obşteşti că preacucernicul nu s-a înmuiat. Dimpotrivă, când afla că cineva avea să se ducă să-şi aducă fânul acasă, el trimetea panţirii săi ca să le distrugă căruţele, să le rănească animalele de tracţiune, iar dacă cineva se împotrivea, risca să fie călcat în copite de cai. Uneori, ca să nu piardă mult timp la pândă, panţirii răsturnau căpiţele, şi a doua zi se auzeau ţipete de obidă prin poieni.

Fie că Cel de Sus încearcă prea des lumea, fie că l-a delegat cândva pe diavol s-o mai conducă şi el din când în când, căci prea multe rele se adună câteodată: ţara nici nu scăpase bine de război, că venise peste ea, să troneze cu silnicie, seceta şi foametea. Popa nu putea să scape tocmai această oportunitate. Pentru o baniţă-două de grăunţe pretindea terenuri, pretindea vite. Decât să-şi sacrifice vita şi s-o facă pastramă uscată în fum, omul prefera s-o vândă pe mai nimic. Doar pe Manea nu-l interesau nici banii, nici grăunţele popii. Îl speriau, ce-i drept, afuriseniile acestuia.

Ambiţia e mormântul înţelepciunii. Cu nimic nu-l deranja pe mândrul popă neînsemnatul petic de fâneaţă al lui Manea. Totuşi, încăpăţânarea acestui om mărunţel şi neînsemnat îi făcea ficaţii mari şi negri. Ajunse până acolo încât, într-o zi, îşi luă inima în dinţi, urcă pe calul alb şi nărăvaş, cal cum nu exista altul mai mândru nici măcar în visurile geambaşilor, şi plecă spre bordeiul ignorat şi de duhurile bune şi de cele rele. Îl găsi pe Manea în grădină, muşcând dintr-o turtă de secară şi din frunza verde de usturoi. Surprins de această vizită, Manea ascunse turta în sânul cămăşii de cânepă şi năvăli slugarnic pe poartă. Grăbit, sărută cizma cu carâmb înalt şi bine lustruit ce ieşea de sub sutană, prinse dârlogii bătuţi cu ţinte de argint şi se aşeză în patru labe, aproape de calul plin de spume. Popa, preţ de o secundă, poposi cu toată greutatea pe spatele bietului Manea, apoi păşi pe grumazul cărării unde îl aşteptă ca să-i dea binecuvântarea, după ce i se priponea mândreţea de cal abraş:

– Dumnezeu să ne ierte, că tare nu ne iubim semenii!

– Păcătos sunt, părinte…

Din câţiva paşi, popa ajunse în pragul bordeiului şi aşteptă ca uşa să-i fie deschisă. Manea nu îndrăznea să-l invite pe luminatul său oaspete înăuntru. Vroia să rezolve totul repede şi, dacă se putea, în pragul umilului său adăpost. Ca să nu mai prelungească aceste momente, popa izbi uşa de perete şi,

aplecându-se mult, intră în bordeiul întunecos şi rece:

– Blagosloveşte, Doamne, această casă şi pe robul tăău!

– Sărut dreapta, părinte! zise Manea, prinzând mâna popii şi sărutând-o cu evlavie, cu nesaţ.

Popa îşi trase repede dosul palmei, dându-i de înţeles lui Manea că nu-i demn de o aşa cinste, apoi se aşează nepoftit pe laviţa de la perete ce ţinea loc de pat:

– Adu-mi nişte apă rece de la izvor, dar vezi de spală bine ulcica! mai apucă musafirul să poruncească în urma lui Manea. Rămas singur în răcoarea bordeiului, popa încerca să îşi regleze suflarea, privind în gol. Nici nu-l observă pe Manea că stătea în faţa lui cu ulcica plină ochi. Îşi scoase batista de borangic din buzunarul tunicii şi îşi tamponă cu ea fruntea transpirată. Abia acum, când puse batista la locul ei, văzu ulcica şi pe Manea: Fiule, nu prea vii la sfânta biserică! se arătă ferm popa, lăsându-l pe Manea să aştepte.

La aşa remarcă, Manea rămase mut. Cum adică nu mergea la biserică? Ba mergea! Nu era duminică lăsată de la Dumnezeu să nu ia parte la sfânta slujbă. Chiar şi la marile praznice împărăteşti de peste an era prezent. E adevărat că în ultimul timp se cam ferea de ochii popii care, din altar, îl căutau insistent şi-l priveau mustrători. Mai remarcase bietul Manea, că în colţul unde se aciua el, popa nu venea cu cădelniţa să tămâieze. Parcă şi ceilalţi enoriaşi observaseră faptul acesta şi se arătau stânjeniţi de apropierea lui timidă.

– De ce nu-ţi iubeşti duhovnicul, păcătosule?!

Manea, aproape că scăpă ulcica din mână când glasul popii tună în pricăjitul de bordei.

– Taci! Nici pe Mântuitorul nostru nu L-au iubit toţi apostolii. Vrei să fii Iuda, vânzătorul pe arginţi?!

– Păcatele mele... şopti Manea.

– Vinde-mi blestematul ăla de pământ şi să terminăm odată!

– Da' la ce vă trebuie pacostea aia?

– Vreau ca toată poiana să fie a mea şi numai a mea!

– Da' cu nimica nu vă încurcăm...

– Ba da! Spune-mi cât să-ţi dau!

– E moşioara mea...

– Cutezi să mă înfrunţi!?

– Nu, Doamne iartă-mă.

– Trei oi cu miei, scoase din iernat. E bine?

– Da' v-am mai spus...

– Zece oi, spurcatule! urlă popa, spumegând de furie.

– Iartă-mă părinţele, dar nu-l înstrăinez.

– Să te iert, slugă a diavolului ce eşti!? Stârpitură! Sterpule! Să te iert, zici?! La mine să nu vii la împărtăşanie. Nu-ţi dau! Te afurisesc!

Dacă Manea nu s-ar fi ferit din calea popii, cu siguranţă s-ar fi adunat de pe jos. Calul ridica praf în galopul sălbatec.

– O cană cu apă rece, părinte? întrebă timidul gospodar spectrul popii care încă îi bântuia bordeiul.

În acel an, Manea se apucă de cosit mult mai devreme. Seceta topea şi paiele crescute din gerul uscat al iernii. Degeaba se apăsa el pe coasă, degeaba trăgea coasa de două-trei ori prin acelaşi loc, pas de se închega brazdă de iarbă cosită. I se făcea rău de la stomac doar când îşi amintea că în anii buni îi trebuiau trei-patru zile ca să ducă fânul la bordei, pe când acum, în anul acesta blestemat, câteva curse îi erau suficiente.

Din momentul excomunicării sale, Manea evitase să-i mai calce proprietatea popii. Chiar şi în biserică nu înainta dincolo de prag, din moment ce acesta era prezent. Când putea, venea foarte de dimineaţă, ca să-l găsească doar pe ţârcovnic fonfăind în strană. Atunci săruta icoanele şi ieşea repede în pridvor. Altădată, când întârzia şi popa era deja în altar, se oprea în pragul bisericii. De acolo asculta slujba, de acolo îmbrăţişa în gând icoanele, acolo se ruga pentru iertarea păcatelor. Totuşi, în seara aceasta avea să calce pământul hainului. Abia acum şi-a dat seama că trebuia mai întâi să fi făcut cărare pe malul abrupt şi să fi aruncat o punte peste apa învolburată. Ar fi putut, pe moment, să lase fânul căpiţă cât timp îi lua înjghebarea cărării, dar se temea că vântul uscat i-l va dijmui, ori că slugile popii i-l va răsturna, aşa că, seara târziu, legă un maldăr bun de fân cu funia din păr de capră, se înhămă la el şi, ca un fur, plecă spre gura priporului, mai căutând fereală de la tufani, mai căutând întunericul din pulpana pădurii. Se vede treaba că doi dintre panţiri îl pândiseră toată ziua, căci în scurt timp, Manea se lăsa purtat pe sus înspre pripor:

– Stârpitură, credeai că ne păcăleşti? întrebă amuzat unul dintre paznicii hotarelor. Ori nu ştii ce pământuri calci?

Manea găsi cu trebuinţă să nu răspundă şi nici să riposteze în vreun fel. Funia ce lega fânul şi care fusese petrecută peste piept se îngropase de un deget în beregata sa, strangulându-l rău de tot. Ajunşi în botul priporului, panţirii îl lăsară jos, dându-i speranţa că va fi slobozit, însă, făcându-şi unul altuia semn cu ochiul, îl năpustiră cu toată forţa la vale. Manea se rostogoli de câteva ori cu fân cu tot, apoi alunecă pe burtă ca un melc hidos cu o bizară cochilie. Zdruncinat

de căzături, cu sângele curgându-i pe față, se cumpăni greu pe picioare, apoi o luă la fugă spre vad, apelând la ultimul strop de energie rămas. Genunchii zdreliți simțiră ca pe o binefacere divină răcoarea apei. Doar după ce trecuse vadul îndrăzni să privească înapoi. Putea să spună că avea noroc – zdrahonii nu se luaseră după el. „Dar dacă s-au dus să pună foc fânului?" Acest gând îl trăsni ca o măciucă drept în moalele capului și abia acum începură să-l doară toate încheieturile, toate mădularele. În noaptea aceea cu lună plină reuși să ducă fânul la bordei. Dimineața era cât pe ce să-l surprindă pantirii culegând paiele pierdute pe pripor, însă de data aceasta i-a surâs molcom soarta.

Timpul trece punând borne între ieri și azi. Unele sunt grele, altele sunt de neluat în seamă. Popa fu convocat la Sfatul Popular. Intră mândru și sigur de sine în biroul mare cu ferestre înguste, dar înalte. Zâmbetul îi pieri când observă că locul icoanei – singurul reper sacru în lumea aceasta laică – a fost luat de un steag roșu, imens, având cusut pe el, cu fir de borangic galben, o seceră și un ciocan, încadrate de niște frunze de laur. La masă tronau câteva persoane străine. Singurul cunoscut era Toader T. Deși nu i se dăduse nicio atenție, popa rosti cu glas puternic, dar cordial:

– Dumnezeu să vă binecuvânteze, fiilor!

În loc de răspuns, unul dintre necunoscuți îl săgetă cu privirea. Ca să nu se arate intimidat, popa tuși în pumn:

– Am fost invitat…

– Ai răbdare, cetățene, nu vezi că muncim?

Popa se retrase în demnitatea sa și încercă să deslușească ceva din discuția ce se purta în șoaptă. Nu i-a fost greu să realizeze că tot spectacolul din acea cameră îi era adresat.

– Cetățene, binevoi unul din prezidiu să i se adreseze, avem aici dosarul dumitale. Cam greu. Multe plângeri, multe!

– Uneori, ca să aduci păcătosul pe calea cea dreaptă, nu ajunge doar vorba bună chiar dacă e, cu bunăvoință, repetată.

– Înțelepte vorbe. Pentru dumneata, ca să te aducem pe calea cea bună, trebuie să folosim ocara sau vorba bună?

– Nu înțeleg…

– Pe scurt, cetățene – pentru că noi muncim nu sugem, ca trântorii, vlaga poporului – renunți la preoție ori la moșie?!

Uite-așa urgia colectivizării călca și peste acele coclauri. Manea nu vroia să se înscrise în ruptul capului la colectivă. De fiecare dată când îl căutau autoritățile pe acasă, pe la bordei, reușea să se pitească, ori să scape cu fuga. Își

lucra singur peticul de fâneaţă, cu aceeaşi dragoste ca până atunci. Primăvara, timpuriu, aduna pietrele şi crengile, împrăştia muşuroaiele de cârtiţe şi de furnici, smulgea mugurii de ferigă. Nu-i păsa că restul poienilor nu mai sunt ale popii. El îşi vedea de moşioara sa. De cosit, cosea noaptea la lumina felinarului legat la brâu. Aştepta, ascuns prin tufişuri, ca iarba cosită să se usuce. Gata uscată, o făcea maldăre şi o ducea la bordei, tot noaptea, la lumina lunii sau a felinarului, pe cărarea dosită de pădurea abruptă. Punctul cel mai spectaculos de pe acest traseu era puntea aruncată deasupra unui şuvoi ameţitor. Acolo găsise Manea doi bolovani uriaşi, aşezaţi parcă de o mână binevoitoare. El se folosi de aceşti bolovani ca de nişte adevărate picioare de pod şi-i uni cu nişte trunchiuri de copaci, obţinând astfel o punte relativ sigură. Şuvoiul năvalnic se potolea la vreo patru metri de punte, într-o bulboană foarte adâncă. Aici râul întâlnise o stâncă dură şi, neavând putere să o spulbere, o ocolea, făcând un cot.

Unii îi ziceau deja „La cot, la Manea".

Nu mult timp le-a luat activiştilor să realizeze că prea lăudata colectivizare nu dă roade în zonele de munte, aşa că, sub numele de comasare a loturilor combatanţilor din război, retrocedară ţarinile foştilor proprietari de dinainte de foamete. Se auzeau iar chiote şi cântece în poieni. Manea era tot cu un pas înaintea celorlalţi. Când ei coseau, el aduna; când el punea fânul la adăpost, ceilalţi abia îl adunau. În seara aceea, rezemat în coada furcii, megieşul său îl abordă:

– Bre, moş Manea, de ce nu duci fânul pe unde îl duceai până mai ieri? O să-ţi rupi gâtul pe râpa asta, sau o să aluneci de pe prăpădita aia de punte şi-o să te găsim în bulboana de la cotul râului! Azi dimineaţă, grăbindu-mă, am trecut pe puntea matale şi era să alunec, să cad în bulboană... Nu-mi mai trebuie câte zile oi trăi ca să trec pe ea! ...Acum pământurile sunt iarăşi ale noastre!

– Nu se ştie. Nu se ştie... mustăci Manea plecând grăbit spre gura cărării, în speranţa că va termina de transportat fânul în seara aceea.

Cele două maldăre de fân rămase pe fâneaţa lui Manea avea să le spulbere vântul toată iarna...

Olarul

pentru Georgiana & Mariana

Dacă aş fi aflat atunci, poate că nu mi-aş mai fi amintit nicicând.

Eram laolaltă toţi verişorii, ceea ce se întâmpla foarte rar. În hărmălaia noastră, cel mai mare dintre noi, cel mai trudit, Ilarion, adormise:

– Pis-pis... Io-te al dracului că nu fuge!

Cu toţii am încremenit în hârjoana noastră să-l privim pe Ilarion cum bâiguie în somnul tulburat de cine ştie ce vis:

– Pis-pis... Ce stai la colţul casei? A, eşti jder?! Ba nu, eşti nevăstuică!... Repede, repede, dă-mi nişte lână, s-o pun să toarcă sau să plece. Nu, nu sări pe geam! Io-te, io-te, a sărit în chiler, la tata-moşu'!

După câteva clipe, dându-ne seama că nu mai urmează nimic, am început să râdem atât de tare, încât Ilarion se trezi şi, copleşit de somn, schiţă un zâmbet nevinovat. Ca o grindină mare şi rece, ca un uliu ce dă iama prin găini, speriindu-le de moarte, năpădi peste noi un cor de ţipete tânguitoare.

– A murit! şopti Ilarion.

Sentinţa lui nu o înţelegeam. Ne uitam la el şi nădăjduiam să ne mai spună ceva. Să-mi mai spună ceva. Înfipt pe marginea patului, aştepta şi el ca şi noi. Moş Ene încerca să îmi atârne de pleoape grăunţe de plumb şi în urechi să îmi murmure descântecul perfid. Într-un târziu uşa se deschise larg şi, odată cu aerul rece al nopţii, bocetele căzeau peste noi mult mai puternice, mai înfiorătoare. Printre ele recunoscui cu uşurinţă glasul mamei. „De ce plângea mama?" Am înghiţit greu nodul din gât, având grijă să nu rup zăgazul lacrimilor. Ţineam să nu mă compromit în faţa celor prezenţi. Lampa se învioră şi-n prag ne dezvălui silueta în negru a mătuşei Maria. Mătuşa parcă era supărată. Pe mine era supărată.

– Veniţi de sărutaţi mâna uncheşului!

Tata-moşul era primenit şi luminos cum nu-l vedeam decât atunci când se ducea să-şi ridice pensia. Acum dormea întins pe două mese împodobite cu o cuvertură, în odaia mare a casei. Cineva m-a săltat de subsuori şi eu am întins buzele ca să pup mâna de pe burtă, însă nu am ajuns decât la încheietura ei care, spre surprinderea mea, era rece şi mai subţire de cum o ştiam.

Şi a trecut noaptea aceea. Dimineaţa m-am trezit târziu, în pofida vânzolelii din casă. Uneori, ca o găleată de apă cruntă aruncată la mine în

aşternut, casa răsuna de câte un ţipăt sfâşietor. Mereu altul. Tata-moşul stătea în continuare senin şi nemişcat, întins pe mesele lui. Aşa l-am zărit prin uşa priponită de perete atunci când am zbughit-o la joacă, pe prund, lăsând în urma mea curtea şi casa mişunând de rudele cele mai apropiate. Pe malul apei, copiii se opriseră din joaca lor şi mă priveau cum mă îndreptam spre ei.

– A murit bunicu-tău, mă? au întrebat câţiva în acelaşi glas şoptit.

– Nu ştiu! le-am răspuns, căutând cu ochii un loc unde să mă joc, ignorând râsetele stârnite de răspunsul meu.

– Ia lăsaţi-l, mă! zise Ciombe, întinzând aripa lui ocrotitoare asupra mea.

Ciombe, îmi amintesc bine, era un ţigănuş orfan, crescut de o mătuşă beţivă. Fiind mai mare decât noi, s-a impus uşor ca şef al nostru. Firește, printre românaşii de-o seamă cu el nu s-ar fi simţit în largul său, dar aici, printre ţânci, el era incontestabila autoritate. Când îl îmboldea foamea, ne punea să furăm poame de prin grădini şi livezi. Ne organiza atât de bine, încât foarte rar eram spurcaţi de vreo gospodină. În ziua aceea, pe la prânz, nefiind chemat la masă, aşa cum se întâmplase cu ceilalţi copii, am rămas doar eu cu el. Şi eram încântat. Mă simţeam în siguranţă. Părea că ştie de toate, că poate face totul. Nu el ne fura câte un briceag şi-l vindea, cu un preţ simbolic, la toţi, în cursul unei singure săptămâni? Şi o făcea în aşa fel încât nimeni nu se supăra... Când observă că prundul e pustiu, îşi dezveli dezamăgit burta rotunjoară, tuciurie, plină doar cu fructe, şi se întinse pe nisipul fierbinte. Îmi plăcea să-i respect îngândurarea. De altfel, nici n-am prea fi avut ce să vorbim.

– ...Şi zi aşa, a murit moş Constandin? zise el într-un târziu.

– Da... confirmai eu, gândindu-mă că, dacă toată lumea mă întreabă acest lucru, înseamnă că aşa trebuie să fie. Da' cum se moare? am întrebat eu după un timp.

– Cum se moare? Cum să se moară?! Aşa!...

Îmi părea rău că l-am pus în încurcătură. Seara târziu, nechemat de nimeni, m-am întors acasă. Flămând, obosit, dar mulţumit că petrecusem o zi întreagă în preajma lui Ciombe şi a băieţilor. De stâlpul casei dinspre miazănoapte ardea un felinar, lângă el era o bucată de pânză albă, un colţ de pâine şi o sticlă cu vin; deasupra uşii mai era o bucată de pânză, însă neagră, pe care scria ceva. În casă domnea oarece rumoare. Tata-moşul, l-am văzut tot din prag, stătea în acelaşi loc şi cred că era la fel de frumos şi de liniştit. Acum avea şi flori pe lângă el. La căpătâi străjuiau două sfeşnice înalte, mai înalte ca mine, în care ardeau multe-multe lumânări cu ale căror lacrimi şi flăcări m-aş fi jucat teribil. Tot acolo mai erau şi doi sfinţi de lemn. Odaia mirosea frumos a tămâie.

Ba toată casa mirosea. M-am dus şi-am cotrobăit prin blidarul din bucătărie şi am găsit ceva de mâncare, dar parcă nu-mi era foame. Totuşi am îmbucat în silă câte ceva. Apoi m-am pitit într-un colţ şi am rămas mult timp nemişcat. Vroiam ca în jurul meu să se facă un cocon din care să izgonesc toate gândurile, toate angoasele. Doream să fiu singur, să rămân singur dacă la sânul mamei nu puteam fi. Pentru asta mi-ar fi trebuit linişte, însă vânzoleala nu contenea şi-mi tot rupea urzeala. Mi se făcuse dor de tata-moşul şi am plecat să-l caut. Era tot acolo. Nemişcarea lui, pentru întâia oară, m-a făcut să-mi fie teamă. De unde mă postasem, poate şi din cauza umbrelor jucăuşe, îl vedeam uşor transfigurat, uşor sedus de depărtări. Pe băncile lungi şi cariate de pe lângă pereţi, cuprinşi de evlavie, şedeau femeile şi bărbaţii în vârstă. Prin tăcerea lor smerită parcă erau solidari cu tata-moşul.

„Oare moartea doare?" Dacă aşa stăteau lucrurile, însemna că trebuia să plâng şi eu lângă tata-moşul ca să nu-l mai doară, la fel cum plângea mama alături de mine când mă loveam urât de tot pe la genunchi ori pe la coate, iar mie îmi trecea pe loc durerea. Liniştea din jurul gândurilor mele a fost spartă de un râset strident şi batjocoritor ce explodă chiar în spatele meu. Abia după ce m-am aciuat, mort de frică, în braţele lui moş Bicu, vecinul nostru, am avut curaj să văd ce se întâmplă. Cineva, îmbrăcat în haine ponosite de femeie, juca la picioarele lui tata-moşul ţonţoroiul. Ţinea în mână o coasă închipuită dintr-un capăt de leaţ subţire, cu lama ruginită şi tocită, legată într-un unghi uşor obtuz, nesătul parcă. Masca ocoli mesele de două ori, apoi trecu, în acelaşi dans sprinţar, pe la fiecare dintre cei prezenţi, lovind sacadat cu un vârf de arac oţelul, făcându-l să zornăie ameninţător deasupra capetelor. Băbătiile îşi ascundeau feţele în podurile palmelor, mimând spaima:

– Fugi că tare eşti urâtă!

– Te-ar mânca baba, dar n-are cu ce!

Într-adevăr, nişte boabe albe de fasole, aninate cu aţe scurte de dinţii albi, săltau jucăuşe pe marginea gurii vineţii. Moşii bruscau masca numai să nu stea prea mult în dreptul lor. Abia când a ajuns şi pe la mine am descoperit că sub tulpanul decolorat şi petecit se ascundeau ochii bulbucaţi şi scânteietori ai lui Ciombe. Cum atmosfera s-a dezmorţit uşor, femeile au început să şuşotească între ele, iar bărbaţii dădeau impresia că înfig ţăruşi în firea trecătoare a lumii cu sentinţele lor. Eu l-am urmat afară pe Ciombe, unde mi-a poruncit să mă pitesc după zăplazul târnaţului şi să aştept alături de el. Nu după mult timp, din beznă apărură siluetele a două femei. În clipa când, cu multă pioşenie, au pus piciorul pe treapta scării, Ciombe, scoţând un ţipăt înfiorător, aproape că le-a sărit în cap.

Nu prea am avut timp să ne amuzăm de isprava lui, căci în curte apăruse şi o ceată de băieţi, din care unii, speriaţi de spiriduşul rufos, au fugit sfârâindu-le călcâiele şi nu s-au mai întors vreodată.

Era pentru prima oară când cotloanele nopţii nu mă mai înspăimântau.

Într-un târziu, când unchiul Ivan ne-a zis „Gata cu circul!", ne-am potolit şi am intrat în odaia mare. Tata-moşul stătea tot acolo şi cu siguranţă murise şi-l durea, căci faţa nu-i mai era pală. Cum numai eu observasem lucrul acesta, am tăcut mâlc şi m-am dus în colţul odăii unde băieţii începuseră să joace „ţărcuşa". Furat de joc, de veselia băieţilor, de ceasul târziu al nopţii, am adormit pe braţele unei femei ceva mai tânără, pe care nu o cunoşteam. Nimeni n-ar fi putut să-mi spună cât timp a trecut până când, silit de amorţeala ce-mi cuprinsese membrele – dormeam pe ceva tare precum dormea şi tata-moşul – am deschis ochii. Întunericul era deplin şi liniştea totală. „Am murit!... Să ştii că am murit..." Oasele mă dureau toate. Am încercat să mă mişc. Sub mine s-a căscat un gol şi-am căzut pe spate. Capul s-a izbit de ceva dur şi în ochi mi-au explodat mii de stele. Speriat, am hotărât să nu mă mai mişc pentru că nu ştiam unde şi cât o să mai cad. Trebuia să plâng, că doar murisem. Aveam multe dureri şi cum nu mă pândea nimeni, puteam să plâng, să plâng. Nu prea am auzit eu când s-a deschis uşa, dar vocea mătuşii Maria m-a făcut să amuţesc mirat:

– Taci din gură, diavole, mâncate-ar moartea!

„Aha, n-am murit!" şi răsucindu-mă pe o parte, în nări mi-a intrat mirosul atât de familiar al podelei de lut bătătorit. Pesemne, femeia în braţele căreia am adormit m-a adus în odăiţă şi, necunoscând ordinea lucrurilor din interior, m-a aşezat pe masa ieşită în cale.

Joaca lui tata-moşul chiar că nu îmi mai plăcea. Dacă în prima zi l-am putut lăsa singur în casă, acum, din cauza ploii, eram nevoit să stau cu el şi să fiu împins de colo-colo de tot felul de rubedenii ce-mi ocupase abuziv habitatul, dar şi pe mama. Ploaia măruntă nu contenea de două zile. Nici preotul nu vroia să conducă procesiunea pe o astfel de vreme, aşa că aştepta, între sfeşnicele înalte, o fereastră de timp frumos.

În poarta noastră poposi, tăcută şi neobservată, o căruţă încărcată cu oale. Olarul se îndreptă spre şopronul unde fierbea mâncarea pentru pomană şi, după ce dădu bineţe, întrebă de gospodari. Primii veniră unchiul Ivan cu mama, apoi apărură tata cu mătuşa Maria. Ceilalţi unchi nu s-au deranjat.

– Hei, dac-ai venit să vinzi ceva, să ştii că nu ne trebuie! se răsti tata iritat de faptul că olarul, stând pe vine, se ocupa în continuare cu focul molcom, spectral.

– Ce ofer eu, vrea oricine! susură enigmatic acesta.

– Nu ne trebuie oale! N-avem cu ce le cumpăra! Cu toate că ar fi fost bine dacă socru-meu ar fi avut nişte bani strânşi când a murit! zise cu chef de ceartă mătuşa Maria.

– Eu vând suflare... şopti în mare taină olarul înteţind focul, silind mâncarea să dea iarăşi în clocot.

Toţi cei prezenţi amuţiseră. Eu m-am strâns şi mai tare de poala mamei. Mă întrebam dacă doar eu observasem că hainele olarului erau uscate, deşi el venise din ploaie, de la drum lung.

– Vreţi să vi-l aduc înapoi? se adresă direct de data aceasta olarul, ridicându-se şi privindu-i în ochi pe stăpâni.

După câteva clipe de uluire şi neîncredere, aşteptau să vadă dacă sunt ţinta unei farse, mătuşa Maria răbufni:

– Da! Adu-l să-l întreb ce-a făcut cu pensia!

– Hai să ne vedem fiecare de treaba lui, zise mama şi plecă preocupată, cum şi era de fapt.

Văzându-se sfidată, mătuşa Maria încercă să pluseze, dar tata i-o reteză:

– Să nu întrebi de pensie! Când ţi-am spus să-l iei la tine pe tata, cu pensie cu tot, ca să-l îngrijeşti, ai zis că-i faci raţie a opta parte din lemne, ca şi cum pentru fiecare dintre voi făceaţi câte un foc!

– Păi, cumnate...

– Niciun „cumnate"! Ai venit să-i speli un guler de cămaşă, un tur de iţari?! Nu mă face din bun, nebun! Pe scurt şi omeneşte atâta-ţi zic!!

Mătuşa Maria ar fi continuat, dar fulgerele din ochii tatii o făcu doar să mustăcească ceva în colţul tulpanului negru.

– Ce spuneţi? întrebă olarul, senin şi detaşat, ca şi cum n-ar fi asistat la acea scenă stânjenitoare.

– Morţii nu se întorc de la groapă! rosti sentenţios şi dogmatic unchiul Ivan.

– Nu vă iau nimic, îi provocă olarul.

Aş fi vrut să-l implor pe tata să-l lase pe olar să mi-l aducă pe tata-moşul înapoi. Măcar pentru o zi. Măcar pentru o oră. L-aş fi întrebat cum e moartea. Şi mai ales dacă l-a durut.

– Hai să ne vedem fiecare de ale noastre, şopti, privind în sus cu năduf, unchiul Ivan. Of, ploaia asta...

– Şi ploaia poate să fie oprită, nu?

Tata, mătuşa Maria şi unchiul Ivan plecară nedumeriţi ca de lângă unul ce

vorbeşte în dodii. Sub şopron am rămas doar eu, olarul şi bucătăresele. Olarul mă ocoli fără grabă, păşind desculţ prin noroiul din curte spre căruţa sa, de unde se înapoie cu o strachină în care aduna stropii mici şi deşi ai ploii. Când ajunse lângă foc, o roti de două ori în mâini şi o aşeză cu grijă pe jar. Apa sfârâi până se evaporă, apoi strachina se fărâmiţă în mii de ciobuleţe şi lutul ei se făcu una cu cenuşa. Olarul plecă parcă pentru totdeauna, fără regrete, fără să vrea să ia cu el vreo amintire.

– Da' stai să-ţi punem ceva de mâncare! îi strigă în urmă una dintre bucătărese.

– Mulţam'! zise el, continuându-şi drumul.

Ciombe şi gaşca lui pitică îl aşteptau pe olar la căruţă. Zărindu-i, m-am îndreptat bucuros spre ei. Nici n-am ajuns bine până la poartă, că soarele a dat norii deoparte şi a început să dogorească. Olarul a întors căruţa în drum şi a pornit agale.

– Hei, da' ăsta nu-şi strigă negoţul? întrebă Ciombe şi, ca şi cum ar fi dorit să-i arate cum se vinde marfa, începu să strige cât îl ţineau bojocii: Hai la oalee! Hai la oalee!

Jignit că olarul nici măcar n-a tresărit, hotărî să-i fure oarece. Am plecat cu toţii pe urmele lor. Olarul păşea măsurat alături de calul mic şi năcăjit, arătându-se liniştit în privinţa siguranţei mărfii sale. Tot aţâţat să şparlească mai repede o ulcică, un urcior, o strachină, ceva, Ciombe ne lămuri calm:

– Când trecem prin vad!...

De ce tocmai atunci, n-aş putea să spun. Pe capra căruţei, în dreapta, o ulcică se legăna într-un echilibru fragil. Noi, băieţii, eram fascinaţi mai mult de dansul ulcelei decât de pânda lui Ciombe, şi cred că fiecare pariase cu sine timpul cât mai reuşea ulcica să rămână pe capră. Căruţa ajunsese în mijlocul vadului. Micuţul cal nu se opintea deloc în ham, deşi sarcina părea destul de mare pentru picioarele lui subţiri şi noduroase. Ciombe, considerând că e momentul să acţioneze, făcu două salturi mari şi întinse iute mâna spre oale. În aceeaşi clipă ulcica de pe capră se răsturnă şi odată cu ea Ciombe căzu pe spate în apa rece şi tulbure a pârâului. Cu mişcări de iepure speriat, micul hoţ se ridică şi o rupse la goană. Băieţii, amuzându-se copios, au purces după el, făcând larmă. Eu am rămas locului să privesc după olar. Omul acesta micuţ de statură, cu părul alb, cu chipul sever, cu mânicile cămăşii rupte, cu pantalonii suflecaţi, opri căruţa pe malul celălalt. Aşeză ulcica la locul ei pe capră, mă privi câteva momente şi-apoi plecă. Aş fi dorit să-mi zâmbească. Dar n-a făcut-o.

Din curtea noastră, procesiunea ieşea ca un miriapod leneş, cenuşiu.

Am luat-o la fugă după ea.

Cât de mult aş fi vrut să-mi fi spus tata-moşul ce e moartea. Şi dacă l-a speriat întâlnirea cu ea aş fi vrut să-mi fi spus.

În vara aceea, ca o pedeapsă, peste sat n-a mai căzut picătură de ploaie...

Comoara

Cine afirmă că focurile de pe comori ard într-un anotimp anume, ba mai mult, într-o zi anume, nu se amăgeşte. Unii spun că acele focuri purifică anual comoara cea curată, alţii spun că luminescenţa e produsă, în timpul nuntirii, de nişte ciuperci microscopice sau bacterii ce se hrănesc cu materiile organice în care au fost învelite comorile. Celor ce se întreabă de ce ar face diavolul cunoscută, printr-o flacără, prezenţa comorii blestemate, le-aş spune că lui nu-i trebuie aur, ci suflet de om.

Nimeni nu va şti, în veci, adevărul.

Obosită, ca o pleoapă de muribund, căruţa se lăsa trasă prin bolovanii mari de pe cale, scârţâind chinuită din osii. Caii, obosiţi şi ei, nu reuşeau să grăbească pasul, chiar dacă au simţit că sunt pe drumul ce-i duce spre casă. Cocoţaţi pe vraful de lemne din căruţă, frânţi de truda de peste zi, cei doi soţi, tineri şi frumoşi, se lăsau legănaţi de hopurile presărate cu dărnicie. Din când în când se atingeau cu umerii. Dacă altădată s-ar fi privit cu tandreţe, acum nu aveau măcar puterea să se gândească la aşa ceva. Desigur, s-ar fi rezemat unul de altul, însă asta ar fost o povară în plus pentru cel de alături. Dincolo de oboseala lor, se gândeau la copiii lăsaţi singuri acasă. N-ar fi fost bai, că doar nu era pentru prima oară când făceau lucrul acesta, iar copilele cele mari s-au arătat de fiecare dată destoinice, dovedind grijă pentru fraţiorii mai mici. Totuşi, niciodată nu întârziase atât. Nici astăzi nu s-ar fi petrecut altfel lucrurile dacă totul decurgea aşa cum fusese plănuit. Trudeau, profitând de o fereastră ceva mai slobodă între marile munci, să ridice o odaie, undeva în fundul unei prispe late a unui povârniş. Cum nu se cădea să vii de la pădure ca de la paradă, căruţa, încărcată oarecum cu lăcomie, s-a împotmolit într-o mocirlă. Primul impuls a fost să o abandoneze peste noapte, pentru ca a doua zi, dis-de-dimineaţă, să o aducă acasă. Dar cum erau în ajunul unui mare praznic bisericesc, şi întotdeauna s-au ferit să înhame dobitoacele în zile de sărbătoare, căci nu vroiau să fie şi ei înhămaţi pe lumea cealaltă la vreun car cu oiştea înroşită în focul iadului, s-au apucat să descarce lemnele, să scoată căruţa, să o încarce iarăşi, întârziind mult prea mult. Şi când te gândeşti că mezinul abia fusese înţărcat...

Nu, nu asta şi-a promis Irimia când a furat-o de la bal pe Anicuţa!

Drumul cotise uşor încât, dacă ar fi continuat în linie dreaptă, căruţa şi caii ar fi poposit mintenaş în spatele casei, dar aşa, el avea de ocolit un deal frumos,

însă aproape sterp, însoţind cursul râului învolburat pentru ca apoi să urce pe malul unui mic afluent, până în curtea primitoare. Şi cum cei doi soţi priveau înainte, vrând parcă să vadă prin dealul din faţă direct în cerdacul lor, deodată respiraţia li se opriră şi, muţi de spaimă, zăreau ceva ce nu şi-ar fi dorit vreodată. Pe coasta dealului, printre bolovani grozavi şi tufe pipernicite de mesteceni, undeva, pe traseul imaginar dintre ei şi casă, o flacără galben-albăstruie dănţuia fantomatic. Învinsă parcă de semnul crucii făcut, în grabă, de Anicuţa, flacăra se stinse într-un dans seducător. Înfricoşată de sinistra apariţie, tânăra femeie se agăţă de braţul soţului ei, căutând pavăză. Irimia îşi eliberă ţâfnos cotul, pretextând că îşi caută ţigările, pasămite uitând că ploaia îi udaseră iasca. Până acasă, cei doi soţi nu au scos un cuvânt şi nici măcar din greşeală nu s-au mai atins.

Noaptea târziu, când doar gemetele odihnitoare ale pruncilor se auzeau în cameră, Irimia puse mâna pe Anicuţa, ca să fie sigur că e trează şi că îl aude, şi îi şopti:

– Mă duc până acolo!

– Dumnezeu să ne păzească! N-avem nevoie de ea, Irimie. N-avem nevoie de nimic din ce nu e muncit de noi.

Poate a îmbărbătare, poate ca să o asigure că îi va respecta dorinţa, mâna puternică strânse umărul dalb al Anicuţei.

Ieşirile în sat, în fiecare zi de sărbătoare, dar mai ales duminica, deveniseră un ritual pentru cine se respecta. Hainele cele mai curate, cele mai bune, erau îmbrăcate şi purtate cu fală către biserică ori spre cooperativă. Chiar dacă nu aveai un ban în buzunar, ca să cumperi un pachet de ţigări sau o bomboană la copii, tot era bine să ieşi, să vezi lumea ori să fii văzut de ea. Absenţa îndelungată de la promenadă lăsa impresia de gospodar scăpătat. Or asta nu le era pe voia acestor săteni mândri şi harnici, truditori în piatră seacă.

Irimia, hotărât lucru, n-ar fi lipsit în ruptul capului de la aceste plimbări, mai ales că o ştia pe Anicuţa lui ca având în sân năframa în care ţinea câţiva bănuţi pentru bomboane, ţigări şi cel mai adesea pentru un ţoi-două de rachiu. Şi mai avea el motive ce-l făceau să se fălească – Traian, mezinul, aştepta cu nerăbdare întâia zi de şcoală, pe când frăţiorul său se bucura din plin de prima sa vacanţă mare. Avea, gândea Irimia, cine să-i ducă numele mai departe, nu doar cine să-l bocească şi cine să-i aprindă o lumânare la cruce, în zilele când sună clopotul la biserică. Dar tot nu era mulţumit pe deplin. Bătătura i se părea mică şi goală faţă de alte bătături, şi-apoi nu reuşiseră să cumpere măcar o palmă de pământ. Acestea erau gândurile lui în acea dimineaţă de Sânziene când, alături

de Anicuţa şi de feciorăşii lor, se întâlniră, pe cărarea îngustă, cu Domnul Învăţător. Acesta le răspunse la bineţe oprindu-i din cale, ceea ce era o mare cinste pentru oricine. Ajuns la senectute, acest omuleţ firav, îmbrăcat în haine nemţeşti – doar învăţătorul cel tânăr mai avea aşa haine în tot satul – venit cine ştie de unde, rămase aici amăgit de cine ştie ce fantasme. Pentru toţi el era „ Domnul Învăţător". Puţini îi mai ştiau numele de familie şi mulţi îi uitaseră numele mic. Viaţa atârna în trupul lui – un pai în toamna vieţii – doar de privirea iscoditoare, blândă şi inteligentă:

– Ştiai că chiar aici unde ne aflăm noi acum, sub Cheia lui Dănai, s-a bătut primul ţăruş al acestui sat? îl abordă direct pe Irimia Domnul Învăţător, arătând cu mâna stafidită, dar atent îngrijită, maiestuoasa tâmplă stâncoasă şi abruptă a dealului.

Irimia se văzu, pentru câteva clipe, copil cu lecţia neînsuşită, scos la tablă. Nu se gândise niciodată la asta. Ba nu se gândise că satul ar fi avut vreodată un început.

– Pe unde păşeşte cărarea, era cândva scocul. Iată, aici la spatele nostru, în adâncitura asta, se învârtea roata morii, iar aici trebuie să fi fost moara! Citind uimire şi aprobare pe chipul lui Irimia, Domnul Învăţător continuă: Să nu uităm că albia actuală a pârâului nu a fost mereu aşa de adâncă. Văd că ai rămas surprins când ţi-am spus că ţăruşul de întemeiere, de coagulare a satului s-a bătut chiar în locul acesta. La început, locuinţele, bordeiele erau împrăştiate pe coclauri. Vedeţi Dealul Morii? Într-adevăr, acolo a fost o moară. O moară de vânt. După cum putem bănui, piatra se învârtea în plin, cu toate că solul e destul de sterp. Inconvenientul acestei mori ţinea de faptul că se vedea de peste munţi şi văi. Cum în vremea aceea incursiunile prădătorilor erau dese – şi nu doar tătarii, otomanii şi leşii făceau astfel de incursiuni, ba şi cete de munteni prădau hotarele Moldovei, precum şi moldovenii călcau ades Muntenia – şi-au dat seama că acea moară semnala că aici, în această mică depresiune înconjurată de aceste dealuri nu tocmai prietenoase, exista activitate umană intensă. Unde mai pui că în zonă se extrăgea sare. Cu toate acestea, viaţa ar fi intrat în colaps, după atâtea incursiuni, dacă supravieţuitorii nu ar fi dat de o comoară.

Auzind acest cuvânt, Irimia îşi mută greutatea corpului de pe un picior pe altul a nelinişte, iar Anicuţa se arătă nerăbdătoare să plece.

– Comoara a aparţinut, probabil, unei căpetenii cumane, cum e la fel de posibil să fi fost a însuşi episcopatului catolic cuman, ce avea reşedinţa în Civitas Mylcoviae. După cum bine te-am învăţat, Irimie, cumanii au fost printre ultimele popoare migratoare. Ei s-au stabilit în câmpia de sud a Moldovei. În

timpul invaziei tătare, din anul o mie două sute patruzeci şi unu, valahii ori muntenii, după cum vrem să le zicem, dar şi moldovenii, s-au ferit din calea lor. Cumanii, fiind un popor oarecum belicos, au scos sabia. Gestul le-a fost fatal. Câţiva războinici, se vede treaba, tot au scăpat, pentru că au adus leşul căpeteniei lor tocmai aici, în munţi, unde l-au îngropat, foarte plauzibil, cu multe odoare de preţ... Dar dacă aici au fost ascunse giuvaericalele ce aparţineau episcopatului, mă întreb... Eu am găsit gorganul, însă, din păcate, a fost profanat. De-aş vedea măcar o fărâmă din acea comoară, aş putea spune că...

Ultimul gând neterminat, Domnul Învăţător, îl spuse ca pentru sine, însă cu atâta amărăciune în glas că îţi stârnea compasiunea. Revenindu-şi, adăugă:

– Urma comorii s-a pierdut undeva la biserică ori după vreun eveniment grav, catastrofic.

Enigmatica remarcă nu-i trezi vreun interes lui Irimia, de aceea aduse discuţia pe un alt făgaş:

– Domnule Învăţător, e adevărat că pe comori ard flăcări care nu ard? Vreau să zic...

Domnul Învăţător nu s-a arătat dezamăgit de această latură a discuţiei:

– Aşa spun legendele. Ai văzut un astfel de foc?

– Doar am auzit...

Dacă n-ar fi urmărit semnul crucii făcut de Anicuţa, Domnul Învăţător ar fi zărit fâstâceala din ochii lui Irimia.

– Şi-i adevărat că, dacă acea comoară e juruită, ia un suflet când caută cineva la ea? continuă Irimia privindu-l pe Traian, cântărind să vadă cât îi este de drag.

Anicuţa îl trase pe mezin sub poala sa ocrotitoare, ca şi cum în prezenţa ei se făcea un târg sinistru şi miza, preţul era tocmai pruncul său.

– De cele mai multe ori, văzând atâta bogăţie, căutătorul, de emoţie, poate să facă un atac de cord sau vreo comoţie cerebrală, ori, după cum ziceţi voi, că l-a lovit damblaua sau că i-a stat inima.

– Însă nu toate comorile...

– Hai să mergem! îşi întrerupse Anicuţa soţul, încălcând toate cutumele.

– Ce tânără şi frumoasă eşti! zise Domnul Învăţător, apucând-o patern de obraz pe Anicuţa. Gestul era făcut în semn că nu-i supărat pe ea, pe ignoranţa ei. Mângâie apoi, cu aceeaşi tandreţe, creştetul copiilor.

– Sărut mâna! îşi plecă Anicuţa capul, roşind.

– Să ne trăiţi, domnule învăţător! zise Irimia, ferindu-se din cărare.

Domnul Învăţător îşi continuă agale drumul spre biserică. Nu se ducea

acolo să se roage. Acolo i se poticnise teoria. Studiase de cine ştie câte ori pisania, hrisovul, zapisele şi daniile, dar în zadar. Sperând într-o revelaţie, acolo îşi pierdea duminici în şir, neluând în seamă ignoranţa sătenilor.

Anicuţa se aştepta la reproşuri, însă Irimia păşea visător. Ştia că este invidiat de toţi consătenii fiindcă l-au văzut întreţinându-se cu Domnul Învăţător. Cât despre ce zăriseră ei amândoi acum câţiva ani, n-ar fi putut să uite acel lucru, oricât de mult s-ar fi străduit. Subiectul rămăseseră tabu până în seara aceea misterioasă, când Irimia apucă o cazma în mâini şi-i zise Anicuţei, ce robotea prin bătătură:

– Mă duc până acolo!

– Nu te duce! Nu ne blestema!

Irimia sărise deja pârleazul din fundul grădinii. Primul impuls al Anicuţei a fost să se ia după soţul ei. Dar nu, copiii trebuia întâi şi-ntâi proteguiţi. Înfrigurată, îi chemă şi-i băgă în casă. Tremurând toată, căută lumânări duse la biserică şi aprinse câte una la fiecare fereastră, în gura sobei şi în prag, acolo pe unde credea ea că poate intra vreo slugă a răului, vreun blestem. Aprinse şi candela cu uleiul citit de preot. Icoana o luă din perete şi-o puse pe masă. Scotoci pe după ladă şi găsi ciobul de ulcică în care puse şi de data asta câţiva cărbuni încinşi. Căutând într-un colţ mai ferit al blidarului, scoase legătura cu tămâie şi sticla cu agheasmă de la Bobotează; presără nişte boabe de tămâie peste jarul din ciob, aruncă şi în vatră câteva, apoi se apropie de copii şi-i cădelniţă pe fiecare. Aşeză tămâierniţa în mijlocul casei, pe pardoseala de lut, destupă sticla cu agheasmă şi stropi creştetul copiilor. Aceştia o urmăreau pe mama lor şi nu ar fi îndrăznit, în veacuri, să o întrebe ceva, ori să nu execute întocmai poruncile date de ea prin gesturi. Liniştea se lăsă copleşitoare în casă şi parcă şi-n Ceruri. O linişte de început şi de sfârşit de lume. Anicuţa îşi frământa mâinile ca şi cum ar fi vrut să le rupă. Îşi reproşa faptul că de ce nu şi-a urmat primul impuls, acela de a pleca după soţul ei. Acum era convinsă că l-ar fi ajuns din urmă şi că l-ar fi putut opri. După ce mai bătură trei mătănii, se ridică şi se îndreptă spre uşă:

– Să nu ieşiţi afară! le porunci copiilor, privindu-i cu nişte ochi ce ar fi încremenit şi o ceată de adulţi.

În clipa în care uşa s-a întredeschis, o pală de aer rece – înspăimântător de rece, o percepu Anicuţa – năvăli în casă răsturnând şi stingând lumânarea din prag. Tot curajul şi toată hotărârea se topi când privi în smoala nopţii de afară. Câinele începu să latre în fundul grădinii, apoi îşi transformă lătratul într-un urlet lugubru. Anicuţa trânti uşa ca pe o stavilă de netrecut între cuibul ei şi restul

lumii. Flăcările lumânărilor fâlfâiră speriate pentru câteva clipe, animând umbrele deformate de pe pereți.

– Blestematule! strigă Anicuța la câinele care acum urla în pragul casei. Haideți să spunem cu toții „Tatăl nostru" și „Crezul"!

Îngenuncheați în jurul ciobului de ulcică, începură evlavios:

– Tatăl nostru, care-Le ești în Ceruri...

Traian mai murmură câteva cuvinte apoi șopti:

– Mie mi-e somn... Mi-e somn... și neputându-se împotrivi amorțelii ce-i cuprinse firavul trup, își dădu drumul pe lutul bătătorit ce ținea loc de pardoseală. Prin somn auzea țipătul îngrozit al măicuței lui dragi. Ar fi vrut să se poată trezi și să o sărute pe obraji. Ușa se deschise în tăcere și, dacă ar fi ajuns mai mult aer rece la el, ar fi reușit poate să se trezească, dar așa auzea ca pe un ecou îndepărtat disputa dintre părinții lui:

– Ne-ai nenorocit, mă! Ne-ai nenorocit!!...

– Taci, te rog. Taci c-o să fie bine! ...N-am găsit nimic. Nimic...

– Unde ți-e cămașa?!

– Am... am rupt-o...

Traian auzea estompat plânsetul surorilor sale și al fratelui. Cearta reținută dintre părinți începea să devină aprigă. Amuzat, fiindcă nu putea să le spună că nu au de ce să se certe, se înălță până în tavan, privi scena domestică în centrul căreia se afla chiar el și, dematerializat, părăsi încăperea. Dacă ar fi avut mai mult noroc, stihiile visului i-ar fi spus că așezarea peste care plutește acum e tot satul lui, chiar dacă puținele cătune sunt mai mici, iar bordeiele sunt rare și îngropate pe jumătate în pământ, ca într-o teamă perpetuă. Larma, în mijlocul căreia se trezi, era din ce în ce mai puternică. Se vedea înconjurat de oameni ce i se adresau ca unui conducător. Totuși nu înțelegea de ce îl strigau Dănai și nu Traian.

– Și ce zici să facem cu ea, Dănai!?

– Dumnezeu ne-a arătat locul unde era comoara, tot El, Sfântul, ne-a dat curajul s-o scoatem la lumină – eu zic să îi ridicăm casă!

– Așa e! Așa să fie!!

– Dar dacă aiastă comoară n-o fi curată, ridicăm altar Domnului cu banii diavolului?

Dănai opri rumoarea după ce meditâ îndelung:

– Eu zic să luăm o parte din ea și să mergem în raia ca să cumpărăm alte pietre de moară și-un alt clopot, că și pe el ni l-au spart liftele alea haine.

– Ba, eu zic să mai săpăm după sare!

– Fraţilor, dacă Dumnezeu ne dă semne bune cu moara, om face şi-o sfântă biserică din astă comoară!

– Da!?... Şi cin' s-or duce după pietre?

– Unul dintre noi, ai să fii chiar tu, Andrule, să nu te mai vedem mustăcind! adăugă batjocoritor Dănai, ca nu cumva cineva să mai îndrăznească să-i ştirbească autoritatea şi credibilitatea.

După cinci zile întinse de mers, în prag de seară, Dănai şi ceilalţi trei tovarăşi intrau, cu inimile strânse în menghina fricii, în raia. Pe drum nu poposiseră decât în bisericile ieşite în cale. Vroiau să afle dacă primesc vreun semn când se apropiau cu tăinuita comoară de altare. Acum nu ştiau dacă şi în raia sunt biserici, că le-ar fi colindat şi pe ele pentru cât mai multă graţie divină. De fapt, ajunşi aici, nu ştiau ce trebuie să facă, încotro să se îndrepte. Toţi tăceau în speranţa ca măcar unul să vină odată cu o sugestie, oricât de proastă ar fi fost. Doar ghioagele scoteau arar câte un zgomot când loveau vreo o piatră sau vreun colţ de cărămidă roşie. Nu îndrăzneau să abordeze vreun precupeţ, vreo chivuţă ce treceau grăbiţi pe lângă ei, şi uite aşa s-au trezit în buricul cetăţii. Cum se strecurau sfioşi pe lângă ziduri, o fereastră bine zăbrelită, luminată cu două opaiţe, le atrase atenţia: înşirate pe o scândură şlefuită, nişte vase ce păreau că sunt făcute din acelaşi aluat din care erau şi tipsiile de la ei din desagă străluceau cu ochi de diavol şi cu umbre de mormânt. Se consultară din priviri şi hotărâră să bată în uşă.

– Cine-i acolo?!

– Oameni năcăjiţi, de la drum lung.

O ferestruică de fier, în uşa nituită cu bumbi de alamă, se deschise prevăzător şi două pupile mărite, îi cercetă pe fiecare în parte:

– Ce vor domniile-voastre?

Atâta amabilitate, dar şi vocea piţigăiată, repezită, îi zăticni şi mai mult pe cei patru drumeţi.

– Dară am vrea să vorbim cu jupân dumneavoastră!

– Nu am găzduire!

– Apăi, am văzut în geam...

– Nu au domniile-voastre bani să cumpere aşa odoare, îi ironiză jupânul.

– Da' nu vrem să cumpărăm, ferească-ne Sfântu'! Avem asta, zise Dănai şi scoase din desagă o tipsie şi o ridică în dreptul ferestruicii. Tipsia dispăru, cât ai clipi din ochi, prin gemuleţul micuţ cât două palme puse una lângă alta. Andru începu să se agite.

– Stai locului, că doar suntem oameni! îl sili Dănai pe Andru să se

potolească.

Uşa se deschise atât cât cei patru drumeţi să se poată strecura înăuntru. În spatele lor, zăvoare grele scoaseră nişte gemete metalice, tăinuind existenţa drumeţilor în acea casă.

– Cât vreţi? îi întrebă jupânul, cântărindu-i pe fiecare din priviri.

– Păi... N-o dăm aşa! începu Dănai, mototolindu-şi căciula de miel în mâini. Vrem pietre de moară, mari şi bine ferecate.

Jupânul ascunse tipsia într-un dulap căptuşit cu fier, apoi îşi conduse musafirii neaşteptaţi prin nişte holuri, până la o scară mobilă ce ducea în podul casei. Ca osândiţii, cei patru urcară tăcuţi. În urma lor oblonul se lăsă uşor. Se auzea cum jupânul le lua scara. Timpul măcina greu clipele. Ei se simţeau prizonieri. Nu prizonieri ai jupânului, cât mai ales ai obiectelor din desagă.

– Şi acum ce facem? şopti Andru.

– Aşteptăm! murmură Dănai, ascunzându-şi neliniştea.

– Dacă ne dă pe mâna agiei?

– Suntem oameni...

Nici lui Dănai nu-i plăcu acest răspuns, dar nu avea încotro. O linişte grea, mai grea decât bezna, se lăsă peste toţi. Într-un târziu, zgomotul scării, ce era aşezată la locul ei, îi făcură să tresară. Şi parcă să se liniştească puţin. Cu un opaiţ în mână, jupânul se opri în gura podului:

– De-aţi şti cât am alergat... Of-of... Numai bietele mele oase ştiu! Văzând că oaspeţii-ostatici nu se arătau impresionaţi, continuă: poimâine aveţi pietre după pofta inimii.

– Poimâine!?...

– Dar ce vor domniile-voastre? Batem din palme şi gata marazurile împlinite...

– Nu avem cu ce le duce acasă...

– Doar nu cred domniile-voastre că din tinicheaua aia pot să cumpăr boi, teleguţă şi toate cele.

Dănai, fără să stea pe gânduri, băgă mâna în desagă şi mai scoase o tipsie. O nimerise pe cea mică.

– Mergem întâi pe la târgul de vite... şopti jupânul, ascunzând tipsia în sân, şi dând să plece.

– Stai oleacă, bre! Noi mai vrem şi un clopot de biserică, mare. Dar să sune frumos-frumos! luă Dănai hotărârea fără să se consulte cu tovarăşii săi.

În loc de răspuns, jupânul întinse mâna ca un milog.

– Altceva nu mai avem! zise Dănai, punând un pocal în mâna ce tremura

avară; şi ca să alunge suspiciunea din ochii hămesiţi, lovi cu bâta desaga umflată, felicitându-se în gând că a avut inspiraţia să înfăşoare, separat, fiecare piesă în blană miţoasă de oaie.

Oblonul coborî peste lumina opaiţului, lăsându-i pe cei patru locatari ocazionali ai podului în bezna îndoielii. Să fie chiar atât de valoroasă comoara lor? Le-ar mai fi trebuit minte multă să priceapă că doar cu smaragdul, mare cât un ochi de bou, din mijlocul tipsiei ar fi cumpărat toate cele, plus o cireadă mare de vaci lăptoase. Dănai simţi voracitatea din ochii însoţitorilor săi.

Prin lucarnă, luceafărul părea să strălucească numai pentru el şi satul lui…

De ani buni, roata morii se învârtea în plin. Devălmaşii îşi aşteptau cu nerăbdare zilele când puteau fi stăpâni pe moară. Atunci fiecare stabilea uiumul pe care îl lua acasă ca dividend. Şi se mai adunase bucurie mare peste sat şi chiar pentru morţii din morminte. Frumoasa zi de vară împărtăşea seninătatea şi împlinirea sufletească a tuturor sătenilor adunaţi cu mic cu mare: biserica, din grinzi trainice de lemn, fusese târnosită, iar glasul clopotului, un glas cum nu se auzise altul mai frumos, întregea isonul îngerilor din Ceruri. Dănai, mai matur, mai sigur de sine, se afla la dreapta preotului şi se pregătea să ia cuvântul.

– Se cuvine să-I mulţumim încă o dată Luminatului pentru această zi.

– Amin!

– Oameni buni, vreau să vă spun că am stat bine şi am chibzuit. Am ajuns la părerea că partea ce ne-a rămas din comoară trebuie tăinuită, trebuie îngropată. Şi asta am făcut!

Un val de nemulţumire străbătură biserica de la altar până în pridvor.

– Te-ai pus stăpân pe ea!

– Andrule, ştii bine că nu mă ispiteşte haramul! răcni Dănai. Ş-apoi, mai ştiu de ea trei gospodari dintre voi. Oameni cu frica lui Dumnezeu. I-am pus să mărturisească asta părintelui nostru preacucernic.

– Aşa e fiilor, aşa e!

– I-am dus pe rând şi le-am arătat câte un loc anume. Când veţi hotărî că trebuie să căutaţi la ea, aceşti trei tăinuitori se vor posta la locurile arătate de mine, şi unde li se va întâlni privirea, acolo să căutaţi. După cum vedeţi, nimeni nu va da de ea decât atunci când veţi vrea, atunci când ne va trebui! Deşi îmi doresc să nu ne mai trebuiască în veci… adăugă Dănai mai mult ca pentru sine.

– Da' tu poţi să umbli la ea oricând pofteşti!

– Am jurat pe nepoţii nepoţilor mei că fără vrerea întregului sat nu voi umbla la comoară. Aşa să ne ajute bunul Dumnezeu!

Clopotul, fără să-i fi fost mişcată limba şi fără să fi fost atins de ceva sau

cineva, scoase un dangăt prelung.

Se pare că şi în seara aceasta de Sânziene a sunat iarăşi fără să fi fost atins.

Traian deschise pleoapele şi văzu aplecat peste el chipul drag al mamei. Surorile şi fratele lui stăteau ceva mai departe plângând fără lacrimi. Le zâmbi ca şi cum nu i-ar fi văzut de veacuri, apoi închise iarăşi ochii.

– Să nu adormi iar, Traiane! îl scutură Anicuţa panicată.

– Unde-i tata? Mi-e somn. Mi-e tare somn... îngână Traian lăsându-se cufundat în tainele visului.

Se auzea strigat când cu deznădejde, când cu spaimă:

– Traiane! Traianee! Dănaiee!...

Dănai stătea semeţ şi nemişcat ca şi cum ar fi prins rădăcini. Pletele albe i le răsfira vântul, de asemenea şi lacrimile de pe obraji erau duse de vânt: păgânii îi călcau satul! Adunau laolaltă vite şi bărbaţi, femei şi copii. Ostatic în arcan, Dănai şi-ar fi dorit să-i scoată cineva ochii decât să vadă aşa grozăvii. Oricine dădea un cât de mic semn de nesupunere, sabia păgânului îi despica ţeasta. Spintecate din galopul calului erau şi vitele neascultătoare sau speriate. Toată suflarea satului, cu excepţia celor care au fost scăpaţi în păduri, era înghesuită lângă iazul morii. Păgânii au început să separe pe tinerele femei şi pe copii de restul sătenilor. Alături de ceilalţi bărbaţi, Dănai a fost dus în faţa căpeteniei păgâne.

– Sunt unul dintre tăinuitori. Să le dăm comoara şi ei să ne lase în pace!

Crezând că e un îndemn la revoltă, păgânul din apropierea lui îi reteză capul. O linişte sepulcrală se lăsă în aerul mirosind a sânge.

– Comoară? Ce comoară?!

Dănai se cutremură când auzi că unul dintre locotenenţii căpeteniei păgâne îi vorbeşte limba. Îl privi cu atâta ură încât acesta se clătină în şa, dar revenindu-şi urlă:

– În genunchi, câine! Unde-i comoara?!

Sub ameninţare, fruntea lui Dănai ajunse în praf:

– Eliberează-mi oamenii şi-ţi voi da comoara. Doar eu mai ştiu unde e ascunsă!

Slăbit de vârful săbiilor, Dănai se ridică semeţ. Sub privirea lui tăioasă, rânjetul păgânului îngheţă pe buze:

– Bine, fie!

– Jură pe Dumnezeul tău! Căci nu cred să avem acelaşi Dumnezeu!

Chiar oştenii ce l-au ţinut îngenuncheat îi dezlegă frânghia din jurul

gâtului şi-l sili să purceadă la drum, aşa cum li se ordonase.

– Eliberează-i! tună Dănai către păgânul de-i înţelegea limba.

Acesta rânji cu fală.

– Am rămas singurul care ştie unde e pitită comoara! Dacă până ajung sus, pe cheia de deasupra noastră, nu-mi eliberezi oamenii…

Dănai fu obligat să păşească. Apucă hotărât calea dreaptă către comoară, luând pieptiş steiurile. Când ajunse cu fruntea în bolta cerească, privi cu încrâncenare în vale – păgânul nu se ţinea de cuvânt. Ba liftele astea spurcate o descoperiseră şi pe iubita lui nepoată, care avusese timp să se ascundă în podul morii, cu pruncul la sân. Ca unei cloşti vânată de un stol de ulii, i-a fost smuls plodul şi aruncat pe scoc. Dănai veni până în buza prăpăstiei şi începu să urle cât îl ţineau puterile:

– Fugiţi, mă! Fugiţi care puteţi!!

Cei doi păgâni, căzuţi în încurcătură, au căutat să-şi tragă prizonierul îndărăt. Dându-şi seama că a fost văzut şi auzit de năpăstuiţii din vale, Dănai şi-a prins călăii de după gât şi, strigând, şi-a făcut avânt în prăpastie.

– Fugiţi, mă! Fugiţi…

– Trăienele, mamă, cin' să fugă?

Traian, cu genele grele de somn dar şi din cauza strânsorii la piept ce risca să-l sufoce, răspunse anevoie:

– Oamenii pe care îi omorau alţi oameni…

A doua zi o veste neagră a îndoliat satul: „Domnul Învăţător a murit." Chipul blând şi aproape spiritualizat, ca al sfinţilor din icoane, era crispat. Felcerul spunea că victima a suferit un atac de cord. Oamenii şuşoteau că l-ar fi sluţit diavolul, că tot după comori umbla.

Prin curtea lui, o cămaşă de cânepă era purtată de colo până colo de vântul călduţ al verii.

Dacă şi-ar fi aruncat mai cu atenţie privirea asupra ei, sătenii ar fi putut să zică: „Asta e cămaşa lui Irimia!", că doar Anicuţa ştia să obţină o aşa nuanţă de kaki din coajă de nucă, la care mai adăuga – dar acesta era secretul ei păstrat cu străşnicie! – şi ceva coajă uscată de ceapă.

Biserică nouă. Şi popă tot aşa

Evanghelistului Constantin Ghiniţă, cu iertăciune...

Când o comunitate hotărăşte să realizeze ceva, indivizii din care e compusă aceasta găsesc întotdeauna mijloace de a sabota respectivul proiect.

Biserica satului se demodase. Era făcută din bârne masive roase de vreme şi de cari. Gemuleţele înguste şi puţin înalte dădeau cu zgârcenie lumină. Din pridvorul micuţ, pe o scară şubredă, se urca în turla unde se bătea toaca din lemn de frasin roşu. Clopotul de aramă se afla tot în turlă, însă era adus la viaţă de jos, de pe pământ, cu ajutorul unui cablu de oţel, subţire şi lung. Satul nu însărcinase pe cineva anume să tragă clopotul, totuşi doar trei-patru persoane îşi disputau această nevoinţă, ca pe o recunoaştere a evlaviei lor.

Că biserica satului se demodase, n-ar fi recunoscut nimeni cu glas tare. Doar jelanii se auzeau tot mai des la adresa turlei ce sta, săraca, să se prăbuşească la fiecare dezlănţuire scurtă de vânt, de ploaie sau de ninsoare, ori la fiecare dangăt de clopot. Cu nişte scoabe şi câteva bârne turla putea să fie întremată, dar cei ce doreau biserică nouă ar fi rămas fără argumente solide. Puţini dintre aceştia spuneau pe şleau că, extinzându-se mult şi pe valea cealaltă, satul lăsase lăcaşul sfânt undeva într-o margine de râpă cleioasă. Ei mai puteau să vină cu un argument greu: iarna, când nămeţii acopereau văile, neputincioşii rar mai ajungeau să audă o slujbă. Dacă puneau şi faptul că cimitirul, aflat în umărul bisericii, nu avea nicio noimă, iar în anii ploioşi pământul pleca din loc, dezvelind oase mai vechi, mai noi, chiar că plângerile lor ar fi cântărit ceva în luarea unei decizii.

În mintea celor mai entuziasmaţi, imaginea unei biserici noi, mai mare cu puţin ca cea veche, însă din ciment, cu trei turle acoperite cu tablă strălucitoare, cu tavanul pictat şi nu lambrisat, cu altarul sculptat în lemn de tei, şi, poate, câţiva sfinţi zugrăviţi pe dinafară, era definită. Pe cei îndărătnici, noul preot – căci pe cel vechi l-au alungat din altarul sfânt, cu surle şi trâmbiţe şi cu un protoiereu, fiindcă dăduse în darul beţiei – i-a urnit cu greu. De fapt, când să se purceadă la drum, balanţa se înclina tot mai mult în partea acestora din urmă şi aveau chiar motive întemeiate. Grădina, unde se dorea înălţarea bisericii, aparţinuse unei boieroaice. Proprietarul ei actual, rubedenie de-a cincea spiţă cu boieroaica, trăia la oraş pe picior mare. Cu toate astea, el refuza să facă danie ori să vândă la un preţ rezonabil, preferând să lase paraginii căsoaia şi siliştea.

Familia din sat, cea care avusese grijă de boieroaică la bătrâneţe, rudă la a şasea spiţă cu aceasta, se arăta a fi foarte generoasă dacă ar intra ea în posesia grădinii – sugerând ceva mişmaşuri prin hârţoagele de la primărie! – spunând, către oricine vroia să o asculte, că răzbunarea pe ruda lor căpătuită era singura recompensă râvnită pentru anii de servitute. De la bieţii consăteni n-ar fi primit nici măcar compasiune dacă ar fi ştiut că oropsita familie, după cum aceasta poza la tot pasul, dăduse iama prin rezerva de arginţi şi de cocoşei de aur ai boieroaicei, aceasta neputând reclama furtul decât în faţa lui Isus, zugrăvit pe o blană de cireş. Totuşi, când preotul le-a dat vestea, din mulţime se auzi o voce de femeie:

– Dau eu o bucată din grădina mea şi, cu ce se mai găseşte prin jur, putem să facem voia lui Dumnezeu!

Ideea a şocat pe moment, însă, rumegată în linişte, devenea realizabilă. Preotul se umplu de entuziasm. Doar câteva babe mustăceau câte ceva în colţul tulpanelor la adresa femeii cu dania. Când îi ajunse preotului la ureche că respectiva donatoare avusese o singură cunună şi nenumăraţi bărbaţi, el dădu ca exemplu pe Maria Magdalena, cea decăzută şi ajunsă apoi în rând cu apostolii. E drept că nu prea mai avea ce argumente să aducă atunci când i se reproşa darnicei enoriaşe că nici la vârsta aceasta nu se astâmpără şi că se ţine cu oligofrenul satului, un munte de om. Mai supăraţi, şi pe bună dreptate, se arătau a fi nepoţii ei, căci pe aceştia îi amăgise ani la rând, spunându-le că lor o să le lase toată averea şi pe dânşii îi puseseră să-i întreţină acareturile, gardurile şi poienile. Toate astea nu păreau că o afectează pe Maria Magdalena noastră, căci pe cărările ce o duceau la odăile ei singuratice cânta cu glas tare de răsunau dealurile: „N-am omorât om de viu / Talpa iadului să fiu…"

Lucrarea avea acum punct de plecare, dar nimeni nu se arăta dornic să se apuce, efectiv, de muncă. Pesimiştii, când au aflat cam câţi bani trebuie pentru noul sălaş, au pus de-o chetă şi în scurt timp vechea biserică era şindrilită şi cu turla întremată, ba au pornit să construiască o casă parohială pentru ca preotul, venit de aiurea, să nu mai stea cu chirie, la hatârul vreunui gospodar. Chiar şi aşa, dorinţa de a avea o biserică mare, în centrul satului, cu turle înalte, care să strălucească în razele soarelui, cu înaltă clopotniţă, nu le dădea pace preţuitorilor de nou, ajunşi peste noapte în inferioritate numerică. Despre această aspiraţie a lor începuseră să vorbească aproape conspirativ, cu toate că patronul ce le exploata izvoarele de apă minerală, om cu multă avere şi cu inimă largă, făcuse danie cincizeci de saci cu ciment şi un camion de cărămizi. Ajuns la disperare că sacii cu ciment îşi ies din garanţie, iar cărămizile sunt decimate de furtişagurile

tot mai dese, preotul, după slujba de Sfântul Dumitru, tună mai ceva ca apostolii în pieţele antice:

– Mâine, toţi bărbaţii buni de muncă şi care cred cu adevărat în Domnul Dumnezeul nostru, să vină ca să durăm temelie noii biserici. Am hotărât!

Preotul ştia că dacă îi lasă pe oameni să se întindă la vorbe nu se vor apuca nicicând de muncă. Expediaţi fără menajamente, enoriaşii se îndreptau spre ieşire, unii mulţumiţi, alţii cârcotind. Un alt credincios care făcuse pe moment o danie mare căuta să-şi lămurească fapta, stând în pridvor, vorbind cu glas tare, aşa cum îi era firea:

– Mi-a căzut să vând câteva loturi de pământ la nişte patroni de la oraş, că vor să-şi facă beilicuri la aer curat. Mama lor de, de... – Doamne, iartă-mă! – şi ce le-am zis feciorilor: „Mă, eu împart banii în trei. Două părţi le luaţi voi, iar o parte o dau la construcţia bisericii, să fie de sufletul frăţânelui vostru!" N-am zis bine, bre?

Enoriaşul nu aştepta să fie lăudat, fiindcă ştia felul celor din jur.

În toamna aceea s-a turnat temelia şi s-a pus o cruce mare din marmură pe locul unde avea să fie sacrul altar, că aşa cerea rânduiala. În primăvară s-a purces la înălţarea zidurilor, pentru că nu contenea furtul de cărămizi, oricât de vigilenţi ar fi fost gospodarii din preajma noii lucrări. Fiecare etapă în devenirea ei ca lăcaş de rugăciuni, construcţia cerea alţi şi alţi bani. În astfel de momente, preotul, alături de doi, trei consilieri parohiali, pleca prin sat cu un catastif ca să ceară bani şi mai multe zile de muncă. Şi cum acesta devenise prea consecvent, detractorii au început să dea glas tare bârfelor şi zvonurilor: ba că la seminarii face naveta cu maşina proprie şi de unde atâta bănet din salariul de preot şi din cel al preotesei – tânără învăţătoare; ba că e prea tânăr şi necopt şi că prea mult şuguieşte cu tinerele enoriaşe... Dacă trimestrial făcea darea de seamă şi demonstra cu acte în regulă unde s-a dus şi ultimul bănuţ, pentru celelalte vorbe, preotul, după slujbe, mai arunca uneori cu reproşuri cum că prea mult i se poartă de grijă. Nu că printre ei ar fi fost şi preoteasa, însă odată, când intempestiv s-a întors de la cursuri, l-a găsit încuiat în casă cu crâşmăriţa şi, lăsându-se pradă primului impuls, iscă larmă. Preotul trecu uşor peste acest incident, lipsind mai multe duminici de la îndatorire, motivând că e în sesiune. Când şi-a reluat slujbele, păţania părea desuetă, iar el păşea acum voinicește pe macadam, murmurând nu vreo rugăciune, nu vreun imn bisericesc, ci şlagăre din topul internaţional. Al doilea scandal a început de la o tânără soţie rămasă singură acasă, fiindcă bărbatul îi plecase în ţară străină după muncă. Şi cum toate se dezvăluie în lumea asta, soacra tinerei

a aflat că preotul, când se duce la seminar, nu mai pleacă singur şi nici de dormit nu mai doarme în chilii. Poate că nu s-ar fi făcut atâta caz dacă tânăra soţie nu sfida pe toată lumea, afişând toalete stridente când mergea la slujbe şi mai ales dacă nu s-ar fi urcat în fiecare sărbătoare pe stânca din spatele casei parohiale şi nu ar fi stat acolo ca o stană în bătaia vântului, a soarelui, a ploii, până ce se ducea preotul să o ia. Între timp, preoteasa câştiga, fără să dorească acest lucru, mulţi-mulţi simpatizanţi fie şi numai sau tocmai că era mai frumoasă, mai cultă şi infinit mai decentă ca rivala ei. La urma urmei, nu i-ar fi reproşat soţului aventurile amoroase, dacă acestea ar fi fost discrete şi potrivite. Luase hotărârea de a se căsători cu un preot când descoperise, după multe experienţe intime, că bărbaţii nu îi aduc nimic nou şi, vezi bine, nici femeile – suferea de un fel de anhedonie. Că trebuia să se căsătorească era obligatoriu pentru a fi respectată într-o comunitate restrânsă, precum cea sătească. Dar de ce cu un preot? Gândise, sperase că preotul se va apleca mai mult spre cele duhovniceşti decât spre cele lumeşti şi că va ţine şi post trupesc în marile posturi din calendare, însă el se dovedi a fi de o virilitate sâcâitoare. Câteva orgasme trebuia totuşi să aibă nefericita preoteasă, altfel faţa, gâtul, umerii şi fesele i se umpleau de acnee ca ai unei pubere inocente. Atunci, ca o mânză parşivă, se lăsa mângâiată şi sedusă, ţinându-şi respiraţia până la asfixiere, până când partea pelviană se desprindea parcă din ea, plutind în tainice tenebre de sacâz şi chihlimbar. Cianotică şi panicată, în acele clipe vedea în partenerul de deasupra ei nu un animal care gâfâie şi transpiră, ci desăvârşirea eternităţii. Astfel de momente erau rare. Şi dacă se înşelase crezând că preotul avea să fie mai cumpătat cu ea, ca femeie, la fel se înşelase şi cu privire la discreţia escapadelor lui. Firește, multă lume era ofticată de comportarea preotului, dar nimeni nu mai îndrăznea să se ducă la protoierie cu jalba în proţap, căci prea de multe dăţi o făcuseră.

Poate fi ceva bătut în cuie, pe faţa pământului? Aflând de infidelitatea soţiei, tânărul soţ, plecat în cele străinătăţi, veni în sat, pus pe fapte. Întâi şi întâi îşi alungă soţia, păstrând spre educare şi creştere pe cele două fiice. Îşi bătu apoi fratele, fiindcă îi dăduse vestea, cu toate că el doar executase porunca mamei lor; iar ca urmare a plângerii lui, într-un târziu veni de la protoieria vizată o delegaţie care, trecând pe lângă biserica în construcţie, unde aştepta preotul cu cei mai devotaţi enoriaşi, se opri la vechea biserică. Precum domnitorii maziliţi ce se duceau la Înalta Poartă ca să ceară îndurare, aşa se simţi şi preotul nostru. Printre cruci şi morminte, în curtea bătrânei bisericii, enoriaşii erau împărţiţi în trei tabere. Una dominată de soţul înşelat, a doua tabără era cea care condamna pe enoriaşa adulteră. Între aceste două partide se plimbau, ca nişte electroni

leneşi scăpaţi de pe orbite, cei fără o părere definită. Peste toată hărmălaia, privirea senină a protoiereului. El căuta să facă abstracţie de cei din jur şi zău că s-ar fi bucurat dacă cei vii s-ar fi odihnit pe veci sau măcar până la A Doua Venire, lângă înaintaşii lor goliţi de carne şi de patimi. În felul acesta ar fi avut parte de tihna ce ţi-o dăruia, din pridvor, acest lăcaş din margine de sat, de lume. Protoiereul ascultă cu silă disimulată părerile tuturor. Răbdă cât să nu pară părtinitor şi într-un final zise:

– O să raportez superiorilor mei tot ce mi-aţi spus şi cum vor hotărî preasfinţiile lor, aşa va fi! Vino părinte, vino să ne rugăm împreună la icoane pentru iertarea păcatelor noastre, i se adresă apoi preotului.

Smeritul preot nu se aştepta la nimic bun după această vizită, dar etala totuşi optimism şi energie. Presat fiind, comandă la un atelier un set de plăci de faianţă din care, ca dintr-un veritabil puzzle, se obţinea chipul Mântuitorului. Degeaba le explicase enoriaşilor că lucrarea asta e un kitsch, ei nu se lăsau şi continuau să vrea să pună faianţă pe catapeteasmă, că aşa văzuseră la televizor o biserică şi lor mult le-a mai plăcut. Nu ştiu cum se făcuse că, după ce fusese onorată comanda şi depozitată în biserică, dispărură câteva pachete cu plăci şi imaginea Mântuitorului fu descompletată. Ca să se comande numai piesele lipsă nu era posibil, iar ca să se repete comanda era de-a dreptul peste puterea şi răbdarea enoriaşilor săi fideli sau nu.

Înştiinţarea că fusese exmatriculat de la seminar venise într-un târziu, însă preotul – caterisit de acum – trecu sub tăcere faptul. Se duse la oraş unde tocmi nişte meşteri şi, aproape clandestin, îi puse să pardosească pridvorul bisericii cu faianţa menită catapetesmei. Plăcile erau puse la nimereală. Puteai să vezi degetele care binecuvântau lângă urechile unui miel, copitele acestuia izvorâte din şuviţe de păr castaniu. Meşterii nu s-au arătat defel contrariaţi de faptul că tăbliţele de faianţă sunt puse alandala – nici caterisitul nu făcuse vreo legătură între fapta sa şi o carte citită cândva, unde se povestea despre o biserică din bârne demontată, strămutată şi iarăşi asamblată, în care pictura de pe pereţi avu aceeaşi soartă cu faianţa cumpărată de enoriaşii lui – ci se mirau cum de nu a fost achiziţionată gresie pentru pardoseală. El le-a spus ce şi cum e cu faianţa, iar meşterii au strâns din umeri. Important pentru ei era faptul că şi-au primit banii în avans.

Poate că împins de o mică ranchiună, caterisitul deosebi plăcile de faianţă care alcătuiau privirea senină a Mântuitorului şi poruncise ca acestea să fie montate chiar în pragul bisericii, comentând mai mult pentru sine:

– Dumnezeu ar trebui să ne vadă şi de jos...

În duminica ce a urmat şi-a luat rămas bun de la enoriaşi. Satul rămase iarăşi fără duhovnic. Mai venea din când în când, duminica în zori sau duminica la prânz, preotul din satul vecin. Făcea câte o slujbă scurtă şi grăbită şi pleca. Enoriaşii ieşeau cătrăniţi pe poarta cimitirului, stigmatizând-o şi mai tare pe tânăra soţie ce şi-a pus poalele în cap sub nas de preot. Acum toţi o găseau vinovată doar pe ea, mai ales că se vedeau total sfidaţi de faptul că bărbatu-său o aduse acasă, ba reînnoise cununia religioasă la o mănăstire de măicuţe.

Preotul navetist nici nu a vrut să audă despre continuarea lucrărilor la noua biserică, deşi la el în parohie trecea drept un bun gospodar. Dimpotrivă, când i se făcuse propunerea, declanşă un adevărat rechizitoriu la adresa mirenilor. Şi uite aşa, dacă s-a mişcat vreun fir de praf la noua biserică s-a datorat păsărilor cerului, ploilor şi vânturilor. Mulţi se obişnuiseră cu clădirea nefinisată, de parcă ar fi fost o piesă de muzeu, o ruină laică, nefolositoare, şi nici măcar semnul crucii nu-şi mai făceau când treceau prin faţa ei.

După cum orice penitenţă are un scop mai mult sau mai puţin asimilat şi un sfârşit, enoriaşii s-au înghesuit cu mic cu mare la prima slujbă a noului preot repartizat de protoierie. Acesta, deşi nu mai păstorise nicăieri, părea sigur pe sine şi ferm în deciziile pe care le lua. Fără delicateţe a pus la punct vreo câteva enoriaşe mai în vârstă când acestea cârcotiră la felul cum s-a desfăşurat slujba.

– Eu am urmat seminarul, nu dumneavoastră!

Din duminica aceea multe dintre cele ce s-au simţit ofensate au mers la biserică în alte sate. Dar asta până când a trecut supărarea. Supărare mare avea şi preotul, fiindcă doar la praznicele importante biserica i se umplea. Vină multă dădea pe faptul că această biserică nu era mai în calea enoriaşilor, aşa că îşi sufleca mânecile şi în fiecare lună bătea în poarta fiecărui sătean şi cerea bani pentru tencuială, pentru geamuri şi uşi, pentru clopot şi pictură. Multe energii s-au cheltuit până când clopotul a fost urcat în clopotniţa înaltă, albă ca un nor din Rai. Mare sobor a binecuvântat târnosirea noului lăcaş de închinăciune şi puhoi de lume s-a abătut asupra satului în acea divină duminică. Mândru era preotul şi enoriaşii lui că au ridicat aşa minunată lucrare numai prin forţe proprii.

Într-adevăr, biserica era o bijuterie, dar degeaba îi cumperi catârului samar nou, că el tot fără plăcere îl poartă. Lăcaşul a fost plin numai câteva duminici după târnosire. Mulţi veneau doar din curiozitate, din dorinţa de a se obişnui cu noile icoane şi cu pristolul sculptat în lemn de tei. Fideli au rămas doar bigoţii, cei care n-ar fi lipsit nici de la slujbele din vechea biserică, ţinute de vechii părinţi. Zadarnic îşi arăta preotul indignarea faţă de cei prezenţi, fiindcă tocmai duminică dimineaţa comercianţii ambulanţi veneau de la şes şi întemeiau

o aşa piaţă în satul vecin încât doar cei plimbaţi au văzut atâta diversitate de mărfuri prin iarmaroace, prin talciocuri ori, mai nou, prin bazaruri. Unde mai pui la socoteală că preţurile erau mai mici decât cele practicate de băcanii locului.

– Chiar nu poate să meargă doar unul din familie la piaţă, iar celălalt să-şi caute de suflet? întreba ofuscat preotul.

– Ei da! Că ei ştiu, doamne iartă-mă, ce să cumpere pentru gospodărie... îi răspundeau femeile.

– Atunci de ce nu vin bărbaţii la biserică?

– Păi noi ştim ce fel de grăunţe şi tărâţe să cumpărăm pentru noi, pentru porci, pentru păsări?

Căci aşa era, de pe dealurile seci din preajmă, omenii scoteau atâta porumb încât să-şi ţină dobitoacele câteva luni din an, în rest trebuiau să cumpere din cel adus de la câmpie, şi doar duminica speculanţii, poate şi producătorii, ajungeau la ei în sat, la ei în comună.

Preotul nu se putea împăca uşor cu ideea că sfânta slujbă o ţinea doar pentru o mână de credincioşi, aşa că a început să le aţină calea, în poarta bisericii, celor ce mergeau la piaţă. Unii dintre aceştia îl salutau grăbiţi cu un „ Sărut mâna, părinţele!" şi îşi vedeau de drum, nedându-i şansa preotului să le facă vreun îndemn întru obţinerea hranei sufleteşti. Alţii, mai domoli la paşi, se vedeau nevoiţi să intre în biserică, unde se închinau în grabă pe la icoane, apoi se strecurau abil printr-un pârleaz şi se duceau după provizii. Văzând că nu scapă de insistenţele preotului, sătenii au început să ocolească drumul ce trecea prin faţa bisericii, mergând acum pe uliţe lăturalnice şi destul de silnice. Aflând despre asta, preotul le aţinea calea, când în poarta sfântului lăcaş, când pe uliţe. Sătenii însă îşi comunicau între ei prezenţa preotului, precum şoferii îşi semnalizează prezenţa radarului. Într-un târziu, preotul renunţă la acest joc zadarnic de-a şoarecele şi pisica, dojenind în finalul slujbelor pe cei atât de scumpi la vedere.

Timpul şi obiceiurile intră mai uşor în matcă decât îşi doresc mulţi. Sătenii treceau acum prin faţa bisericii, făceau semnul crucii murmurând un „Doamne iartă-mă!", un „Doamne ajută-mă!" şi îşi vedeau de ale lor.

Neînsoţită de vreun mormânt, noua biserică li se părea străină. Toţi aşteptau, în mare taină, ca cineva să inaugureze cimitirul obţinut din donarea a câtorva capete de grădini şi din împrejmuirea terenului viran. Cu toate astea, nimeni nu se grăbea să moară. Bătrânii nu se mai văitau de bătrâneţe, bolnavii aveau senzaţia că parcă i-au mai lăsat durerile.

Oricât s-ar fi arătat de nerăbdători să vadă odată consacrat ţintirimul,

sătenii n-au putut profita de prima ocazie, deoarece pe moarta aceea – femeia care făcuse danie grădina unde s-a înălţat noul lăcaş de cult – au dus-o tot la biserica veche, dincolo de umbra gardului, că doar n-o să spurce noul cimitir cu una care a murit fără batic pe cap...

Moş Pavel

Poetului Ion Panait

Pavel era de multe ori invidiat, dar şi ironizat, fiindcă avea în curte trei femei. Luat la repezeală, s-ar fi încurcat cu explicaţiile. Totuşi, ar fi început cu acele luni de coşmar cât a fost prizonier într-un lagăr de muncă forţată în Ardealul ocupat de armatele fascisto-hortiste.

Pe vremea aceea muncea cu ţapina, practic în altă ţară şi pentru altă ţară. Dacă în litera Diktat-ului de la Viena, hotarul ţării era pe unde era, pe plan local ocupanţii – şi nu de puţine ori în complicitate cu organele locale româneşti – întindeau graniţa cât şi cum le dicta interesul. Aşa se făcea că, de pe vârful muntelui, din cumpăna apelor, aceşti nemernici şi-au coborât pichetele de grăniceri până în coasta satelor din Regatul liber, ocupând astfel mii şi mii de hectare de păduri numai bune de exploatat. Lui Pavel, cât şi tovarăşilor lui, nu le păsa unde lucrau, importa doar faptul că la fiecare sfârşit de săptămână duceau nişte blestemaţi de bani acasă. Asta până în ziua când au fost opriţi din corvoadă şi duşi pe sus la Komando – locul unde se luau deciziile regionale – şi de acolo, sub pază militară, au trecut munţii cu decovilul, cărăuşul de cherestea, şi târâţi până hăt departe, în inima Ardealului, la săpat de tranşee şi la făcut garduri de sârmă ghimpată. Abia atunci aflase de marea contraofensivă, de faptul că ocupanţii vor fi alungaţi. Doar că aceştia visau să facă o fortificaţie inexpugnabilă, iar pentru asta recrutau orice forţă de muncă dintre cei rămăşi la vatră. Cum ziceam, cât timp Pavel a fost încarcerat, a trăit cel mai grozav coşmar. A fost înfometat, bătut, batjocorit, trudit până la ultima picătură de vlagă. La prima şarjă a artileriei grele, fortificaţia a căzut. Odată cu ea a căzut şi gardul ce hotăra lagărul. Atunci, speriaţi ca puii de fazan, toţi prizonierii s-au împrăştiat unde au văzut cu ochii un cât de mic adăpost. Pavel a stat ascuns într-o râpă vreo trei zile, până când a trecut urgia, apoi, având grijă de patela de la piciorul stâng ce se disloca mereu şi pe care o ţinea la locul ei, înfăşurând strâns cu o băşică de porc genunchiul, a luat-o încet, încet spre casă, mai agăţându-se de vreun camion militar, mai aruncându-se, din mers, în vagonul vreunei mocăniţe. Neîndoios este adevărul că i-au trebuit două săptămâni ca să ajungă în sat, iar atunci când a deschis poarta nici măcar javra din lanţ nu l-a recunoscut.

Vestea că a revenit acasă unul dintre prizonieri s-a răspândit iute ca fulgerul şi-n scurt timp curtea era plină de rudele ţapinarilor ce fuseseră sechestraţi.

– Or să se întoarcă toţi! atât le spuse Pavel, fără a fi sigur de afirmaţia făcută.

Degeaba insistau, degeaba implorau, de la el nu au putut afla mai multe. Părinţii lui, oameni trecuţi prin ciur şi dârmon, sărmani, dar sălăşluiţi de duhul blândeţii, înduioşaţi de lacrimile nefericiţilor ce le călcau bătătura, le dădeau amănunte – inventate, desigur –, le spuneau mai multe cuvinte de îmbărbătare.

Pavel ştia că dacă nu scapă acum de spaimă îşi va lua câmpii. Şi unde altundeva putea să-şi găsească adăpost dacă nu la sânul unei muieri? Încă înainte de a fi fost luat prizonier pusese ochii pe o fată frumoasă şi curată, Mălina Craiu pe numele ei din fetie, căci între timp se măritase cu un pirpiriu de om, reuşind să-i întunece lui Pavel cerul când aflase. Mălina mai avea o soră – Paraschiva – pe care Pavel o jucase de câteva ori la horă, aşa cum de altminteri jucase toate fetele, şi cine ştie ce hatâr l-a împins să trimită peţitori tocmai ei. Cert este că, fiind pe sfârşite câşlegile, merse la popă de se cununară. Tot în toamna aceea târzie porniră casă. Neavând silişte în altă parte, se văzu nevoit să pună temelie în curtea bătrânească. Dar nu era cu harţag fiindcă, slavă Domnului, curtea era încăpătoare. Oricât ar fi fost ziua de vântoasă, de geroasă, de copleşită de nămeţi, el şi Paraschiva trudeau la construcţie. Ajutor nu avea de unde să primească: fratele lui era bolnav de piept şi abia ieşea afară pentru el; cumnată-sa Măriuţa, femeie mărunţică şi brunetă, abia ţinea gospodăria; surorile lui ajunseseră la casele lor fiecare, iar părinţii, bolnăvicioşi amândoi, se învârteau pierduţi prin preajmă. Cu toate acestea, seara târziu, când intrau în casă, el cu Paraschiva lui, găseau căldură şi mâncare, iar pentru asta aduceau mulţumire. Nu prea aveau cum şi unde să se hârjonească, fiindcă în odăiţa micuţă erau două paturi, unul ocupat de părinţi şi celălalt de frăţâne-său cu soţia. Aşternutul şi-l întindeau jos, pe pardoseala de lut. În camera de alături, folosită mai mult ca o magazie imensă, nu puteau să doarmă, căci bătea vântul printre bârne. Altminteri, întunericul cădea blând peste Pavel – adormea de fiecare dată cu mâinile în sân la muierea sa, însă nimeni nu ştia unde îi poposeşte gândul noapte de noapte.

Când a dat dezgheţul, casa era bârnuită, căpriorită şi leţuită. Mai urma să fie şindrilită, îmbrăcată cu lut şi înnobilată cu tâmplărie. Dacă lutul îl puteau pune prin forţe proprii, şi munca asta Pavel avea să o lase în grija Paraschivei, pentru celelalte două probleme trebuia să scoată bani grei din buzunar, iar buzunarul lui nu mai fusese umplut demult. Oricum, toţi trecătorii admirau din drumul mare casa şi lăudau gospodarii. Dezgheţul nu venise doar cu împliniri: fratele lui Pavel muri de cum dădu frunza la fag şi în curte rămase Măriuţa –

femeie stearpă – care se ataşase de familia soţului ei, iar aceasta nici măcar nu se gândi să o alunge. Mai bine hrăneau o burtă în plus decât să intre în gura largă a lumii, căci femeia venise cu ceva zestre în casa lor, zestre care se duse pe doftorii. Pe deasupra, Măriuţa, prin devotamentul ei, îi răsplătea cu prea plin de măsură.

Pavel muncea cu încrâncenare, de parcă se lupta cu un rival neştiut de alţii, şi o silea şi pe Paraschiva să trudească la fel. Ursuz îi era felul şi nici nu vedea de ce să se schimbe. Dacă îl mulţumea ceva, o mulţumire pe care o ţinea sub şapte lăcate era faptul că Mălina nu se ataşase de bărbatul ei. Când aceştia se abăteau din drumul dinspre biserică şi le treceau pragul, Pavel nu rămânea mult în odaie. Îi era greu să reziste ispitei de a căra cu nemiluita pumni în cap stârpiturii de om ce i-a luat-o pe Mălina. Pentru ca lui să-i crească inima şi speranţa, îi fusese suficient să vadă că Mălina nu se aşeza niciodată lângă bărbatu-său, iar dacă îi adresa vreo vorbă – vorbă rece dar politicoasă – era doar de circumstanţă.

Uneori lucrurile şi faptele vin în întâmpinarea dorinţelor noastre fără ca noi să mişcăm un deget, dar dacă ele nu vin până la capăt nu le mai putem clinti oricâte eforturi am face. Mălina era o fiinţă delicată în gesturi şi în vorbe. Părea reîncarnarea unei prinţese persane ce s-a ferit toată existenţa ei de intrigi şi rivalităţi, de corvezi şi griji. O dârvală, oricât de mică ar fi fost, o secătuia de energie. În primăvara aceea, bărbatul său plecase undeva departe la muncă şi îi lăsase în seamă prăşitul grădinii. Numai gândul că avea atâta de trudit îi alunga liniştea călduţelor nopţi. Dimineaţa, când se scula din somn mai obosită de cum se culcase, ieşea pe prispă şi se uita peste grădina ce se întindea până în vale şi se căina cu voce joasă când descoperea că minunea nu se împlinise:

– Vai-vai, lele-dragă, da' cât mai am de prăşit!...

Trebuia totuşi să ia o hotărâre, fiindcă buruienile sufocau deja păpuşoii, iar soacră-sa făcea din ce în ce mai des aluzii. Trecând pe la poarta ei o căruţă goală – şi poate că acesta era semnul pe care îl aşteptase de la Dumnezeu – o opri şi îi ceru căruţaşului să-i ducă lada de zestre, cele două bulendre şi păretarul colorat, lung de cinci-şase coţi, înapoi la casă părintească. Ea rămase puţin în urmă să lege în două-trei boccele restul de zestre. Ajunsă în faţa casei părinteşti, îşi găsi lada în drum şi poarta legată cu zece sârme. În bătătură, mai ceva ca un cerber, cumnată-sa tuna şi fulgera cu o răutate de neînţeles pentru Mălina:

– Du-te înapoi, fa, că de asta eşti muiere – să fii călărită şi oropsită de bărbat!

Mălina nu ştia cum de aflase cumnată-sa unul dintre secretele ei şi asta o

dezorientase mai mult decât faptul că părinţii nu-i luau apărarea, dezlegându-i poarta. Pentru ei, ca pentru orice părinţi de altfel, o fiică divorţată însemna o opincă pusă pe obrazul curat, mai ales că nu aveau ce să reproşeze ginerelui. Şi mai însemna, poate, înspre viitorul imediat, garduri pişate de toţi fătălăii satului.

Ca şi cum ar fi avut un plan de rezervă la care ar fi chibzuit din timp, Mălina îşi luă boccelele şi plecă la casa surorii sale, Paraschiva.

– Şi ce-o să zică Pavel, soră dragă?... întrebă îngrijorată aceasta.

– Măcar până o pleca oleacă de acasă cumnata asta a noastră, mânca-o-ar norocul s-o mănânce...

– Ştiu şi eu...

Cu inimile înecate în borhotul îndoielii şi în sloiul fricii, s-au dus amândouă de au adus restul de zestre şi au pitit-o lângă vraful de lână din camera-magazie în care se mutase, de cum dăduse căldura, Pavel cu Paraschiva lui. În sâmbăta aceea, întorcându-se acasă, Pavel se arătă mai ursuz ca de obicei. Pesemne că întâlnise pe drum destui binevoitori care-l informaseră că Mălina, cumnată-sa, se mutase la el în bătătură. Nu închise bine poarta în urma lui că se şi răsti la Paraschiva, care-i ieşise în întâmpinare, supusă şi îndatoritoare:

– Unde-i?!

Paraschiva lăsă şi mai mult capul în pământ, căutând în mintea ei speriată cuvinte de început. Pe uşa casei bătrâneşti ieşi Mălina, spăşită:

– Bre, lele-dragă, eu am rugămintea...

– Măriuţa unde-i!?

Pe aceeaşi uşă îşi făcu apariţia şi Măriuţa, mică şi la fel de speriată.

– Numai dacă vă zăresc uitându-vă chiorâş una la alta, vă luaţi zborul de n-o să vi se vadă nici urma, nici umbra! le hotărî Pavel, aruncând la picioarele lor rucsacul cu hainele de lucru şi cu vreun kilogram-două de zahăr şi cu vreo sticlă de untdelemn din raţia lui de muncitor.

Scrutându-le încă o dată cu privirea, să vadă dacă s-a făcut înţeles, plecă să-şi inspecteze casa. Din săliţă intră pe rând în cele două camere. Paraschiva făcuse treabă bună. Tencuise drept pereţii şi-i humuise cum puţine gospodine ar fi fost în stare. Pavel trase adânc în piept aerul cu miros de humă proaspătă, apoi îşi apăsă puternic fruntea pe unul din pereţi şi-l lovi uşor, dar apăsat, cu pumnii:

– Mulţumesc, Doamne!

Nu prea se ştie sigur pentru ce îi mulţumea lui Dumnezeu. Fie pentru casă, fie că o avea alături pe femeia dragă inimii lui. Cert este că se simţea împlinit.

Cum firea tuturor lucrurilor de pe pământ este trecătoare, şi părinţii lui Pavel se stinseră de pe astă lume, ca două brânduşe pişcate de brumele toamnei.

De bocit n-au fost bociţi. Bolile şi supărarea le împuţinaseră trupul şi-i îmbătrâniseră fără vreme. Pe de altă parte, nici timpul nu prisosea. Cei vii trudeau ca să termine căscioara Măriuţei, începută undeva mai în spatele casei noi, căci nu avea rost să tot cârpăcească ba acoperişul, ba pereţii, la şandramaua bătrânească. Iar ca să o păstreze pentru Mălina, fiinţă simandicoasă peste voinţa ei, nici nu se punea problema. Ea abia dacă intra singură în acea vechitură, ziua în amiaza mare, darămite să doarmă acolo, să locuiască acolo. De dormit, peste săptămână, dormea cu sora sa, în casa mare, iar sâmbăta şi duminica noaptea se ducea la Măriuţa în odăiţă, deşi Pavel o vroia aproape, în patul de lângă cel în care se culca el cu Paraschiva, că doar de asta îi făcuse Măriuţei odăiţa mică – să nu aibă unde se refugia Mălina. Refuzat atât de politicos, Pavel ar fi dorit palme şi bice, foame şi sete decât aşa cuvinte blânde împotriva cărora nu se putea mânia. Când văzu că propunerea lui ca Mălina să-şi facă sobă în cealaltă cameră a casei, a fost refuzată – şi cum, Doamne iartă şi ajută pe toată lumea, să nu fie aşa, că doar aceea era „cas'-cea-mare", era odaia în care se ţineau lucrurile bune, era odaia în care se primeau oaspeţii de vază, era odaia în care se primea preotul cu Ajunul şi Boboteaza – el hotărî, dar planul era clocit de mult în mintea lui, să facă o căsuţă ceva mai modestă şi mai intimă. În dimineaţa acelei duminici de primăvară târzie, luminoasă şi răcoroasă, bătu patru ţăruşi în pământ ce închipuiau un dreptunghi cu lăţimea de trei metri şi jumătate şi cu lungimea de vreo opt metri. Entuziasmat, o chemă pe Mălina să-i aprobe planul. Aceasta, chiar dacă sorbea din ochi ideea, n-ar fi dorit să se îndatoreze, neştiind că ea era regina pentru care Pavel ar fi murit bucuros. El insistă să-i confirme şi prin grai bucuria ce i-o citea pe chip:

– Da, lele-dragă... Păi cum să nu fiu mulţumită?...

– Asta-i odaia ta şi astălaltă e a mea!

– Vai, lele-dragă, eu nu stau în odaia de la drum...

Gândul că Mălina ar fi putut locui în camera dinspre drum îl umplu de gelozie. Cum de nu cugetase înainte la asta?

Pe nesimţite veni şi vremea când se mutară în căsuţa nouă. Luminate doar cât trebuie, de câte două ferestruici, camerele erau aşa cum le-a dorit Pavel – modeste, intime, călduroase. Casa mare îi devenise străină şi rece. Faptul că o ştia pe Mălina dincolo de peretele subţire, dormind ca o prinţesă imaculată, îl făcea să rămână ore întregi cu ochii deschişi în noapte, gândind la fantasme, pândindu-i un scâncet în somn, o şoaptă. Astfel renunţase de mult să-i mai aducă omagiul lui de soţ Paraschivei. Aceasta se resemnase uşor, mai ales că plodul pe care-l născuse avea coloana strâmbă, cu vertebrele gâtului cufundate în cutia

toracică, asemănător unui pelican în zbor.

Chinuit încă era Pavel. Mai uşor i se părea să construiască nu o casă, ci un palat pentru Mălina, decât să ajungă la inima ei, la graţiile ei, cu gingăşie şi tandreţe. Când consideră că planul e şlefuit pe toate feţele şi că e copt în jarul tenacităţii şi al răbdării, îşi chemă soţia, arătându-se mai nemulţumit ca de obicei:

– Paraschivă, ia de ici nişte parale şi du-te de plăteşte liturghii, că alde tata şi mama or aştepta la vreo vamă şi n-or putea-o trece de nu-s pomeniţi de ăştia vii. Mai ţine, plăteşte şi pentru noi, c-om face păcate cu gândul şi cu fapta. S-o iei şi pe Măriuţa ca să plătească şi pentru bietul frăţâne-meu, Dumnezeu să-l ierte. Iartă-ne Doamne pe toţi! mai adăugă Pavel, făcându-şi semnul crucii.

Rămas singur, o chemă pe Mălina ca să aibă grijă de prunc. Aceasta căută să-l ia şi să-l ducă la ea în cameră, gândind că Pavel ar dori să picotească.

– Lasă-l aici şi vezi de-l adoarme! şopti Pavel, dar vorba ieşi prea poruncitoare, prea rece.

Pruncul, sătul şi legănat pe picioare, adormi pe loc.

– Pune-l jos, că-l învăţaţi foarte alintat dacă-l ţineţi mereu pe picioare! Nici la apă n-o să vă lase să mai ieşiţi... rosti apăsat Pavel.

Mălina se străduí să aşeze pruncul pe pat fără să-l trezească. Pavel se apropie uşor de ea, îşi trecu o mână pe sub genunchii rotunzi, acoperiţi de catrinţă, şi o ridică în braţe cu intenţia de a o duce în patul celălalt:

– Ce copii frumoşi mi-ai fi făcut tu mie, Mălino...

– Frăţioare, nu mă face să mă urăsc!...

– Nu sunt fratele tău! răbufni Pavel, şi-i dădu drumul de la înălţime în patul care, parcă în ciudă, scârţâi vesel.

În somn, pruncul oftă a uşurare. Pavel se opri ameninţător asupra lui:

– Piază rea!

Cu un pumn i-ar fi strivit ţeasta fragilă, iar pe Paraschiva ar fi sugrumat-o ca pe un pui de năpârcă ieşit din găoace. Toate acestea le-ar fi făcut fără să clipească dacă Mălina nu ar fi fugit de la el, oripilată de înfiorătoarea faptă. Ce mult ar fi dat să aibă o altă fire care să-i arate calea spre inima femeii dragi... Pufnind ca un taur furios, ieşi afară, sorbi cât ai clipi două ţigări, una după alta, însă tot nu găsi liniştea necesară. În soare strălucea lama toporului înfipt în cioata pentru mărunţit lemne. Se apropie de el, îi prinse coada şi plin de mânie se apucă să toace crăcile uscate din stivă.

Când lumea se întorcea de la biserică, el era îngropat până la brâu în surcele, dând prilej de bârfe, precum că „domniţele" nu-s în stare nici să-şi taie

singure lemnele, „că tot bietul Pavel, săracul..."

Chiar dacă a fost descurajat cu atâta candoare, în noaptea aceea bătu discret, dar insistent, în geamul dinspre grădină, de la camera Mălinei. Ca o dropie ascunsă la rădăcina ciulinilor închirciți, când pe lângă ea trece vânătorul cu ogarul amușinând, Mălina rămase nemișcată, cu inima cât un purice. Eșuând și în această tentativă, Pavel intră la el în cameră. Simțind-o pe Paraschiva veghind, se sperie la gândul că tot satul ar fi putut veghea în rând cu ea:

– M-a pălit pântecăraia, minți el încruntat.

Dacă ar fi râvnit-o numai el, tot i-ar fi fost mai ușor, însă toți bărbații jinduiau la nurii ei nedezmierdați. Unii și-ar fi lăsat casa și copiii, alții și-ar fi dat toată averea ca să poată spune că au trecut, măcar o dată, prin așternuturile încălzite de gingașele forme. Lăudăroși s-ar fi găsit, poate, să se desfete cu dulci cleveteli la vreo masă din bufet, de n-ar fi riscat să fie scuipați în ochi de către ceilalți comeseni. Și câți flăcăi, din câte sate, și câți bărbați mai tineri ori mai copți, divorțați sau văduvi, nu ar fi cerut-o în căsătorie dacă pe primii aspiranți nu i-ar fi descurajat cu blândețea ei ce supunea.

Fie că facem fapte mari, fie că ne ținem de banalul cotidian, timpul tot trece. Pentru Pavel, rutina consta în munca la pădure cu țapina. Tăcut era ziua în mijlocul echipei lui de țapinari și retras într-un colț al dormitorului comun în zilele în care urgia nu-i lăsa să iasă în parchet. În fiecare seară de luni, cu fața la perete, ca într-un ritual sacru, asculta la un mic tranzistor teatrul radiofonic. Făcea asta fiindcă știa că același lucru îl face și Mălina acasă, alături de Paraschiva și de Mărioța. Cândva le aduse un radio cu lămpi și, impresionată de prima piesă de teatru difuzată, Mălina i-o povesti, din fir până-n ață, retrăind toate stările personajelor. De atunci, această plăcere divină îi umplea fiecare după-amiaza de duminică. Chiar dacă, ceva mai târziu și în secret, își cumpărase acest radio portabil, nu renunță la ritualul lui duminical. Când retrăia aceste momente sublime ori când își amintea de mica lui ghidușie, scăpa un zâmbet larg în colțul gurii. Câteodată tovarășii lui îi surprindeau surâsul și atunci râdeau de el ca apucații:

– Uite, bă, nea Pavel iar se gândește la muierile lui...

Bolborosind câte ceva, acesta le întorcea spatele cu ascendență.

Când vreun țapinar decreta ritos că nu iese în pădure, în acea zi, fiindcă i-a apărut o femeie goală în vis, Pavel zâmbea contemplativ, și-n acele clipe ar fi vrut să le spună că el o visa pe Mălina seară de seară. Și o visa goală-goluță așa cum o văzuse în vara aceea când luase concediul la început de iulie, și acel întâi se nimerise în miez de săptămână, iar el intră în gospodărie sărind pârleazul din

fundul grădinii. Atunci o zări, în spatele casei, în hârdăul mare, pe Mălina îmbăindu-se. Doamne, nu şi-ar fi putut niciodată imagina că poate să existe forme atât de rotunde, sfârcuri atât de reliefate şi maronii, piele atât de albă şi cârlionţi negri atât de strălucitori... Aşa o visa mereu: mângâindu-se provocator cu săpunul, în razele orbitoare ale soarelui, ca şi cum ar fi ştiut că el e spectatorul unic şi favorit, el e maharajahul stăpân peste viaţa şi voinţa ei, iar ea e baiadera-baiaderelor. Şi mai era ceva pentru care mulţi şi-ar fi dat zile din viaţă: tot într-o după-amiaza de vară, o gaie plana, sus de tot, în spirală strânsă chiar deasupra curţii lor, cu un şarpe în cioc. Secătuită din cauza fricii, Mălina ştiu că nu are puterea să ajungă la adăpost în una din case, aşa că se aciuă la pieptul lui Pavel. Acesta o strânse puternic de-i simţi toate cărnurile împungându-i cămaşa care luase foc pe el. Chiar şi pentru atâta lucru s-ar fi ştiut pizmuit de o armată întreagă de bărbaţi, iar atuul lui în faţa lor ar fi fost incomensurabil.

Seară de sâmbătă luminoasă avea numai atunci când, intrând în curte, o vedea întâi şi-ntâi pe Mălina. Când se întâmpla ca aceasta să nu fie acasă, tot sfârşitul de săptămână era compromis, iar a doua zi reprezentaţia nu avea succesul deplin, deşi prestaţia protagonistei era, ca de obicei, la superlativ. Desigur, lui Pavel i-ar fi plăcut să o ştie dependentă financiar de el, însă Mălina se dovedi a fi măiastră în croşetatul brizbizelor, uşoare şi transparente ca spuma cascadelor. Din mâinile ei, puloverele ieşeau subţiri şi fine de jurai că nu a folosit lână de oaie, ci doar mohair sau păr de lamă, iar la alcătuitul altiţelor nu o întrecea nimeni. Bănuţii câştigaţi în felul acesta îi erau mai mult decât suficienţi, contribuind la întreţinerea gospodăriei, dar mai ales la creşterea nepoţelului ei scump. O umbră în sufletul său, dacă firea i-ar fi fost mai lumească, ar fi putut să fie faptul că, având cununa desfăcută, nu era solicitată să facă năframe de împodobit brâul mirilor şi ploştile vorniceilor de la nunţile satului.

Deşi femeile începuseră să se emancipeze, purtând, în loc de catrinţe, fuste din stambă şi tercot, iar cele mai curajoase se îmbrăcau chiar cu pantaloni, Mălina a rămas tot la hainele ei simple, dar elegante. Renunţa la puloverul negru sau alb, mai gros ori mai subţire, doar vara când era foarte cald, rămânând în iia de bumbac sau de in, împodobită discret cu altiţe din arnici alb sau, mai rar, galben. Catrinţa din mătase neagră, cu fire de beteală asortată, îi înfăşura partea de jos a corpului, reliefând fesele ridicate şi coapsele prelungi, după care oftau până şi notabilităţile comunei. Pavel se ştia privilegiat că o are pe Mălina în curtea sa, însă pizmuia şi el pe cineva – pe fostul ei soţ. Piticania aceea posedase tainiţa sculptată în ambră solară şi doar el desfătase rubinul celest. La rândul lui,

fostul soţ, tânjea după ea şi n-ar fi spus nimic rău la adresa ei. Cum, Doamne păzeşte, ar fi putut să spună ceva, când actuala soţie era o gloabă de femeie urâtă şi acră? Şi totuşi, fără voia ei, Mălina se păstra în atenţia consătenilor. O parte din femei o bârfeau cu invidie fiindcă o ştiau râvnită, în taină, de soţi; cealaltă parte o desconsidera, ca pe o mironosiţă, căci se putea păstra curată. Bărbaţii, la rândul lor, se urau reciproc şi nătâng pentru neputinţa de a-i suci minţile. Şi îl urau şi pe Pavel căci, credeau ei, prin fidelitate, ea îi arăta recunoştinţa faţă de generozitatea de care a dat dovadă odinioară. În mod pervers, şi Pavel îi avea la ficaţi pe molâii de consăteni. Dacă el ar fi aflat că la uşa Mălinei ar fi nechezat vreun inorog sau vreo mârţoagă răpciugoasă, ar fi avut asupra ei un motiv de şantaj. Dar aşa?... Ofticaţi, unii învinuiau şi mediul cu iz de serai în care Mălina trăia. Doar la prima vedere cele trei femei din bătătura lui Pavel dădeau senzaţia unui mic harem, unde favorita, sau „Lele-dragă" după cum i se spunea pe la spate Mălinei, nu era lăsată singură nicio clipă, căci ea de multe ori îşi lua lucrul de mână şi îşi vizita rudele mai dragi, prietenele mai norocoase.

Impresia de mic serai fu întărită, într-un târziu, şi de prezenţa unui eunuc. Alungat din preajma nepoţeilor săi, Dumitru, om năuc, se aciuă pe lângă soră-sa, Măriuţa. Văzând că Mălina nu era speriată de noua prezenţă, ba dimpotrivă arăta multă înduioşare, Pavel nu zise nimic despre acest ultim eveniment. La urma-urmei, nu avea să-l poftească la masa lui şi nici foc în sobă nu avea să-i facă din grămada sa de lemne, cum de altfel proceda şi cu Măriuţa, însă când l-a surprins spionând-o pe Mălina, s-a înfuriat atât de tare încât l-a luat de gulerul puloverului, l-a izbit de tulpina unui măr şi i-a şuierat în ureche:

– Dacă te atingi de ea, îţi pun o piele de capră în cap şi te bat până te omor!

Cât era el de zdrahon, lui Dumitru i se muiară picioarele şi se ghemuiră la rădăcina mărului, sughiţând înfricoşat, ca un copil ce tocmai încasase un potop de pumni.

Dacă era ceva cu care să-l sperii de moarte pe acest munte de om, atunci acel ceva era capra şi tot ce amintea de ea. Toate astea i se trăgea de pe vremea când, flăcăiandru fiind, într-o noapte l-au luat câţiva flăcăi la furat de piei de capră neargăsite. Stăpânii târlei, flăcăi şi ei, înţeleşi în prealabil cu tovarăşii lui Dumitru, l-au capturat doar pe acesta, i-au pus pe cap o piele din cele şterpelite de el, iar cu nişte jordii loveau în glumă pielea care, în urechile lui, bubuia mai ceva ca tunurile de la Turtucaia. Din acea joacă prostească Dumitru a rămas cu mintea stricată. Acum era un malac bun de nimic, dar cu totul şi cu totul

inofensiv. E adevărat că femeile se cam fereau să îl întâlnească pe coclauri sau pe cărări mai retrase, fiindcă atunci Dumitru se oprea din drumul lui fără de ţintă, făcea un pas-doi din cale, cântărea din ochi femeia, ca şi cum ar fi fost trimis de sultan să facă noi achiziţii, şi-i zicea blajin:

– Frumoasă mai eşti!...

Dacă nu se pierdea cu firea, femeia se prefăcea că îşi cheamă soţul, îndemnându-l s-o prindă din urmă. În mintea lui puţină, Dumitru nu-şi dădea seamă că fusese păcălit, iar dacă se întâmpla ca într-adevăr soţul să fie prin preajmă, atunci când dădea cu ochii de el, Dumitru îi zicea încântat:

– Frumoasă femeie ai!

Întotdeauna cei gratulaţi răspundeau cu o glumă sau cu un zâmbet. Acum nu înţelegea de ce Pavel l-a ameninţat cu pielea de capră când se uita prelung după „Lele-dragă".

Târziu şi nu prea târziu, a venit dimineaţa când şi Pavel a refuzat să iasă din cabană, fiindcă noaptea visase o femeie goală. Alta decât Mălina. Femeia din vis îi flutura Decizia de pensionare. Îşi părăsi tovarăşii de trudă ca pe nişte străini întâlniţi într-o gară. Totuşi, le lăsă ca amintire radioul său. Graba de a ajunge la el în bătătură nu era întrecută de nimic. Vroia ca să supravegheze îndeaproape regatul său, chiar dacă pe lungul drum, Dumitru şi Măriuţa se opriseră să se odihnească ceva mai mult, chiar dacă Paraschiva se îngrăşase peste măsură şi îmbătrânise, iar fiul său, matur de acum, câştiga cu greu nişte amărâţi de bani pe care îi lăsa prin cârciumi, unde îşi îneca tristeţile concrete, pentru el toate acestea nu contau deloc. Mălina, Mălina lui rămaseră tânără şi ispititoare! La această nestemată jinduia. Când intră în curte, afişă mina cea mai veselă, aşa că de pe chipul Paraschivei şi al Mălinei dispăru îngrijorarea pricinuită de întoarcerea pe nepusă masă a lui Pavel. Acesta nu le mai aruncă rucsacul la picioare, aşa cum făcuse o viaţă, ci le cuprinse de mijloc şi, în timp ce le conducea spre uşă, le dădu vestea cea mare.

– Ei, uite că am îmbătrânit şi noi, lele-dragă...

Pavel ar fi eludat remarca de n-ar fi venit de la Mălina:

– Ba, suntem tineri! Suntem tineri! zise Pavel optimist, apăsându-şi degetele pe şoldul cărnos al Mălinei, repetând pentru a câta oară în gând planurile viitorului imediat.

Parcă dorind să nu o vadă nimeni bătrână, în iarna aceea Mălina contractă o pneumonie acută şi muri după câteva zile. În primă instanţă, Pavel se împotrivi să fie adus preotul să o mărturisească şi să o împărtăşească, ţipând că acesta e o strigă, o cobe care nu face altceva decât să lase uşa deschisă pe unde să intre

moartea. Peste voia lui, şi era pentru prima oară când i se încălca o poruncă, preotul fusese chemat. Iar când bocetele femeilor se ridicau tânguitoare la Cer, el se cutremură de spaimă şi de singurătate. Abia seara târziu, după ce Mălina fusese îmbăiată, primenită şi aşezată frumos pe catafalc, în „cas'-cea-mare", Pavel cuteză să urce la ea. Fiecare pas i se părea că-l face spre buza propriului mormânt, spre propria moarte. Când din prag o văzu pe Mălina atât de frumoasă şi senină, de parcă era mireasă – mireasa aşteptată toată viaţa! – inima nu-i mai rezistase şi cu un oftat prelungit Pavel se prăbuşi pe podeaua păstrată nouă. Câteva rude l-au luat pe braţe şi l-au dus în odăiţa lui. Preotul venit să ţină o slujbă la căpătâiul Mălinei a fost nevoit să facă întâi maslu pentru Pavel, să-l împărtăşească şi să-l mărturisească. Încrâncenat, Pavel îşi ţinea fălcile strânse, refuzând până şi sfânta împărtăşanie, darămite mărturisirea vreunui păcat. Nici când Mălina fusese aşezată în coşciug şi scoasă pe năsălie din casă, în ţipete de disperare, nu se clinti din pat. De altminteri, în cortegiul funebru, oricât ai fi căutat, nu găseai niciun bărbat de vârstă apropiată cu defuncta. Doar la urmă de tot, un om mărunţel şi sur la cap îngâna un bocet, ignorând viscolul.

Pavel bolea nemângâiat. Pierderea îl transformase într-o lăuză suferindă de septicemie. Fiul său, din raţiuni practice, se mutase din casa mare în fosta odăiţă a Mălinei, ignorând dorinţa expresă a lui Pavel de a păstra acea odăiţă aşa cum o lăsase frumoasa şi delicata ei locatară.

De mâncat, mâncau toţi trei – fiu şi părinţi – la aceeaşi masă. Deşi bucatele erau procurate cu greu de nefericita odraslă, Pavel picura otravă printre dumicaţi:

– Nu mai mânca aşa de mult, fa, că o să te sufoci în somn, o să te înăbuşi când dormi!...

– Las-o, măi tată, să mănânce cât îi trebuie...

– Da' nu din pensia mea!

– Cât îmi dai că o să fac să primeşti doar jumătate din pensie, iar cealaltă jumătate să-i vină mamei pe un cupon separat?

– Nu se poate! Doar eu am muncit pentru pensioară!

Cearta dintre tată şi fiu continua pe un ton scăzut, în timp ce Paraschiva se ridica lăcrimând de la masă. Biata de ea n-ar fi mâncat deloc dacă nu ar fi simţit o slăbiciune continuă pe la genunchi şi prin braţe.

Aflând de la poştaş, singura autoritate în care avea încredere, că pensia îi poate fi împărţită, Pavel renunţă la reproşurile verbale, însă era suficientă o încruntare discretă pentru ca Paraschiva să se ridice de la masă.

– Bravo! Bine faci! Bine faci! se grăbea Pavel să o laude. Osânza care-ţi

înconjoară inima te-ar putea sufoca în timpul somnului.

Într-adevăr, Paraschiva a murit asfixiată în somn. De data aceasta, Pavel ceru să fie urcat în căruţa care ducea sicriul Paraschivei la groapă. După ce s-a sfârşit prohodul şi după ce aproape toţi însoţitorii blândei Paraschiva s-au retras, Pavel a început să bocească patetic, privind mai mult înspre crucea de alături, a Mălinei, decât spre noua cruce:

– Lăsaţi-mă aici! Lăsaţi-mă să mor aici!... Lăsaţi-mă lângă fetele mele!...

Când se termină totul în legătură cu înmormântarea şi cu praznicul, fiul său se înfăţişă în odaie şi-i zise:

– Să nu te aştepţi să-ţi aduc la pat mâncarea, cu atât mai puţin găleata, aşa cum făcea proasta de mama – care, între noi fie vorba, numai Dumnezeu şi matale ştiţi cum a murit – şi în niciun caz n-o să-ţi cumpăr mâncare din banii munciţi de mine. Dai bani, mănânci; nu dai bani, basta!

– Mă horopseşti, tu, fiul meu?! întrebă Pavel, cerşind din ochi compătimire de la fiul său.

Acesta, zâmbind dispreţuitor, plecă pe coclauri să-şi poată aminti în tihnă de bădiţa Dumitru, de tuşa Măriuţa, de Mălina Lele-dragă şi de buna lui mamă...

Fântâna

Sunt zile sau, mai bine-zis, sunt frânturi de zile blestemate când cine ştie ce duh rău a aruncat zarurile ori dacă ele nu au fost măsluite.

Mihai trebuia să facă un comision pentru şeful său. De fapt, se oferise, fiind mai tânăr şi mai galanton. Nici nu se depărtase la trei sute de metri de poarta garajului, că tractorul încremeni în mijlocul drumului desfundat. Cum nu era mare lucru de reparat, hotărî să se întoarcă pe jos până la garaj, să ia o piesă nouă, să o înlocuiască pe cea defectă şi-apoi să-şi vadă liniştit de drum. Cizmele de cauciuc i se afundau în pământul cleios, dar el nu părea sâcâit de acest lucru şi nici măcar de burniţa ce nu mai contenea de vreo două săptămâni. Ajuns în pragul garajului, se opri ca să-şi şteargă tina de pe cizme. Din lăuntru se auzeau hohote de râs. Zâmbi şi Mihai la veselia colegilor săi, însă, mărindu-şi atenţia, se încruntă.

– Măi, dacă vă spun: n-a vrut şi n-a vrut. Şi vă rog să mă credeţi că ştiu cum să iau o femeie. Mă ţin băiat de salon. Niciuna nu m-a refuzat până la ea.

– Nu cumva te-ai dat şi pe lângă ale noastre?...

– Scuzaţi-mă băieţi, nu sunt gerontofil... Ascultaţi la mine un lucru pe care, de altfel, îl ştiţi şi voi: femeile de vârsta ei nu mai rămân fidele. Fidele sunt doar doi-trei ani de la căsătorie, apoi dau în stânga şi în dreapta de se rup. Dacă m-a refuzat, a făcut-o doar că-i este ruşine să-şi arate şuncile!

– Alese gusturi mai ai şi tu, ce să zic?...

– Curiozitatea, măi. Să văd cum e cu o grăsană...

Mihai îşi făcu simţită prezenţa şi intră peste tovarăşii săi, arătându-se supărat pe ploaia de afară, pe defecţiunea ivită la tractor. Îndreptându-se direct la dulapul cu piese de schimb, luă piesa ce-i trebuia şi ieşi afară. N-ar fi ştiut să spună cum a ajuns la tractor, cum l-a reparat şi cum s-a urcat la volan. Doar când şi-a văzut cizmele încărcate cu noroi, pe covorul de cauciuc din cabină, s-a oprit puţin, a respirat adânc, sau poate a oftat din rărunchi. Porni tractorul şi în scurt timp îl înscrise pe şoseaua asfaltată. Parbrizul se aburise prin interior, iar stropii de ploaie, mărunţi şi deşi, îl opacifiau şi mai mult. Fugare imagini se formau pe el, ca pe un ecran de televizor. Se vedea tractorist imberb, urmărind cu privirea o mocăncuţă ce făcea parte dintr-o echipă de zilieri, venită de undeva de la munte, ca să muncească bărăganul. Pe ea pusese ochii. Era suplă, dar viguroasă şi, fie la răsădit, la plivit, la prăşit sau la cules, o găseai mereu în fruntea celorlalţi. Avea

nasul cam mare, însă chipul, privit din față, se arăta de o frumusețe inocentă. Seara, după lucru, rămânea afară până în amurg, apoi se retrăgea în dormitor, laolaltă cu femeile măritate. Era atât de fericit când această fată – acum îi aflase și numele, Mărioara – acceptase foarte discret să fie curtată. Cu toate acestea, era prea reținută. Avea să afle mai târziu că se ținea „în vorbă" cu un alt băiat care își clădea o carieră militară. Părinții acelui băiat făceau și ei parte din echipa de zilieri, însă nu aveau ce reproșuri să-i aducă Mărioarei și nici nu știau cum o să reacționeze fiul lor când o să vină acolo, îndată ce lua vacanță. Mihai n-ar fi îndrăznit niciodată s-o ceară, verde în față, în căsătorie, așa că într-o sâmbătă îi spuse:

– Mâine o să vii la mine acasă. Vrea mama să te vadă.

– Da' ce te-a apucat, băiete? îl întrebă grozav de speriată Mărioara.

– Ia, așa!... zise Mihai, amuzându-se de răspunsul plebeu primit.

Când aflase că era orfan de tată, Mărioara pierduse și ultima redută a reticenței sale. A doua zi se lăsa dusă, ca o turturică sfioasă, acasă la Mihai. Acesta nu-i povestise nimic despre mama lui, vroia să-i vadă reacția sinceră și spontană. Intrând în curte, Mărioara cântări gospodăria dintr-o privire: o găsi a fi mare și cam pustie. Se întreba de ce nu erau așteptați la poartă, așa cum s-ar fi cuvenit. Târziu descoperi, sub umbrarul din viță de vie, mai în fundul curții, la o masă încărcată, o femeie ce le zâmbea și le făcea cu mâna.

– Mamă, asta-i fata de care ți-am vorbit.

– Hai la mama!

Scăpată întreagă din strânsoarea puternică și de sub potopul de sărutări zgomotoase, Mărioara aproape că se trântise pe scaunul ce îi era rezervat. Participase la discuția din timpul mesei răspunzând foarte pe scurt la întrebările ce i se puneau, zâmbea puțin și discret. Reținerea, Mihai o puse pe seama surprizei. Era convins că după această vizită n-o să mai calce vreodată prin zonă. Dimpotrivă, Mărioara simți că acesta e locul ei. O vijelie scurtă cu stropi mari și cu praf mult îi siliră pe cei trei comeseni să se gândească la o retragere:

– Mihăiță, strânge repede bucatele și du-le în bucătărie!

Abia acum observă Mărioara că fotoliul în care stătea mama lui Mihai avea rotile, rotile ascunse sub un macat subțire. Surpriza o țintui locului câteva momente, apoi își luă inima în dinți și prinse mânerele fotoliului și-l împinse spre panta ce ținea loc de scară la casă. Mihai zâmbea fericit – mama lui nu lăsa pe nimeni, dar absolut pe nimeni, să-i împingă fotoliul. Faptul că o lăsase pe Mărioara, dovedea clar că o acceptase. Oricum, a fost pentru prima și ultima dată.

A doua zi, în câmp, unde prăşeau zilierii, îşi făcu apariţia un tânăr chipeş, îmbrăcat în haine militare, de elev. Mărioara tresări ca apa unui lac liniştit atinsă de aripa unei rândunele. Îl măsură din ochi pe tânărul militar şi îşi zise în gând: „ N-o să fiu niciodată soţia lui!" Seara îi strecură sub pernă scrisorile parfumate şi fotografiile atât de des sărutate şi cu asta puse punct vechii relaţii.

Mihai făcuse comisionul, garase tractorul, însă nu îi venea să plece acasă la fetele lui dragi, la soţie. Dacă până astăzi, când şi-a surprins colegii bârfindu-l, o găsea pe soţia lui „grăsuţă", acum, închizând ochii, se cutremură de formele generoase, mult prea generoase, ce-i apăreau pe retină. Întotdeauna a crezut-o virtuoasă. Clipele acelea îi arătau din alt punct situaţia. Se simţea frustrat – soţia lui, femeia lui nu era râvnită de nimeni, sau de era, asta se datora doar curiozităţii vreunui pervers. Ar fi poposit din bar în bar până acasă dacă acestea ar fi fost pustii ori dacă ceilalţi muşterii ar fi fost surzi şi muţi, ba chiar şi chiori, dar aşa s-a trezit deodată în pragul casei frânt de oboseală, şi, ce era mai rău, fără nicio bucurie. Ajuns în bucătăria-dormitor se aşează pe colţul patului, ca un străin. În camera alăturată, fiicele sale urmăreau o emisiune de la televizor. Nici măcar acest tablou domestic nu-i lumină sufletul. Mama sa avea de lucru la masă, la aragaz. Mărioara îl ajută să-şi scoată hainele ude, cizmele şi ciorapii. Îi aduse apoi ligheanul şi un ibric mare cu apă caldă. Îi turnă să se spele pe faţă, pe picioare şi pe mâini. Mihai se mută la masă în aşteptarea cinei. Mai mult decât obosit, era absent.

– Da' ce-i cu tine!? Ori te-a prostit vreo curvă?

– Ei, mămico, la vârsta noastră?... Iaca, avem fete de măritat... luă apărarea soţului ei, Mărioara.

Mihai nu mai auzea ce sporovăiau cele două femei. Îi urmărea mişcările Mărioarei. În ciuda proporţiilor, se mişca uşor, graţios chiar. Mâinile durdulii erau neobosite şi atât de îndemânatice. Mărioara îşi surprinse soţul urmărind-o cu privirea şi îi zâmbi strengăreşte, însă el nu-i răspunse, după cum îi era obiceiul, a complicitate nevinovată. Privirea lui trecea dincolo de ea, jucându-se cu demonii cărărilor pierdute.

Pierdut, din acea seară, avea să fie, pentru Mărioara, sentimentul de linişte, de împlinire. Dacă ar fi fost vorba de vreo altă femeie, s-ar fi consolat cu gândul că toţi bărbaţii trec, o dată şi o dată, printr-o criză. Simţea că era mult mai mult de atât. Ce anume, n-ar fi putut afla. Şi parcă nefiindu-i îndeajuns piatra de pe inima ei, o moarte fulgerătoare a răpit-o pe soacră-sa, lipsind-o de un reper, de un sfetnic. Să lase organizarea unei întregi înmormântări în seama soţului şi a fiicelor ar fi fost imposibil. Doar ea ştia rostul tuturor lucrurilor. Ea

alerga în stânga şi în dreapta luând hotărâri pe care Mihai nu avea de ce să le conteste. În tot vacarmul acesta, în toată agitaţia asta, mai găsea câte un mic răgaz ca să se posteze la picioarele defunctei şi să plângă, învinuindu-se că soacră-sa a plecat de pe lumea asta ştiindu-şi fiul nefericit:

– Dă-mi un semn! Arătă-mi unde am greşit...

În a doua seară de priveghi, Mihai o trase de mână şi o duse într-o cameră stingheră. Pentru câteva momente s-a crezut din nou prezentă în viaţa omului de lângă ea. A crezut că această pierdere îi va lega iarăşi.

– Vezi să nu faci vreo prostie, să te arunci în fântână. Aşa cum ai încercat când a murit cumnată-ta.

Mărioara se încruntă când auzi aceste vorbe. Cu toată fierea din suflet, atunci nu avusese niciun moment astfel de gânduri. Pur şi simplu alunecase deasupra ghizdului. Şi chiar dacă n-ar fi fost Mihai prin preajmă, tot ar fi reuşit să-şi restabilească echilibrul. Pentru câteva clipe mintea şi privirea i se întunecară. Această avertizare, în urechile ei, în sufletul ei, răsună mai mult a îndemn, a ieşire. Rămasă singură în camera mare, privi în jur. Varul dislocat de pe lângă întrerupător şi căzut pe mocheta curată îi atrase vag atenţia. Abia acum lega nişte frânturi din faptele lui Mihai de peste zi. Becul ce lumina curtea, şi care în aceste zile de priveghi şi-n următoarele patruzeci trebuia să rămână aprins, pe nebăgată seamă, se defectase. „De ce mă urăşte până-ntr-atâta omul ăsta?" Camera mare, abundent mobilată, că doar de aici trebuia să plece zestre pentru două fete, n-o mai încăpea şi pe ea. Prin holuri, prin alte camere, ajunse în bucătărie. Aici, Mihai o aştepta cu o găleată goală în mână:

– Du-te şi scoate nişte apă din fântână!

Mărioara luă găleata de la Mihai şi-l privi adânc în ochi, căutând o urmă de îndoială, de regret. Duse mâna să-i alinte obrazul nebărbierit. Cerea o păsuire. Mihai se trase cu răceală un pas îndărăt şi, strecurându-se printre neamurile prezente, ieşi în noapte. Cu găleata agăţată de degetele inerte, Mărioara se îndrepta spre colţul întunecos al curţii, acolo unde se afla fântâna. Altădată i-ar fi fost urât, i-ar fi fost teamă să orbecăiască prin acel colţ, acum însă nimic n-o mai putea speria. Ajunsă lângă ghizd, lăsă găleata jos şi puse mâna pe fierul rece al manivelei. Răcoarea ostilă a acestuia o făcu să se cutremure. De lângă ea, de dincolo de gard, se auzi un zgomot. Căută nepăsătoare într-acolo. Lumina fulgerătoare a unui far de autovehicul ce trecea pe şosea dezveli, pentru o jumătate de secundă, privirea lui Mihai, a soţului ei iubit, a tovarăşului ei de drum ce i-a fost aproape ani mulţi şi frumoşi. Uitătura îi era hulpavă şi răutăcioasă. Plină de păcate.

– N-am să te las să cari povara asta... şopti ea lăsând ciutura să curgă în fântână.

În zgomotul metalic făcut de lanţ, dar şi în ecoul ciuturii, Mărioara parcă desluşi chemarea de întâmpinare atunci când a păşit pentru prima oară în această curte:

– Hai la mama!...

Pragul

Mult regretatului Corneliu Fotea

Cu faptul că pământul se cutremura din când în când, locutorii acelor plaiuri se obişnuiseră deja. Se obişnuiseră şi cu ideea că urgia pleca chiar de sub picioarele lor, că doar nu puteau tocmai ei să se-ncontreze cu inginerii veniţi de la oraş, ba şi din alte ţări. Se credeau buni în ochii lui Dumnezeu fiindcă, oricât de tare se zgâlţâia grumazul lumii, pe acolo nu se întâmplau nenorociri. Poate vreun colţ de stâncă, aninat mai în doi peri, se desprindea şi cădea în hău. Panica dura cât viaţa unui ecou pornit parcă tot din măruntaiele pământului, căci hoinărea prin sufletul lor până când un alt eveniment, o mai nouă supărare, o mai mare bucurie, îi lua locul. Acum căzuse cu adevărat o năpastă asupra lor – aproape că se împlineau patruzeci de zile de când ploaia, cu excepţia câtorva prânzuri mai luminoase, curgea şi tot curgea. Pe la început aveau speranţa că azi-mâine potopul se va opri, însă nu trecu mult timp că şi optimiştii s-au stins în marea masă a fataliştilor, doar că ei mai căutau explicaţii, mai căutau pe cineva pe care să dea vina. Şi nu cumva vreo păcătoasă, vreo logodnică a iadului, o fi îngropat de viu vreun plod conceput în urma vreunui incest? Ar fi mers cu toţii la cimitir ca să descopere un semn cât de mic al grozăviei, or locul liniştei de veci o luase la vale şi, pe sub brazdele de pământ şi printre crucile răsturnate, se desluşeau colţuri mai noi sau mai putrede de sicrie, se vedeau tigve şi tibii spălate de ploi. Spălaţi de ploi erau şi bănuţii vechi de argint şi de aramă cu care morţii îşi cumpăraseră tihna cea veşnică, numai că, sătul poate de atâtea nelegiuiri, pământul reziliase pactul şi înapoia plata…

La fel ca biblicul Noe, ori poate chiar mai mult, s-au bucurat cei vii şi dobitoacele lor când a apărut curcubeul. Ce mai conta că ţarinile şi fâneţele au fost dislocate şi distruse? Important era că zăgazurile cerului au fost puse la locul lor.

Multă omenie le-ar mai fi trebuit, şi se vede treaba că unii au ignorat pedeapsa divină, când au restabilit haturile, deoarece multe moşii s-au lungit ori s-au boţit ca nişte batiste, iar pietrele de hotar ori celelalte repere, toate purtate alandala, nu mai serveau la nimic. Gospodarii mai harnici, obişnuiţi cu sudoarea frunţii, au şi trecut la astuparea rănilor de cum s-a zvântat ţărâna. Cei delăsători nu au mişcat un deget, lăsând ca timpul, vântul şi alte ploi să cicatrizeze totul. Şi pe cei dintâi, şi pe cei din urmă primăria nu i-a lăsat în pasul lor, ci i-a scos mai cu voie, mai cu anasâna să însămânţeze cu trifoi alb şi costrei umerii juliţi ai

dealului din coasta satului, fiindcă pe el se întindea izlazul; cu toate că iarba nu constituia, nici măcar în anii buni, hrană suficientă pentru vacile sătenilor. Vara, joianele erau scoase din grajduri doar că să se amăgească. La rândul lor, şi ele îşi amăgeau stăpânii cu câţiva stropi de lapte scăpat pe fundul şiştarelor de lemn. Fâneţele era păstrate, peste vară, pentru a fi cosite. Odată însămânţat izlazul, a fost poprit şi păşunatul pe trei sau pe cinci ani, nimeni nu ştia cu siguranţă, căci trebuia ca noua iarbă să prindă bine rădăcină, dar şi statul trebuia să-şi recupereze o parte din bani, cosând peticele nezbârcite. Sătenii au avut de ales: ori să-şi reducă numărul de vite şi să pască matca pe o parte din fâneţele rânduite pentru fân, ori să renunţe la lingura de lapte pentru copii şi să ducă vacile cu rod sus la munte, lângă mânzaţi şi sterpe.

La această ultimă variantă au recurs şi părinţii lui Mirel. Doar că, în loc să ducă vitele – trei vaci cu viţei, doi mânzaţi şi o pereche de cai – şi să le lase acolo, şi-au luat tuciurile, şiştarele şi putineiul şi s-au instalat într-o cabană de muncitori sezonieri. Lui Mirel nu îi surâdea ideea. Ar fi vrut ca prima vacanţă de licean să o petreacă la muncă, undeva la şes, în legumicultură, aşa cum stabilise cu alţi băieţi de seama lui. Acolo se câştigau bani mai frumoşi din care toamna şi-ar fi luat o pereche de pantofi mai scumpi şi nişte cămăşi mai acătării. Poate că în urmă cu un an s-ar fi opus cumva, însă nu şi acum. Anul scurs în căminul-internat al liceului i-a priit. Dintr-odată s-a schimbat ca fire, dar şi ca înălţime.

În depresiunea cât de cât largă, formată la întâlnirea a două pârâiaşe subţiri dar impetuoase, a fost ridicată colonia muncitorească. Impunător şi bine întreţinut, biroul cantonului silvic constituia buricul coloniei. Aşezat mai în fundul luncii, el dădea impresia că lasă, cu sfială, pe celelalte clădiri să întâmpine muncitorii ori pe rătăciţii ce ajungeau pe acolo. Aşa şi era. Prima clădire ce te întâmpina pe dată ce treceai podul cel mare era magazinul forestier. Mai în aval de pod, şi de multe ori trecea neobservată, se afla cabana cărăuşilor şi a ţapinarilor, cu fierăria şi grajdul boilor alături. Pe drumul dintre magazin şi birou se găsea o clădire a exploatării silvice. Gard în gard cu biroul era cabana sezonierilor; mare, cu două despărţituri inegale, cu paturi etajate. Schimbând confortul pe o mai mare intimitate, familia pădurarului Larian se cazase într-o clădire modestă aflată peste apă, nerenunţând întrutotul la camerele centrale. Puţin mai sus, ca o ciudăţenie, era o curătură privată. Moş Doder, proprietarul acestei enclave din creierul munţilor, nu s-a lăsat mutat sub ameninţări şi nici dus cu vorba bună. E drept, i-au luat mai mult de jumătate din suprafaţa îngrădită de au făcut pepiniere, dar multe a tras şi a văzut în viaţa lui pentru ca să pună la inimă tocmai asta.

Mare şi cruntă i-a fost dezamăgirea lui Mirel când a descoperit că pârâiaşul Păstoraş, peste malurile căruia patrona pădurarul Tuchea, e sterp. Pentru el, care chiar dacă ştia că destinaţia ar fi fost Sahara tot îşi lua minimul necesar pentru întocmirea unei undiţe, această cruntă revelaţie a reuşit să-i amărască şi mai mult vara. De câte ori nu urcase, pescuind, de la el din sat, pe firul acestei văi? E adevărat că nu ajunsese niciodată atât de aproape de izvoare, nici măcar până la săritoarele mari, aflate hăt în aval de locul unde se afla acum, despre care tot auzise vorbindu-se printre pescari, nu ajunsese. Or nu-şi putea închipui că păstrăvul – un prinţ printre prinţii căderilor de apă – nu ar fi putut să treacă de ele.

O altă mare dezamăgire a fost prima plată încasată. Tuchea, pădurarul la care muncea şi Mirel, promitea marea cu sarea pentru plăţile următoare. De altfel, aşa îşi făceau pădurarii lucrările: pe unii dintre muncitori îi plăteau, pe şest, în natură; de cele mai multe ori însă prindeau oameni la necaz, taman cum a fost anul acesta cu închiderea izlazului. Pe aceştia îi amăgea, de la o plată la alta, cu bani mai pe măsura muncii. Puţini reveneau şi-n anul următor. Cu siguranţă, printre ei nu o să se afle Mirel. O mică şi diafană consolare pentru el, în ciuda oboselii de peste zi, era miuţa încinsă pe poiana din faţa cabanei în fiecare seară, dar şi-n zilele de sărbătoare, avându-i ca adversari pe elevii veniţi în tabără.

Un program recreativ, realizat în zonă, totuşi sortit eşecului încă din faşă, a fost cabana turistică pentru şcolari. Câte două-trei serii de curajoşi, sau poate de neinformaţi, veneau în tabără, în fiecare vară. Erau găzduiţi în camerele din clădirea biroului, căci construcţia destinată lor, aşezată într-un peisaj mirific, folosită doar o lună-două pe an, a căzut repede în paragină. Unii clacau din prima zi şi cereau să fie duşi acasă. Cum să reziste ei la o aşa radicală schimbare? De la locuinţe cu tot confortul, la saltelele din cârlţi de bumbac, la iluminatul cu gaz lampant şi la haznaua dusă tocmai la poala pădurii; de la ceaiuri înmiresmate şi de la fel de fel de checuri, la conserve de peşte în sos picant, diferenţa era prea mare. Stoicii meritau pe deplin diploma de cercetaş. Aceştia erau cei care îi provocau, pe Mirel şi pe ceilalţi adolescenţi din celelalte echipe de sezonieri, la o miuţă.

Pe nesimţite şi ultima serie de elevi-turişti a plecat cu mingi cu tot. Odată cu ea a dispărut mica distracţie, mai ales că şi puştimea truditoare se cam subţiase, iar cei câţiva băieţi care încă bâzâiau pe acolo erau din alte echipe, din alte sate şi contactele cu ei erau mai mult sporadice. Pentru Mirel, fire adaptabilă, evenimentul nu constituia o catastrofă doar că acum, de cum venea de pe râpă, umplea găleţile cu apă proaspătă, se întindea puţin în pat să se

odihnească, apoi, fără să mai fie împins de la spate de maică-sa ori de surorile lui, pleca alene la cireadă ca să aducă vacile pentru a fi mulse. Păşunile erau pe coastele celuilalt pârâiaş, Mioara, domeniul pădurarului Larian. Ca să ajungă acolo trecea puntea, câteodată schimba un salut sau o vorbă-două cu Gicuţ, fiul lui Larian şi fost coleg de generală, şi îşi vedea mai departe de drum. Într-o astfel de seară, păşind mai în urma unui grup de muncitori care vorbeau tare, parcă pentru a uita de oboseală sau pentru a se face remarcaţi de Larian, dar ascultând mai degrabă tălăngile de la gâtul vacilor decât vorbele rostite cu hotărâre şi urmărind cu privirea pârâiaşul, tovarăşul fidel al drumului, ca pe un duşman neîmpăcat, inima îi tresări în piept cu putere de petardă: în irizări de curcubeu, un păstrăv cum nu văzuse altul mai mare sări printr-un şuvoi. Cum Dumnezeu de era posibil aşa ceva? Toată noaptea Mirel nu putu să doarmă aproape deloc. Fantasmă cu înfăţişare de mireasă tânără, atât de tânără că părea o copilă, îl chema neîncetat spre bulboanele făcute de apa jucăuşă, să-i culeagă din undele cristaline ofrandele fecioriei pure, sub formă de păstrăvi azurii. A doua zi, în pauza de masă, tăie un mănunchi de vergi drepte şi subţiri de alun, le coji şi le puse la uscat. Seara se rugă de sora lui mai mică să se ducă ea după vaci, promiţându-i că duminică o va lăsa să meargă acasă. Cu o înfrigurare înţeleasă doar de un înrobit de vraja pescuitului, îşi alcătui o undiţă. Mulţumind Cerului că taică-său era plecat în sat cu vreun transport de lemne, pentru el sau pentru Tuchea, se feri cât putu de bine de ochii mai mult sau mai puţin binevoitori ai celorlalţi muncitori şi în câteva clipe călca prin defileul adânc, deghizat de coroanele arborilor, format de pârâiaşul stăpânit de Larian.

Cu toate că se înnoptase de-a binelea, sau poate că în tunelul acela vegetal întunericul îşi arăta supremaţia mai devreme, ciuntind ziua, păstrăvii îi mai căutau nada gustoasă, lăsându-se prinşi cu o voluptate nefirească. Acceptă cu greu ideea că ajunse aproape de cascadă. Îi auzea huruitul sec de fiecare dată când trecea pe drum cu vitele, însă acum vuietul ei îi răsuna în urechi ca o vrajă, ca un descântec ce subjugă. Promiţând că în proxima ocazie va pescui şi în lacul ei, Mirel, bâjbâind în înserare, plecă spre cabană, epuizat de această plăcere neţărmurită. Captura fusese peste tot ce sperase el şi acum se gândea cu ce să o amăgească pe una dintre surori ca să poată fi lăsat şi în seara următoare la pescuit.

Dintr-odată locul acesta nu i se mai părea anost şi fără de căldură. Chiar dacă şi ziua aceea fusese ca oricare alta de obositoare, mânat fiind de patima irezistibilă, Mirel făcea discordanţă, păşind vioi în faţa celor câtorva persoane destul de eterogene ca vârstă, sex şi potenţial de muncă ce alcătuiau echipa şi

care se retrăgeau spre cabană precum niște înfrânți blazați, conștienți că a doua zi aveau să o ia de la capăt. Optimismul avea să i se neantizeze, ca o picătură mică de ploaie într-un ocean, când dădu cu ochii de tatăl lui:

– Hă, tu vrei să mă pui înadins rău cu Larian, cu Tuchea și cu brigadierul?! zise acesta rupând ostentativ mănunchiul de vergi de alun ascunse, prevăzător, de către Mirel, sub ultimul pat.

Strecurându-se pe lângă îmbufnatul de taică-său, Mirel intră tăcut în încăperea pe care o ocupa doar familia lui și cea a șefului de echipă, lepădă geanta și ieși, ascunzându-și cu greu sfidarea. Gândul că deja era vineri, iar că duminica rămânea singurul stăpân peste domeniul acesta vast și bogat, îl făcea să ignore bruftuluirea primită. Plecă senin către cireadă mergând mai ales pe malul pârâiașului ca să-și confirme că drăguța de comoară nu s-a ferecat iarăși ochilor lui, așa cum a stat până mai ieri. Ba a prins cu mâna vreo patru păstrăvi pe care i-a oferit, înveliți într-o frunză mare de captalan, văcarului tânăr. Era prea fericit ca să caute răspuns la întrebarea grefată în mintea sa: de ce nu i s-au dezvăluit mai de demult minunățiile acestui pârâiaș, că doar și lui îi scormonise de atâtea ori undele?

Așteptând fericirea, Mirel trăia momente feerice. Ar fi vrut să se trezească mai târziu duminica dimineața, ca să prelungească încă puțin așteptarea – începuse să-i placă acest joc! – însă trebuia să mulgă vacile și-apoi să le ducă la cireadă. Nici la dus, nici la întors nu privi spre apa pârâiașului. Îi plăcea să flirteze cu ea ca și cum ar fi fost o puștoaică plină de nazuri. Ajuns la cabană, hotărî să-și prepare un fel de budincă din macaroane fierte în lapte, brânză dulce, zahăr vanilat, zahăr tos și puțină esență de rom, așa cum văzuse că fac surorile lui. Încă de la începutul verii, familia sa avea cont deschis la magazinul forestier. Știa că, măcar pentru câteva ore, gestionarul venea și duminica la program, mai mult ca să-și facă monetarul și inventarul decât pentru eventualii clienți – turiști rătăciți în patima munților sau a cărăușilor prea obosiți ca să meargă acasă – și nu vedea de ce tocmai astăzi să fie una din rarele excepții. Deși părea pustiu în jur, încuie prevăzător ușa de la cameră și cu cheia în buzunar plecă după cumpărături. Tocmai când pășea prin dreptul clădirii exploatării silvice, auzi un zgomot. Prin gura podului căzu pe dușumeaua din scânduri tocite ale antreului deschis două jante de motocicletă, urmate imediat de o bufnitură. Pentru câteva momente, privirea lui Mirel o întâlni pe cea plină de ciudă a lui Pișcoci, „ scutierul" lui Gicuț. Mirel dădu imperceptibil din umeri a indiferență, a complicitate, și nici măcar nu observă mâzgălelile făcute cu cretă forestieră pe sineala proaspătă. Nu-l îngrijora căutși de puțin posibilitatea ca îngâmfatul de

Gicuţ să fie prin preajmă, căci rămânea foarte-foarte rar pe acolo duminica. Numai amintindu-şi de acesta, lui Mirel i se făcuse greaţă. Îi devenise şi mai antipatic la gândul că măcar n-a pomenit ceva despre faptul că pârâiaşul mişună de păstrăvi, darămite să-l invite la o partidă de pescuit. Ce dacă îl păstorea tata lui? Credea într-o solidaritate clandestină împotriva regulilor.

Se făcuse aproape miezul zilei când, ghiftuit cu budinca potrivită de el – şi putea să se mândrească, fiindcă era la fel de gustoasă ca cea gătită de mama sau surorile lui – Mirel se îndrepta fără nicio precauţie spre gura ca un tunel a pârâiaşului. Chiar dacă fusese noapte când îşi ascunsese undiţa într-o tufă de arin, o găsi uşor. Uşor găsi prin cotloanele pietrelor din apă şi câteva larve de tricopter – desfătare culinară pentru suveranii şuvoaielor. Încurajat de întâmplare, căută o bulboană mai acătării în care să lanseze cârligul încărcat. Dar parcă trăia o farsă: pârâiaşul părea că îşi ascunse o bună parte din debit, şi în loc de bulboane adânci şi late, atât cât să se răcorească, îngenuncheat, un zimbru în ele, descoperea uluit că nu avea unde să arunce nada. Şuvoaiele, care în seara de joi îl ameţise, îl sedusese cu vâjâitul lor, cu viteza şi tumultul lor, acum abia se prelingeau din piatră în piatră. Cristalinul apei lăsa să se vadă toate firele de nisip din albie. Prin ea, oricât de atent se uita Mirel, oricât de mult spera, nu a zărit măcar o aripioară de păstrăv. Prea lucid ca să se lase păcălit, căuta să îşi amintească bolovanii peste care a trecut cu câteva seri în urmă. Tot ce îl înconjura îi era atât de proaspăt în minte şi atât de familiar. Ba descoperise şi crenguţa ce o rupsese când se încurcase nailonul în ea, atunci când agăţase ultima şi cea mai mare captură a serii. Ca pe o unealtă fără folos, căra undiţa după el, căutând, scormonind cu mânecile suflecate fiecare cotlon, fiecare adâncitură mai umbrită. Nu, nu mai dorea vreo pradă, vreun trofeu, pur şi simplu vroia să i se confirme faptul că în acest pârâiaş a pescuit păstrăvi, mulţi păstrăvi din care a dat şi şefului de echipă, pentru a-i cumpăra complicitatea. După vuietul ce venea din amonte, îşi dădu seama că se apropia de cascadă. O ştia, îi ştia prezenţa, după cum am mai spus, însă niciodată nu a avut atâta curiozitate ca să o viziteze, deşi auzise vorbindu-se despre ea în câteva rânduri. Nici acum nu ar fi fost altfel, mai ales că murmurul se transformase pe loc într-un bocet, într-un cântec trist. Confuz şi nemulţumit, continua să păşească atent când pe mal, când prin apa dijmuită grozav de cine ştie ce uriaş însetat. Trecând de un perete zvelt de stâncă răsărit în cale, unde pârâiaşul făcuse un cot mic, dintr-odată îi apăru în faţa ochilor cascada în toată splendoarea ei. Un voal alb, transparent, ca de mireasă, căzând în falduri răsfirate peste bucle negre, împietrite, fremăta ademenitor. Creştetul cascadei era aureolat cu un nimb

azuriu, de o incredibilă puritate. Trena, obosită dar tenace, săpa în roca dură. Trecuseră veşnicii poate, iar rodul stăruinţelor sale era un lac adânc, mult dus sub stâncă. O adevărată lacră unde puteau fi ţinute secretele întregii lumi. Supărarea, dezamăgirea a stârnit în Mirel spiritul de samsar. Catalogă imediat cascada drept o săritoare ceva mai răsărită, apoi apucă mai de cotor varga undiţei şi încercă adâncimea lacului. În zadar. Cu o ultimă picătură de optimism, căută în cutiuţa de la pieptul cămăşii un tricopter durduliu, reîncărcă atent cârligul pe urmă îl aruncă în siajul pragului stâncos. Nici nu s-a aşezat bine la pândă, că două smunciri scurte şi energice îi zgudui undiţa, apoi nailonul fu purtat în arabescuri pe toată suprafaţa lacului. Luat pe nepregătite, ripostă energic. Strălucind în lumina intensă, cârligul despuiat se legăna prin aerul îmbâcsit de vaporii de apă. Reproşându-şi pripeala cu care a acţionat, Mirel aruncă o altă momeală. I-a trebuit mai mult de o oră ca să i se destrame convingerea că prima nadă pierdută a fost din cauza vreunui păstrăv zbanghiu. Chiar şi aşa, tot a mai stat în huruitul cascadei încă pe atât. Dezamăgit până-ntr-acolo, după ce mai încercă două-trei şuvoaie în amonte de cascadă, ce s-au arătat a fi la fel de zgârcite, hotărî să se întoarcă. Urmărind cu înverşunare unda pârâiaşului, ticălos de limpede, ajunse la confluenţa celor două şuviţe de apă. Cu aceeaşi ură neîmpăcată, preţ de câteva momente, cercetă şi unda celuilalt pârâiaş. Clătinând din cap, refuzând astfel vreo minune, vreun miracol, se întoarse la prima intenţie, aceea de a explora debitul contopit al celor două pârâiaşe. Adunându-şi un dram de entuziasm, lansă nada în bulboana de la umbra punţii, căci pe aici pârâul se însorea un pic, însă cu acelaşi rezultat. Zăbovi îndelung cu undiţa în ştioalnele din faţa clădirii în care locuia pădurarul Larian, mai mult ca un act de sfidare la adresa acestuia decât din credinţa că va pescui ceva, apoi trecu pe sub tavanul podului mic, aproape fără să remarce acest lucru, pentru ca, în scurt timp, să intre în grota vegetală, însoţit doar de murmurul sterp al apei. Chiar şi imensul arc de beton al podului mare trecu la fel de vag remarcat. Într-un târziu, un huruit puternic, mult mai puternic ca cel al micuţei cascade, îl aduse din lumea pătimaşă a pescuitului în cea reală. Ajunsese, fără să-şi dea seama, aproape de săritoarele mari. Privind în jur, avu senzaţia că a trecut pe nebăgată seamă pe un alt tărâm. Nicio rază de cer nu străbătea coronamentul înalt al pădurii. Bolovanii, mari şi cu forme rotunjite, erau acoperiţi cu muşchi viguroşi. Carbonizate parcă, trunchiurile copacilor contrastau puternic cu verdele crud, nefiresc de crud, al vegetaţiei sărace de la sol, alcătuită numai din ferigi şi tufe de boji, ciudat de înalte şi de fragile, dând un mister straniu locului. Mirel îşi simţi cămaşa rece pe spinare, mai ales când

realiză că era singura ființă din carne și oase în lumea aceasta de clorofilă, uitată în timp. Ca să-și menajeze orgoliul, motivă că deja se făcuse târziu și, afișând o mutră de cutezător, începu o retragere onorabilă. Abia când tavanul podului mic nu-i mai umbrea cerul, respiră, fără să conștientizeze faptul, ușurat. Adăstă iarăși la fel de mult și din același motiv – își zicea el – pe malul știoalnelor din fața locuinței lui Larian. Când ajunse totuși sub punte, își puse întrebarea dacă îi e atât de foame încât să se ducă la cabană ca să mănânce oarece sau să se îndrepte spre cireadă. Stând în cumpănă câteva momente, abandonă undița și urcă în poienița din fața cabanei. La orice s-ar fi așteptat, dar nu să îl găsească acolo pe moș Doder ce căuta – rezemat de trunchiul culcat al unui copac din care de mulți ani se înfruptau carii, lichenii și bureții – să-și potolească respirația, ca după o alergătură fără de noimă. Constatase că pentru acest om proximitatea sediului silvic era sacră sau blestemată. Cu el, Mirel nu schimbase decât un „bună dimineața" sau „bună seara", după cum cerea ora. Acum chiar că nu putea să-l ocolească și numai de ascultat acte de vitejie din tinerețile cuiva ori de sfătoșenii venerabile nu avea chef.

– Tu ești a lu' Bușcă?! Harnic băiet ești! Te văd mereu alergând încolo și-ncoace. Nu ca rabla asta a lu' Larian... deschise moș Doder dialogul, dezlipindu-și cu greu privirea dinspre hăurile cețoase ale obârșiei pârâului Păstoraș.

Chiar dacă remarca făcută la adresa lui Gicuț o găsi cam dură, pe Mirel îl reconfortă. Dar ce cuvânt de laudă, fie el cât de neînsemnat, nu l-ar fi remontat după o zi ca aceea?

– Vroia să ajungă marinar, fir-ar dracu' mai negru și mai rău decât este. Păi nu i-a mers, la dracu'! El credea că și acolo notele vin aduse de mașinile cu lemne răsturnate în poarta învățătorilor, 'tui pasca dracului de treabă.

Cu toate că era departe de a fi evlavios, ba începuse să cocheteze cu ideile liber-cugetătorilor, ca orice tânăr plecat dintr-un mediu cu orizont îngust, totuși educația primită de la buna sa mamă, o educație apropiată de bigotism, lăsă urme, iar moș Doder îl surprinse neplăcut pe Mirel, pomenindu-l la fiecare vorbă pe nefârtate; deși, dacă te luai după intonația vocii, diavolul nu era invocat, ci mai degrabă defăimat. Gândindu-se la acest disconfort, și moș Doder la ale lui, între cei doi se lăsă o liniște lungă, stânjenitoare. Simțind că tânărul său interlocutor se foiește să plece, moș Doder zise așa, într-o doară:

– Ai să vezi tu, o să se întâmple mari nenorociri pe aici, tocească-li-s-ar coarnele tuturor dracilor. Să ai grijă...

„Ei, asta-mi trebuia acum: să ascult profeții!" gândi Mirel în sine, însă,

văzând cât de preocupat era moş Doder şi cât de tulburat era, renunţă la prima intenţie şi se aşează pe trunchiul lustruit de vânturi şi ploi, respectând îngândurarea celui de lângă el.

– La dracu', iar a început să se tânguie farmazoana... zise moş Doder după o pauză, ce păru mai lungă decât o zi la ocnă. I-auzi! Auzi cât de tare sună cascada? Parcă ar fi moara dracilor. Eu nici până la vârsta asta n-am vizitat-o. Nu-nu...

Trezit din gândurile sale rătăcite, Mirel îşi încordă auzul. Într-adevăr, din locul în care se aflau, huruitul cascadei era pregnant, chiar nefiresc de puternic. Totuşi, el puse intensitatea zgomotului pe posibilitatea ca tocmai în locul acela să fie focalizate mai multe ecouri, deşi pe cioata aceea mai stătuse şi-n alte dăţi şi nu evidenţiase ceva deosebit.

Cum remarcile lui moş Doder îi păreau lui Mirel tot mai sinistre, iar contrastul dintre prima imagine, cea de sihastru – cam burduhănos, e drept – şi impresia de birjar de mahala ce ţi-o lăsa după câteva vorbe schimbate nu se împăcau, hotărî să caute o scuză şi să se retragă, oricât de mult ar fi ţinut să nu dezamăgească. La urma urmei, sentimentul ar fi fost reciproc.

– Mai serile trecute, dracu' fie-n ea de mâzgă acră, am auzit-o iarăşi chemând. Păduche de copil eram când mi-au şoptit povestea asta. N-am uitat-o, nu... Da' prima oară când i-am desluşit jăluirea a fost când or venit ăştia cu şantierul. Atunci şi-a fost pierdută judecata un tânăr fecior. Un picuţ mai mare ca 'mneata era fecioru'...

„Păi ce să-ţi spun? Mor de curiozitate... Hai pa-pa, unchiaş!" gândi Mirel, însă cum moş Doder începu să povestească se lăsă, de voie de nevoie, prizonier vorbelor hârâite:

– Erau pe văile astea două surori. Gâlceava între ele a pornit de la un flăcău. După ce a amăgit-o pe cea mare, flăcăul nostru s-a căsătorit cu cealaltă. Mirii trăiau ca-n puf. Ca să nu-i mai vadă atât de fericiţi, fata pătată a aruncat între ea şi însurăţei stânca asta, zise moş Doder, arătând cu mâna coama stâncoasă pe la poalele căreia curgeau cele două pâraie. Dar gândul la fericirea celor doi tot nu îi dădea pace. Amorţită de durere, călcând a lunatică, nemăritata s-a aruncat în prăpastie chiar colea, unde pleacă din drum cărarea spre puntea voastră. E o moviliţă acolo. Nici acum nu şi-a găsit odihna, sireaca. Uneori ia chip de mireasă, alteori de hudubaie. Nemaiputând suporta vina, soţul şi-a descărcat sufletul către tânăra lui nevastă. Aceasta, pe când el se-mbăia în pârâul lor, l-a îngropat sub o avalanşă de bolovani. Sângele vărsat de mezină a otrăvit vâna pârâului şi-n apele lui nu mai mişună nicio vietate.

„Numai că între timp eu am aflat despre concentraţia foarte mare de calcar din apa Păstoraşului, plus niţel sulf. Lucru nu prea pe placul păstrăvilor…" interveni Mirel cu o remarcă sceptică.

– Şi aghioasele nu s-au terminat aici. Ca să-şi mai şteargă din păcate şi ca să capete iertăciune de la surioara ei, mezina – şi ea a avut parte de o moarte amarnică! – îi dă ca ofrandă, din ani în ani, câte un tânăr căruia mai întâi îi ia minţile. Ca dovadă că a iertat-o, în fiecare vară sora cea mare îi trimite soli de bună împăcare. Chiar azi e ziua aceea din an. Toate lighioanele din aer, de pe pământ şi din apă sunt înghesuite pe valea astalaltă. Eu de aia stau aici şi aştept. Cât îi anu' de mare, boaitele mele nu trec apa, da' azi mi-au pierit de sub ochi şi degeaba am alergat după ele… Aştept să se întoarcă… Vin ele… Îşi termină ele treaba…

Această fantasmagorie nu-l impresionă deloc pe Mirel. Şi cum ar fi putut să fie altfel dacă povestitorul nu-şi iubea personajele, nu arăta compasiune şi empatie pentru ele? Dar nici auditoriu nu era tocmai receptiv, recunoscu acesta, gândindu-se doar la eşecul acelei zile. Altădată, având poate o altă stare de spirit, probabil că istorioara i-ar fi plăcut. Moş Doder nu se arătă dezamăgit că nu reuşi să-l răscolească măcar o fărâmă pe Mirel şi-l însoţi câtva timp vorbindu-i agale, fără să ştie câte frânturi din vorbele sale ajung la adresant şi câte sunt aruncate ca nişte seminţe în pământ sterp. Într-un final, Mirel îşi luă rămas bun de la anahoretul îndopat şi intră la el în cabană. Aici constată că se cam înşelase când considerase că îi e foame. Totuşi linchi câte ceva şi ieşi afară cu intenţia de a se duce la cireadă. Moş Doder nu mai era prin poieniţă. Îi venise vitele lui rătăcitele ori se mărgini să le aştepte în poartă? Mirel hotărî să-şi recupereze undiţa şi să o ascundă la locul ştiut. Apoi plecă după vaci, urmând cursul pârâiaşului năuc. Sătul de atâta jilăveală, îşi ferea tenişii sărind dintr-un bolovan în altul, de pe un mal pe altul, de-a lungul anemicului fir de apă. Cascada, odată apărută în faţă, nu-l mai impresionă deloc. Totuşi, ajungând pe malul ei, căută să pătrundă cu privirea în adânc. Degeaba şi-a mijit ochii, pelicula de argint care oglindea lumina zilei îl sfida, îi zădărnicea efortul. Înciudat, îngenunche pe roca dură şi, cu toată sila de umezeală, îşi băgă faţa în unda cristalină. Nici dacă ar fi dat nas în nas cu un ţipar electric nu şi-ar fi tras aşa de iute capul afară. Fantasma din vis, mireasa candidă şi-atât de tânără – o copilă – îi zâmbea din adâncul apei inocentă şi timidă. Privirea, plină de rugăminţi, cerşea să fie iertată; să-i fie iertată ghiduşia. Uitând să mai respire, Mirel se avântă pe peretele de stâncă lunecos şi pe alocuri aproape vertical. Ajuns pe creştetul cascadei, mulţumi că e teafăr. Totuşi, abia după ce a urcat în drum, se opri de-a binelea ca

să respire în voie. Privi în lung şi-n lat macadamul croit pe cursul văii luminoase şi nu putu să nu se arate încântat că prezenţa acestuia îi confirmă faptul că nu s-a rătăcit într-o lume ireală, neatinsă de om, într-o lume plină de fantasme. Retrăi în gând strania întâmplare. Zâmbetul subţire nu-i alungă spaima din suflet, aşa că sări sprinten din drum şi din câţiva paşi ajunse iarăşi pe malul pârâiaşului. Îşi trecu mâna printr-un şuvoi şi strigă tare pentru a-şi face curaj:

– Nu cred în ştime!

Rămase în nemişcare, cu ochii închişi, ca să primească ecoul. Ecoul venise? Nu venise? Nu mai ştia. Un sentiment neîncercat până atunci, începea să-i copleşească fiinţa: nu fusese niciodată îndrăgostit, însă dacă va fi să se întâmple cândva, era convins că nu va iubi decât o fată ce-ar trebui să se asemene cu făptura din cascadă, din vis. I se făcuse un soi de milă de felul în care a fost privit, de rugăminţile din acei ochi trişti şi tandri, drăgăstoşi, plini de promisiuni inocente.

Reîntors în drum, Mirel începu să se contrazică. Totuşi imaginea văzută în adânc fusese prea clară ca să fie rodul unei iluzii, unei păreri. „Hei, poate ai avut o cădere de calciu!" glumi în gând şi porni hotărât spre cireadă. Cu toată voioşia afişată pe chip, tot fusese întrebat de unul dintre văcari dacă nu cumva văzuse vreo fiară.

– Da' de unde? Poate vreo fătucă! şugui celălalt văcar, fără să bănuiască măcar câtă dreptate avea...

După ce-şi răzleţi vacile de restul turmei şi ajunse cu ele ceva mai sus de cascadă, nu le mai zori, ci le lăsă ca să pască pe marginea drumului iarbă de bătătură, mică dar gustoasă, mai gustoasă, mai săţioasă ca cea de pădure. Fără chef, se lăsa târât de sonata metalică a tălăngilor de la gâtul vacilor. Amărăciunea acelei zile părea că se accentuează cu lăsarea serii. Mai avusese eşecuri la pescuit, însă pentru toate găsise explicaţii, explicaţii plauzibile. Acum ce justificare să caute? Nici nu realiză când ajunse cu vacile la adăpost, când le mulse, când termină cu preparatul laptelui. Treabă nu mai avea şi încă nu se înserase, însă i se părea funest să verifice spusa lui moş Doder cum că o dată pe an toate vietăţile nobile de pe pârâiaşul Mioara, păsări şi peşti, căpriori şi căprioare, cerbi şi cerboaice, chiar şi vitele domestice – iată că vacile lui n-au intrat în niciuna din aceste categorii, ori poate că fiind sezoniere nu se punea problema, găsi Cosmin puterea să glumească – se duc pe celălalt pârâiaş, trimise de farmazoană ca semn de curtoazie. Abia acum, când nu mai avea nimic de făcut, simţi singurătatea. Acea singurătate concretă, izvoditoare de spaime. Ar mai fi rămas în pragul cabanei, în aşteptarea vreunui drumeţ de duminică seara,

dar cum şansa era destul de mică să se întâmple aşa ceva, se retrase în odaia lui, închizând uşa cu cheia. Cu gesturi greu controlate, aprinse lampa şi hotărî să o lase aşa, doar că îi făcu flacăra mai mică, apoi se băga în pat. Nu era prima dată când dormea singur, însă, de data aceasta, i se făcuse urât. Niciodată nu simţise atâta pustiu în jur. Hardughia de dincolo părea un cavou imens. Deşi nu era frig, îşi trase pătura aspră până sub bărbie. Cu privirile în tavan, încercă să adoarmă. Gândul şi-l trimise departe de întâmplările din acea zi, iar auzului îi estompă agerimea...

Câteva voci venite din curtea cabanei îl trezi din dulcele somn al dimineţii. Într-adevăr, spre răsărit, pe muchia zimţată a colinei, mijeau zorile. Seninul de afară îi inundă toată fiinţa. Se grăbi să-şi facă patul, să se spele pe faţă şi să mulgă vacile. Strecură laptele prin sitişca deasă, acoperi găleata cu prosopul ei, aruncă fugar o privire prin toată camera şi, mulţumit de ceea ce vedea, ieşi afară să ducă vacile la cireadă.

Abia acum avu timp să observe că peste noapte norii stropiseră praful ca şi cum pe acolo ar fi trecut preotul cu apa sfinţită şi cu legătura de busuioc. Oricum, soarele promitea o zi splendidă şi Mirel nu vedea ce ar putea să-i schimbe starea de spirit. Aşa voios, luă vacile din urmă şi plecă spre cireadă. Nu trecu bine puntea, că văzdit mirat, constată că pe acolo plouase de-a binelea şi că solul era spălat cu dărnicie. Grăbit, observă în fugă apa bragă şi mult crescută a pârâiaşul trădător. Pe drumul de întoarcere, după ce scăpă de obligaţiile ce-i reveneau, păşind vesel, trăgea din când în când câte o ocheadă spre unda ce deja se limpezise. Chiar în şuvoiul unde văzuse pentru prima oară păstrăvul, chiar acolo un altul, sau poate tot acela, înota în torent cu o viteză egală cu cea a apei, reuşind să rămână locului, ca un reper. Zâmbind, Mirel aruncă degajat nuiaua ce o avea în mână, spre păstrăv. Cu toate că aceasta plonjă destul de aproape de el, păstrăvul nu-şi schimbă viteza şi nici direcţia. Văzându-se sfidat, Mirel sări în apă chiuind şi ţopăind. Pentru câteva momente, păstrăvul înotă contra curentului, însă văzând că nu scapă de urmăritor, îşi schimbă direcţia. Prins în acest joc, Mirel se luă după el, făcând aceeaşi larmă. Păstrăvul se întoarse iarăşi din cale, trecând pe lângă inamic, ba atingându-i chiar glezna stângă. Acesta se opri şi-l urmări cu privirea, hotărând să renunţe la hârjoană. Păstrăvul se aciuase într-un cotlon. Prea era evidentă provocarea şi prea proaspătă era amintirea eşecului pentru ca Mirel să nu-şi schimbe planul, aşa că ieşi pe mal şi, călcând din piatră în piatră, se apropie de bolovanul cu cotlonul umbrit. Îşi suflecă mânicile şi fără grabă se aplecă asupra prăzii. Ştia că păstrăvul e cel mai naiv peşte la capturat cu mâna. Tot ce trebuia să facă era să nu aibă mişcări bruşte. Într-adevăr, prada

era acolo. Ca paralizat de acele atingeri străine, sau poate sedus de mângâieri, nu opunea nicio rezistenţă.

– Oho! Dar aici avem o superbă fetiţă... şopti Mirel, tandru şi ironic, după ce admiră silueta suplă şi lunguiaţă a trofeului acoperit cu mii de solzi în culorile curcubeului, ce străluceau şi mai viu în lumina soarelui de dimineaţă. Ce-ai zice tu dacă ţi-aş rupe gâtul?

Procedeul era brutal dar îl întâlneai la toţi pescarii din apele curgătoare. Când să ducă degetul la gura ce se mişca însetată de viaţă, îşi aminti de prima experienţă de acest fel: tovarăşul lui de pescuit i-a luat scobarul proaspăt prins şi i-a dat capul pe spate, curmându-i agonia. Atunci, pârâitul oaselor rupte îl îngrozise; acum, amintirea îi făcu milă. Ca şi cum ar fi înţeles ce i se putea întâmpla, pentru prima oară „superba fetiţă" începu să se zbată în mâinile ce o ţineau captivă.

– Te-am avut! Ha-ha-ha!

Râsul uşor sardonic se lovi sec de celălalt perete al apei. Trufaş, fără să-şi dea seama, Mirel scutură trofeul în aer. Când să o sărute pe guriţă pentru a o elibera – aşa văzuse el că se obişnuieşte – prada se zbătu atât de tare încât, încurcat, renunţă la gest şi o eliberă cu multă grijă în apa vioară. Năucită, podoaba pârâiaşului a rămas câteva clipe locului, pe urmă s-a avântat cu încrâncenare, cu chef de revanşă parcă, spre aval. Mirel, zâmbind la hotărârea de care dădea dovadă odorul şuvoiului, ieşi în drum, îşi stoarse cracii pantalonilor, îşi scutură tenişii de apă şi plecă vesel spre cabană. Chiar şi când văzu că din pădurile de pe versanţii abrupţi izvora o negură deasă-deasă nu-şi schimbă starea de spirit, însă acceleră uşor ritmul paşilor. Vroia să recupereze din timpul pierdut, dar mai ales nu dorea să fie surprins de umbra negurii. În concurenţă cu el, negura se prăvălea în vale, ca o avalanşă imponderabilă, şi cât ai clipi de două ori soarele se recunoscu învins. Speriate de acest întuneric venit intempestiv, nicio vietate nu mai mişuna prin jur. Mirel avu aceeaşi senzaţie ca cea din ajun, atunci când s-a găsit singur în acea lume vegetală, în acea acoladă a începutului. Din această stare fu alungat de nişte vociferări venite de undeva din faţă. Ascuţindu-şi auzul, desluşi printre strigăte vocea mamei lui. Din negură se concretizau uşor-uşor mai multe siluete umane care se îndreptau vitejeşte spre el. Lesne îşi dădu seama că era ţinta acelui tăraboi. Imediat ce a dat nas în nas cu metresa maistrului cu exploatarea forestieră, a fost prins de braţ de către aceasta şi smuncit:

– La miliţie te duc, mă! La miliţie! Fire-ai să fii de nesimţit şi de ordinar!

– Lasă-mi băietul în pace! sări mama lui Mirel să-şi apere fiul.

Ţinându-şi firea, Mirel se smulse din prinsoare, sări şanţul şi se refugie pe moviliţa care despărţea ca un parapet drumul de prăpastia adâncă a pârâiaşului. Acum parcă era la panaramă, doar că toţi gură-cască erau actorii iar el singurul spectator. În spatele lui, atingându-l, cortina verde făcută din frunzele copacilor îl susţinea părelnic.

– Vino, măi, vino ca să te învăţ să mai scrii porcării pe pereţii altora!...

– Alo, ce porcării am scris?! Despre ce este vorba?!

Glasul puternic şi ferm a lui Mirel îi puse în dificultate pe toţi, făcând ca pentru câteva clipe liniştea să coboare printre ei. Primul care îşi reveni fusese tocmai taică-său:

– Vezi, fa, vezi cum l-ai crescut?!

– L-am crescut bine, mă! Şi dacă nu-ţi place, plecăm acasă, că doar nu-s sinistrată să stau doar pe mâncare aici!

– Vino să te pun să ştergi cu limba ce-ai scris!

– Tot nu înţeleg: ce-am scris?

– „Cotoi se cotoieşte cu cotoaia!" Scris cu roşu, mare şi frumos ca să nu se deoache! zise un mucalit, stârnind ilaritate.

– Taci, măi, neruşinatule! se stropşi metresa maistrului, gata să înceapă război cu toată lumea.

– De unde să ştiu eu cum vă poreclesţe lumea la dumneata, acolo-n sat, cucoană?!

– Io-te, fa, io-te!! zise ofuscat tatăl lui Mirel, sesizând accentul peiorativ pus pe cuvântul „cucoană".

– Ai văzut la mine vreun capăt de cretă roşie, forestieră?! se adresă Mirel, poate pentru prima oară, cu fermitate, tatălui său.

Cearta se extinse. Se certau fiecare cu fiecare. De acolo de sus, de pe micuţa movilă, Mirel vedea cum pe cărare urca, spăşit şi speriat, Pişcoci, împins de Gicuţ.

Mirel nu mai distingea nici măcar o vocală sau o consoană din toată hărmălaia. Peste tot şi peste toate, din întuneric, ca o chemare tandră, ca un îndemn drăgăstos freamătul cascadei, care până atunci nu se făcuse auzit, acoperea şi cerul şi pământul.

Rezemându-se de cortina verde şi fragilă, Mirel întinse braţele cât să cuprindă toată lumea. Toată viaţa...

Furtuna

Era al doilea an consecutiv de când Ovidiu – un puştan crescut pe aleile cariate dintre blocuri – îşi petrecea, constrâns fiind, vacanţa colea în creierul munţilor. Poate că mulţi ar fi dat bani grei ca să se afle aici însă nu şi el. Peisajul mirific – o depresiune generoasă, plată, înconjurată de stânci maiestoase, alcătuite fie din roci monolitice sau şisturi, fie din gresii sau conglomerate, emanând fiecare culori inedite – ar fi subjugat pe orice trecător grăbit, pe oricare turist căutător de colţuri de rai, doar asupra lui acest tablou nu mai exercita nicio emoţie. Să-l fi acuzat nu ai fi fost îndreptăţit. Poţi să-i reproşezi bătrânului curator al catedralei San Pietro, ajuns în prag de pensionare, că nu mai este entuziasmat de fiecare dată când merge la serviciu în Capela Sixtină? Poţi, de asemenea, să acuzi locuitorii acestui eden geologic ca fiind ignoranţi fiindcă nu admiră, în fiecare dimineaţă când deschid uşa, crestele grandioase ce-i înconjoară? Ovidiu devenise unul dintre viligiaturiştii estivali şi, după cum spuneam, începuse să i se acrească de această favoare ce i se făcea. Dacă vara trecută a fost cum a fost, având-o alături pe mama lui, menajeră la această familie de intelectuali de vază din Capitală, acum ea a trebuit să rămână în oraş şi să o îngrijească pe bonoma doamnă G., aceasta având o tumoare în faza de metastază generalizată. Pe de altă parte, motivând că are de finalizat o lucrare filosofică foarte importantă, în fapt îi era greu să mai suporte gemetele şi tânguirile consoartei, domnul G. se refugiase, „cu regrete", la această vilă răcoroasă, liniştitoare. La concret vorbind, simandicosul proprietar ura să i se spună acestui imobil, vilă. În urechile lui elitiste, cuvântul suna vulgar şi de aceea le sugera tuturor să o numească – modest – casă de creaţie; şi cam asta era de fapt, fiindcă o folosea doar în vacanţe sau când la televiziuni nu mai erau sezoane cu talk-show-uri, talk-show-uri la care el era invitat de serviciu. Parterul imens, cu iz rustic, avea, fără să punem la număr vestibulul şi casa scărilor, patru incinte: garajul, o magazie, bucătăria şi sufrageria vastă, întrebuinţată doar ca sală de conferinţe, de dialoguri, în perioada „şcolii de vară", atunci când vremea nu îngăduia întrunirile în aer liber, sau când cursanţii, de cele mai multe ori autoinvitaţi – ceea ce gâdila orgoliul amfitrionului! – depăşeau numărul fotoliilor din birou. Ferestrele acestui nivel erau bine zăbrelite cu gratii de fier forjat, imitând cine ştie ce modele sofisticate, descoperite în atlase şi enciclopedii. Etajul era compartimentat asimetric, dar cu mult gust. Important şi impunător,

plasat pe colţ, biroul avea cei doi pereţi exteriori alcătuiţi din geamlâcuri mari şi luminoase prin care puteai să ai sub ochi panorama acestei văi, pe când ceilalţi doi pereţi erau garnisiţi cu rafturi de cărţi, cărţi de beletristică, aproape toate cu dedicaţii linguşitoare, ce nu mai încăpeau în biblioteca de acasă, ori nu mai cadrau cu statut de intelectual rasat al proprietarului. Terasa, în prag de seară, te îmbăta cu adierile venite din străfundul pădurilor tihnite. Restul odăilor – dormitoarele, mica sufragerie, camerele de oaspeţi – erau cunoscute de Ovidiu ca pe propria fizionomie fiindcă el întreţinea curăţenia, şi alergic se mai arăta domnul G. la orice firişor de praf, la orice scamă rebelă. Terminată sau nu, mansarda rămânea veşnic încuiată şi niciun străin nu cred că a vizitat-o, cu sau fără voia stăpânului. Probabil că şi în birou nu ar fi călcat vreo terţă persoană, în afara invitaţilor de onoare, dacă nu trebuia dat cu aspiratorul ori şters colbul. Chiar şi atunci, Ovidiu era supravegheat cu străşnicie de către domnul G. ca nu cumva vreun tom, vreo hârtie, vreo fişă pe care era notat cine ştie ce gând sau cuvânt care constituia cheia de boltă sau temelia vreunui discurs academic, ori a vreunui eseu filosofic, să nu fie aşezată milimetric la locul ei, după ce a fost atinsă cu pământuful. Vigilenţa scădea când era vorba de celelalte camere, însă Ovidiu nu ar fi vrut să afle pe pielea lui ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi spart vreo statuetă, ori dacă vreun colţ de covor sau pled, o pernă sau o vază nu ar fi fost la locul lor. Cum spuneam, dacă vara trecută i-a fost mai bine, el ajutând din când în când la curăţenie, acum sarcina asta îi revenea în totalitate. După o astfel de corvoadă, cam în a şasea zi de la sosire, ieşi la poartă şi se aşeză pe banca şubredă a vecinului – sătean bătrân şi sărac, uitat de moarte şi de nepoţi, cum îl percepu mai an Ovidiu. De fapt moartea nu-l uitase. Precum avea să afle imediat, bădia Niţă – cum îi ziceau cei mai mulţi – nu supravieţuise iernii. Partea bună a acestui eveniment – acceptând cinismul nevinovat a lui Ovidiu – era că domnul G. nu mai avea cu cine să se întreţină în amurg, tocmai când ieşeau ceilalţi viliaturişti la promenadă. Gestul profesorului de a da importanţă unui om de rând era atât de ipocrit încât lui Ovidiu i se făcea greaţă. În răposatul sistem politic, domnul G. fusese profesor universitar. Cum în ultima parte a acestei perioade, din pricina economisirii de valută, nu prea mai primea aprobări pentru desele lui ieşiri din ţară, acum poza ca victimă a dictaturii şi, cultivându-l pe bădia Niţă, căuta să legitimeze vreo creangă din arborele pipernicit, poate prea pipernicit, al conştiinţei şi atitudinii sale anticomuniste. Deja umbrela adevăraţilor şi vechilor opozanţi şi dizidenţi îl acoperea şi pe el. Bădia Niţă fusese un simpatizant sincer al mişcării legionare. Ajutase discret micul grup de opozanţi ai statului etatist ce vroia să confişte pădurile. Prigoniţii, refugiaţi prin

munţii din jur, nu prea găseau înţelegere nici măcar printre consăteni, din cauză că obştea satului era limitată şi cam epuizată, pe când stăpânii munţilor se purtau cu ei mai rău ca nişte străini. De aceea pe atunci se rostea des remarca: „Decât ale lor – şi se refereau la păduri – mai bine ale statului!" Vagul regret încercat de Ovidiu, din cauza morţii lui bădia Niţă, era că se vedea văduvit de atâtea poveşti şi poveţe dospite într-o viaţă de om, dar mai ales nu avea cu cine să tacă. Descoperise că nu poţi rătăci cu adevărat în fiinţa ta, în eul tău profund, decât dacă te afli în preajma cuiva ce te-ar putea scoate din abisul în care ai plonjat. Cum stătea acum plictisit şi obosit pe bancă, lesne fu descoperit de vreo patru puştani de-ai locului. Aceştia, neavând curaj să vină şi să dea mâna cu el, ca nişte oameni mari ce se credeau şi văzând că nici nu sunt încurajaţi să facă gestul, scoase o minge jerpelită de sub un şopron dărăpănat şi, coborând pe asfaltul încins, începuseră – ca un posibil semn de recunoaştere – să joace tenis cu piciorul; joc adus în acest colţ de lume de către Ovidiu. La rândul său, Ovidiu se amuza ştiindu-i în încurcătură pe puştani căci deja ei se îndoiau că cel de pe bancă e totuna cu cel ce le-a fost prieten cu o vară în urmă. Din joaca lor au fost alungaţi de câteva strigăte puternice, guturale. Cei patru viteji s-au ascuns fiecare prin curţile lor, ba tocmai în fundul ultimilor odăi din gospodărie. Venit de pe o uliţă îngustă, neînsemnată, un om înalt şi subţire, adus uşor de umeri, cu ţări albi de lână, cu mânecile cămăşii suflecate, cu părul plăviţ, tuns milităreşte, mai agita încă ghioaga lungă de vreo doi metri, groasă şi noduroasă, chiar şi după ce copiii se evaporaseră. Mica tornadă părea că trecuse şi ce era de măturat măturase. Vlăjganul – nebunul satului, în fond – când dădu cu ochii de Ovidiu se opri brusc de parcă se lovise de un prag nevăzut de nimeni. Îşi întoarse capul spre dreapta, fără a-l slăbi din ochi pe cel ce cuteza să-l înfrunte, se lovi puternic în piept cu pumnul în care ţinea strâns toiagul şi strigă tare de stârni ecoul:

– A mă-tii, a mă-tii!! Văzând că Ovidiu nu fuge, pufni zgomotos, întoarse capul spre stânga, spionându-şi inamicul şi slobozi iarăşi un: A mă-tii, a mă-tii!!

Căzut în mare dilemă, nebunul sări şanţul şi izbi cu toiagul în gardul de uluci rupând câteva. Timorat de-a binelea şi neînţelegând tupeul vrăjmaşului, trecu de partea cealaltă a drumului, rupse şi aici două uluci, strigând la fel de tare: „A mă-tii! A mă-tii, a mă-tii!!..." Ajunse iarăşi în mijlocul asfaltului aprins. Privindu-l de data aceasta pe Ovidiu în ochi şi lovindu-se cu amândoi pumnii în piept, ţipă şi mai dihai. La rândul său, Ovidiu privea nepăsător spre protagonistul acelei scene, gândindu-se cum să ajungă mai repede la adăpost dacă gluma s-ar fi îngroşat. Nebunul, spumegând de furie, măsură doi paşi ţintuindu-l cu privirea

pe Ovidiu. Încăpăţânarea acestuia îi crea grave probleme. Se opri spumegând. Făcu închidat la dreapta-mprejur, împleteci trei paşi, apoi staţionă preţ de câteva secunde. Iarăşi se întoarse spre această opreliştе de neimaginat. Părăsi drumul şi la umbra gardurilor începu să se apropie prevăzător, extrem de prevăzător de Ovidiu. Când ajunse la jumătate de pas de banca şubredă, privi de jur împrejur, răsuflă discret şi se aşeză abia atingând colţul scândurii. Cu coada ochiului îl măsură pe Ovidiu. Probabil că acesta îi inspiră încredere căci şopti conspirativ:

– Şi dumneavoastră îi aşteptaţi?

– Da! şopti Ovidiu la fel de misterios, ştiind că nebunilor nu trebuie să le răspunzi negativ şi nici să-i contrazici.

– Or să vină? Or să vină?!...

– Negreşit... susură iarăşi Ovidiu, luând aminte la faţa nebunului care era spânatică precum a unui indian din cărţile lui Karl May.

– Tăticul dumneavoastră ce zice, vin? întrebă nebunul, ducând instinctiv mâna la barbă, temându-se ca nu cumva să descopere vreun fir de păr ce ar fi trebuit smuls.

„Tăticul meu, drăguţul de el, la ora asta zice către vreun chelner de speluncă mucegăită să-i mai aducă o cinzeacă de votcă sau trăscău" gândi Ovidiu, apoi şopti căutând să se facă anevoie auzit:

– De asta e aici. Îi aşteaptă. Îi aşteptăm...

– Mai suntem câţiva. Mulţi au trădat ori au fost omorâţi. Nu uita, cât poarta de la gura şurii lui bădia Niţă e deschisă, putem circula în voie, când poarta e închisă înseamnă că Securitatea e prin sat şi noi trebui să ne întâlnim la grota noastră. Piatră! susură hotărât nebunul şi se ridică.

– Piatră! zise şi Ovidiu, realizând că asta o fi o parolă, un salut de-a lor.

Nebunul se ridică atent, cercetă ca nu cumva să fi fost spionaţi de oarecine, coborî în mijlocul asfaltului şi îşi continuă drumul. Nu după mulţi paşi sări un gard şi se îndreptă spre râu, prin grădinile luate la rând. Ovidiu rămase privind în urma lui. Scos din starea de lehamite, îşi aminti povestea spusă de bădia Niţă, poveste ce ar fi rămas rătăcită prin cotloanele memoriei dacă aceste clipe n-ar fi existat: nebunul – Iorgu lui Frunzică pe atunci – se alăturase, dintr-un elan juvenil, luptătorilor anticomunişti din munţi. Când erau încolţiţi, se retrăgeau într-o grotă dintr-un perete stâncos, imposibil de asediat. Familiile răzvrătiţilor au fost arestate şi duse cine ştie unde. Aflând că Iorgu are o drăguţă – venetică, de felul ei – prigonitorii au sechestrat-o şi au silit-o să se urce pe un fag robust, crescut aproape orizontal din buza malului abrupt peste albia adâncă a râului învolburat, luându-i orice posibilitate de a coborî de acolo

fără ajutor. Zile în şir Iorgu a auzit şi iar a auzit ţipetele ei, rugăminţile ei de a veni să o salveze. El nu ar fi pregetat o clipă, însă a fost legat burduf de către camarazi şi i-a fost umplută gura cu o bucată de obială ca să nu poată răspunde la strigătele sfâşietoare ale logodnicei. Aceasta, după zile întregi fără apă şi mâncare, epuizată de nesomn, a căzut şi s-a sfărâmat de un bolovan imens...

Ovidiu ar fi vrut, în chip martiric, să-şi mai prelungească singurătatea, însă curiozitatea l-a făcut să reînnoiască legătura cu cei câţiva puştani pentru a afla de la ei mai multe despre cel ce îi teroriza zilnic. Din tot ce aflase, legă astfel povestea: dârzii camarazi îl ţinuseră pe Iorgu săptămâni întregi legat în grota lor deghizată, şi când acesta a reuşit să scape a mai găsit în albie doar oase curăţate de corbi şi de viermi. Dându-şi seama că acest grup de răzvrătiţi sunt izolaţi de alte grupuri şi că nu reprezintă un real pericol, Securitatea şi-a retras oamenii, făcând din când în când razii în acest sătuc, mai cercetând pe unul, mai arestând pe altul. Când Iorgu a coborât, pentru cine ştie a câta oară, în albie – de un timp săpa în bolovanul de care s-a strivit mireasa lui numele ei şi o cruce – oblonul de la podul şurii lui bădia Niţă era larg deschis, însă imediat acesta s-a închis, semnalând pericolul. Tot prin albie umblau nişte copii cu undiţe în mâini. Când au zărit un monstru pletos şi bărbos, cu ochii adânciţi în orbitele vineţii, rufos şi nespălat au luat-o la goană ţipând de spaimă. Aşa l-au prins agenţii pe Iorgu. Mintea îi era deja pe jumătate rătăcită. La închisoare şi-a pierdut-o de tot. De atunci, pe copii îi consideră iscoade ale Securităţii şi de aceea îi fugăreşte şi nu îi vrea prin preajmă, iar pe faţă nu mai suportă un fir de păr... Mai era şi o poveste cu un huhurez despre care bietul Iorgu nădăjduia că e spiritul drăguţei lui şi că îl cheamă, îl tot cheamă în pragul serii, nopţile.

Intrat în acest joc, Ovidiu observă că nebunul, ca orice prigonit cu experienţă, nu-şi contacta decât la nevoie legăturile. Când se ducea la altarul lui din albia râului, iar Ovidiu se nimerea pe bancă, acesta trecea dincolo de şanţul de peste drum şi, furişându-se pe lângă uluci, făcea semne discrete, conspirative, arătând oblonul de la podul şurii. Ovidiu îi răspundea discret, aprobând din cap şi privea şi el spre dărăpănătura din fundul grădinii vecinului, situată pe o colină abruptă de unde putea fi văzută de aproape tot satul.

Chiar dacă istorioara aceasta cu nebunul, eliberat din ospicii toamna trecută, parcă mai animase aşezarea, iar Ovidiu nu mai simţea atâta gol în jur, el tot ducea dorul mamei sale, şi asta dintr-un motiv cât se poate de banal: neavând cine să le gătească, erau nevoiţi – el şi domnul G. – să ia masa la o pensiune aflată în mijlocul acestei aşezări bucolice, transformată pe negândite într-un sat de vacanţă, de viligiaturişti, plină cu fel de fel de vile, cocoţate pe toate râpele

pe unde localnicii nici măcar nu ar fi gândit. Cunoscând cutumele, Ovidiu păşea alături de domnul G. cu o jumătate de pas în urmă, ascultând fără să dorească, fără să înţeleagă discursul elevat al acestuia. De fapt, domnul G. nu-i ţinea lui vreo prelegere – puţin îi păsa de cultura şi părerile auditoriului – ci îi plăcea să se audă vorbind, îi plăcea să-şi şlefuiască elocinţa şi gesturile aferente. Un martor invizibil ar fi descoperit că între cei doi era un război nedeclarat: aproape toţi cunoscuţii filosofului i se adresau cu „magister", Ovidiu îl gratula doar cu „ domn profesor", deşi acesta era conferenţiar, şi punea atât respect în acest apelativ cam cât ai pune pentru un suplinitor de la clasele primare a unei şcoli amărâte de periferie, angajat în urma multor intervenţii. Dacă până în ziua în care l-a surprins citind, în răstimpul când chiar nu mai avea vreo treabă de făcut, din romanul „Crimă şi pedeapsă", roman împrumutat de la o bibliotecă de cartier, domnul G. îşi trata cu greu cameristul ca pe o fiinţă umană, acum îl coborâse cu multe trepte din spiţa lui homo sapiens. „Gunoi socialist" era cel mai des nume cu care – în glumă, firește, socotea domnul G. – i se adresa lui Ovidiu. Acesta nu înţelegea aversiunea profundă a intelectualului faţă de o doctrină, fie ea şi socialistă, şi nu vedea de ce credea despre el că ar fi vreun exponent al acestei doctrine. La vârsta lui nici nu avea bine definite ideologiile politice, darmite să adere la vreuna. Iar din carte nu apucase măcar să citească al şaselea capitol până la capăt. Ce putea să fie atât de periculos acolo? Şi chiar dacă ar fi fost ceva dăunător, nu izolezi, nu interzici lectura, ci o canalizezi în direcţia dorită de tine. Ovidiu s-ar fi aşteptat ca după ce a fost silit să ardă cele două volume, domnul G. să-i recomande vreo carte adecvată din biblioteca lui, altfel nici nu se punea problema să şterpelească vreuna – stăpânul lor avea o memorie uluitoare şi ar fi descoperit imediat delictul – dar nici să ceară ceva nu l-a lăsat orgoliu. Acum nu numai că nu era scos din apelativele „gunoi socialist", „cobai socialist", „paria socialistă" – această din urmă găselniţă părea să-i placă cel mai mult profesorului! – ci îi fusese interzis să păşească la mai puţin de un metru în urma lui spre masa de la pensiune. De multe ori Ovidiu rămânea cu metri buni în urmă râzând şi el de remarcile făcute de sătencele ce considerau că oratorul vorbeşte singur. Şi singur vorbea. Când cu devotament ori cu suspiciune erau, uneori, escortaţi din umbra gardurilor de către nebun, aceleaşi sătence arătau ba spre domnul G., ba spre zălud şi duceau degetul la cap sugerând că amândoi sunt duşi rău de tot cu pluta. Dacă la masă domnul G. era primit cu ploconeli, lui Ovidiu bucătăreasa îi arunca un sandviş cu telemea, la prânz două, prin uşa din spate a bucătăriei. În asta consta mâncarea din acea vară. Şi vara era abia la început.

Într-o seară, pe când Ovidiu stropea nişte straturi cu flori şi arbuşti, domnul G., absent şi întristat, chiar uşor transfigurat, ieşi pe terasă şi i se adresă, de data aceasta fără să folosească vreun apelativ:

– Iei coşul pentru grădină şi culegi un buchet de flori de câmp din fâneţele astea. În douăzeci de minute să fii înapoi!

Tare i-ar fi plăcut lui Ovidiu să aibă tovarăş măcar pe unul dintre puştani ca să împartă cu el groaza acelui amurg: umbrele pădurii, admitea oricând, îl înspăimântau. Unde mai pui că, venind tocmai din cealaltă provincie a ţării şi trecând peste o trecătoare mare şi nelocuită, şoseaua durată pe toată această porţiune dintr-un macadam prost întreţinut, era folosită rar, dând senzaţia de ruină, de cale a morţilor ce se dedulcea, debarasându-se de fantasmele unor întregi pustietăţi luxuriante, cu vila domnului G., ieşită prima în cale. Nebăgând de seamă, Ovidiu trecu peste pârleazul făcut de nebun. Paşii acestuia formase deja o cărare prin fâneţele îngrădite. Frică îi era să părăsească urma de om şi tot întinzându-se după flori, nici nu băgă de seamă că ajunse aproape de malul înalt al apei. Un ţipăt sinistru îi sparse liniştea din timpane, făcând totodată să-i curgă apă de aisberg pe şira spinării:

– Hu-hu-huu!

Înciudat, după ce îşi reveni din şoc, Ovidiu imită acel ţipăt cât putu mai bine:

– Hu-hu-huu!

Îi răspunse ecoul cu un fel de uimire, de întrebare, de afecţiune.

Ştia de prin cărţi că huhurezul e o pasăre nocturnă, răpitoare, care trăieşte prin scorburi, că seamănă cu bufniţa, doar că nu are acele smocuri de pene pe cap, însă nu auzise niciodată cum cântă şi nici de văzut nu văzuse vreunul. Considerând că a adunat suficiente flori, Ovidiu se întoarse din drum grăbit, uitând cu totul de incident. Cu atât mai tare tresări când, din întunericul făcut de crengile stufoase, grele de atâta clorofilă sănătoasă, explodă lugubru şi înfiorător, silnic şi aducător de pustiu un alt „hu-hu-huu!", prelung şi disperat. Ovidiu îşi scuturâ scurt şi energic umărul stâng, fiindcă avusese impresia că huhurezul – un simbol al celor singuri şi neodihniţi, după interpretarea dată de localnici – îi cântase chiar pe acel umăr. Trecură câteva clipe de aşteptare din partea ambelor părţi: Ovidiu spera ca huhurezul să tacă pe veci, huhurezul aştepta un răspuns la chemarea sa. Ca efect al pauzei prelungite, următorul huhurat păru la fel de sinistru. Poate un pic mai duios. Scrâşnind, Ovidiu ignoră îndemnul la dialog ce devenise de-a dreptul insistent, supărat fiind şi de faptul că huhurezul, stând ascuns privirii, îl însoţea din copac în copac, îndulcindu-şi din

ce în ce mai mult tonul, făcându-l să pară uneori melodios şi trist, alteori tandru sau tânguitor. Când ajunse în şosea îşi şterse apăsat fruntea de transpiraţia rece, inspiră adânc a uşurare, şi ca să se răzbune pe agasanta pasăre, o parodie iarăşi. Domnul G. scoase maşina din garaj însă nu era prin preajmă. În scurt timp îşi făcu apariţia, luă coşul, dar înainte de a-l aşeza pe bancheta din spate, mirosi florile şi gemu de încântare:

– Am reuşit – şi acesta-i numai meritul meu! – să fie declarată ca fiind rezervaţie naturală toată această arie. Neisprăviţii ăştia de mămăligari nu vor mai putea să o calce după cum poftesc. Ar trebui strămutaţi!... Vezi că eu plec. Vin luni, marţi. Ţi-am lăsat în uşă cheia de la bucătărie. Răspunzi de tot ce e pe aici. Deschide poarta!

Ovidiu nici nu ar fi conceput să fie lăsat singur acolo şi tot mai credea că e o glumă din partea domnului G., însă când văzu că maşina demarează în scrâşnet arogant de cauciucuri rămase interzis. Cu lacrimi grele în ochi încuie toate porţile, ferindu-se să facă cel mai mic zgomot căci, sepulcral, orice sunet era amplificat de pereţii goi ai vilei. Oricât i-ar fi fost de foame, nu ar mai fi ieşit din curte nici împuns cu suliţe. Ignorase el sau într-adevăr huhurezul tăcuse un timp căci, vrând parcă să amintească de pustiul din jur, de prezenţa lui, acesta, ascuns într-un copac din spatele gardului, scoase un ţipăt care ar fi putut să încărunţească pe oricine:

– Hu-hu-huu!

Ovidiu, căutând prieteni, căutând vecini, privi îngrozit spre casa în ruină a lui bădia Niţă. Ceafa acesteia, nevăruită, dar şi acoperişul negru, din şindrilă afumată, aducea o imensă pată de întuneric. Privi înspre şura cocoţată din fundul grădinii: aceasta îşi arăta, cărunţite de vreme, bârnele goale, ca toracele unui uriaş ce a zăcut de osteoporoză. În tâmpla mare, spaţiul dreptunghiular al oblonului, ce nu mai fusese închis de când venise nebunul în sat, părea un izvor din care curge şi tot curge întunericul, ca un rău ce trebuie să acopere lumea. Toate acestea le percepu în timpul cât străbătu aleea ce ducea la pragul bucătăriei. Odată intrat între cei patru pereţi se simţi mai în siguranţă. Totuşi zăvorî cu drugul de lemn uşa, pe urmă aprinse toate becurile. Lumina puternică parcă alungase întunericul din tot universul. Ce mult ar fi dat să găsească ceva de mâncare. Cercetă spre sacul de dormit. Împachetat cu grijă, părea neprimitor – un obiect de tortură chiar. Deschise uşiţele de la bufet: pachete de zahăr, fidea, mălai, orez, mirodenii, sticle cu ulei, oţet, sticluţe cu esenţe de rom, lichior, trandafir... Ce-ar fi putut să improvizeze? Un „evrica" epocal îi străfulgeră mintea: susan! E adevărat că nu avea miere, că nu avea seminţe de

susan, dar cu ce văzuse acolo se descurca. Aprinse entuziasmat aragazul. Pe ochiul cu flacăra albastră puse o tigaie în care turnă un strat gros de zahăr, apoi începu să urmărească atent cum acesta se rumenește. Când totul prinse o culoare ușor ciocolatie, presără praf de scorțișoară, așteptă puțin ca acesta să fie asimilat, pe urmă ridică atent tigaia ca să se răcească. După ce făcu o farfurie mare de susan, lăsă aprins doar becul cel mic din plafonieră și se băgă în sacul de dormit, așezându-și bomboanele sub nas. În timp ce rontăia acele bunătăți făcute de mâna lui, se gândi la cât de rea a fost ziua. Și măcar de s-ar fi terminat. Sătul de acum, își trimise gândul departe, iar auzului îi estompă agerimea. Când peste pleoape începu să se aștearnă pulbere de magmă în straturi din ce în ce mai groase, de sus, de pe terasă, un țipăt sfârâmă liniștea nopții în mii de cioburi funebre:

– Hu-hu-huu!

Ovidiu trase o sudalmă printre dinți, cum numai boschetarii din preajma containerelor de gunoi știu să înjure și, întorcându-se cu fața la perete, adormi ignorând chemarea disperată de afară. Poate că era trecut miezul nopții când un huruit asurzitor îi strivi tihna cu ură. Trezit bine din somn, fu obligat să asculte iadul dezlănțuindu-se. La intervale scurte de timp, fulgerele sfâșiau smoala nopții. Unul dintre acestea căzu pe bătrânul pin singuratic de deasupra grădinii lui bădia Niță. Rășina ce oblojise rănile în lunga-i viață se aprinse ca o torță imensă, iluminând apocaliptic totul în jur. Ovidiu se bucură de această circumstanță fiindcă fulgerele nu mai păreau atât de înfricoșătoare pe cerul ca o cupolă imensă, bine călăfătuită. Cum cineva parcă îi citea gândurile, cu o bubuitură năprasnică descheie baierele cerului. Potopită de atâta ploaie, torța se stinse încet, lăsând ca stăpâni absoluți peste noapte fulgerele și năvala apei din cer. Treceau clipe scăldate în zeama veșniciei. Ovidiu lăsa doar lacrimile să curgă prin colțul pleoapelor strânse. Cu niciun preț nu ar fi dat glas spaimei din suflet. Terorizat de puterea furtunii, ce se întețea în intenția ei de a prăpădi lumea, se ridică din așternut și, cu acel curaj izvorât numai din situații limită, luă securicea folosită de mama lui în bucătărie, descuie ușa, apoi înfipse colțul lamei de fier călit în pragul cu vopseaua scorojită de apă și soare. Auzise el pe la pușt anii din sat că un astfel de gest ar alunga urgia. Un geamăt prelung, ca de sălbăticiune rănită, umplu toată valea. În liniștea scurtă ce urmă, îi explodă exact în față – cel puțin aceasta a fost senzația de moment – țipătul huhurezului. Gândul că blestematul de înaripat îl urmărea din chiar vârful pinului trăsnit, sau poate că din șura părăsită, făcu să-i treacă lui Ovidiu sloiuri mari de gheață printre omoplații costelivi. Când să își retragă piciorul de pe scară, vocea

nebunului răsună mult mai tare ca huhuratul, mult mai tare ca orice tunet din acea seară teribilă, decupată parcă dintr-un film de groază:

– A mă-tii, a mă-tii urgisitule!! Îmi amăgeşti drăguţa??! De când eşti tu aici nu m-a mai chemat, nu mi-a mai răspuns!! Inimă haină ce eşti! Am avut încredere în tine! Am avut încredere în voi!!...

La lumina unui fulger, Ovidiu îl descoperi pe nebun în mijlocul curţii, ţinând strâns în mâini nelipsitu-i toroipan, cu ajutorul căruia ar fi fost gata oricând să distrugă tot ce i-ar fi stat împotrivă. Dându-şi seama că tratativele de bună pace nu îşi au rostul şi că uşa ce da în sufragerie e încuiată, Ovidiu se baricadă iarăşi în bucătărie, ca singurul loc unde temporar îşi putea găsi adăpost, apoi stinse lumina pentru a nu fi spionat din beznă. Cu respiraţia oprită, începu să asculte ceea ce se întâmpla afară. Huhurezul tăcuse. O linişte de mormânt îmbâcsea noaptea. Ecoul tunetelor reveni după un timp, arătând că vâltoarea trecuse dincolo de crestele zdrenţuite ale munţilor şi fierbea ca o jivină alungată de la prada ei. Chiar şi aşa fulgerele străluminau depresiunea la intervale regulate de timp. Un zgomot metalic se auzi pe treapta de ciment din faţa uşii. Nebunul îndrăzni să desprindă, cu ajutorul ciomagului, securea înfiptă în prag, pe urmă, retrăgându-se la locul vechi, începu să strige:

– A mă-tii, a mă-tii!! Bolşevicilor! Comuniştilor! Iar ne-aţi arestat pădurea!!? Ieşiţi să vă judecăm! Ieşi afară trădător bătrân! A mă-tii, a mă-tii!!... văzând că nu primeşte niciun răspuns la convocările sale, nebunul plecă în intenţia lui de a înconjura vila, ţipând continuu.

Zgomotul de geamuri sparte îi relevă lui Ovidiu faptul că acesta trecuse la represalii. Realizând cât de mare e pericolul dacă va rămâne încuiat, descuie uşa şi fugi spre gardul lui bădia Niţă, trecând prin el cu agerimea unui iepure stârnit. Ca într-o ninsoare cu fulgi imenşi, vântul purta prin aerul nopţii coli mari şi multe de hârtie furate din biroul domnului G.

Furia nebunului era departe de a atinge apogeul. Cu toată teama de întuneric, Ovidiu se îndreptă spre şura părăginită. Un capăt de lanţ, ca o bală de rugină, atârna din gura podului. Smuncind de ea, Ovidiu închise oblonul, apoi se piti bine la temelia din piatră brută de prund. Când desluşi silueta nebunului agitându-se prin faţa geamului de la bucătărie, ţipă ca un huhurez. Acest lucru îl încremeni pe nebun în gestul lui violent. Revenindu-şi din şoc, el căută din priviri locul de unde venise chemarea, de unde venise atenţionarea. La lumina unui fulger, văzu oblonul şurii închis:

– Trădare! Suntem trădaţi! Suntem trădaţi!!

În sclipirile fulgerelor Ovidiu îl vedea pe nebun trecând şoseaua, sărind

garduri, pierzându-se pe cărarea sa...

La vreo cinci zile venise în sfârşit mama lui. Era cernită. Doliu purta şi filosoful. Acesta, ignorând pagubele, îşi scoase un şezlong pe terasă, se aşeză greoi – de parcă îmbătrânise deodată – şi încremeni cu ochii în zare.

Tot la cinci zile, văzând un stol de corbi ce se roteau deasupra albiei, sătenii îl descoperiră pe Iorgu lui Frunzică sfărâmat de bolovanul de sub fagul crescut orizontal din muchea malului abrupt al apei.

Podgoreanul

Pentru moment nu ar fi vrut să se pensioneze. Amăgit că valoarea punctului de pensie ar putea creşte, mergea încă la corvoadă, sfătuit de cine ştie cine, măcar până când năbădăioasa de inflaţie avea să se astâmpere cât de cât. Unde mai pui că i se promisese postul de paznic. În tinereţe muncise pe ici pe colo ca sezonier. Oportunităţi se iveau. Era mai bine plătit decât un simbriaş la stat – şi asta iscase invidie printre prietenii lui – dar când a apărut cel de-al treilea copil, şi nu avea să fie ultimul, pe atunci tânărul Andrei, a renunţat la avantajele sezonierului şi s-a angajat la cariera de piatră, rotunjind veniturile cu alocaţia plozilor, dar mai ales, gândea el, avea să se aleagă cu o pensioară hăt-hăt la bătrâneţe. După cum spuneam, continua să se ducă la slujbă, dacă nu cu elan tineresc măcar cu măsura senectuţii. Fidelitatea faţă de locul de muncă, părul alb, discreţia şi modestia de care dăduse dovadă în toţi aceşti ani, îi adusese oarece stimă în ochii şefilor şi ai pietrarilor de rând, şi chiar dacă nu mai era atât de viguros pe cât ar fi trebuit, în fiecare dimineaţă de luni când ajungea în mijlocul lor era întâmpinat cu o strângere călduroasă de mână. Probabil că nu i-ar fi ajuns tot respectul de care se bucura şi i s-ar fi sugerat să rămână acasă dacă postul ar fi fost râvnit de vreun june vânjos şi aşezat, însă oase rupte pe bani la fel de puţini tinerii găseau şi-n altă parte. Fără îndoială că infinit mai bucuros ar fi fost dacă i s-ar fi trântit uşa în nas decât să fie obligat să renunţe la truda lui săptămânală în felul în care a fost obligat: baba lui – Stana – damblagise! Şocul a fost şi nu a fost chiar atât de devastator – soacră-sa a murit tot în urma unui accident vascular şi îşi amintea bine că mulţi ani a durat până ce a strâns-o Dumnezeu de pe faţa pământului. Înzestrat cu acest teribil experiment, moş Andrei – parcă totuşi necazul l-a îmbătrânit pe dată cu câteva riduri, iar barba i-a albit de tot – şi-a suflecat mânecile şi s-a pus să-şi îngrijească soaţa. Nu a dus-o la niciun spital. Ştia, şi îi fusese confirmate temerile, că sechelele nu puteau fi înlăturate, mai ales la acea vârstă înaintată. Cu toate acestea – în felul lui blând şi respectuos – îi impusese medicului de familie să vină lunar, chiar dacă acesta era extrem de ocupat, căci avea pacienţi în şapte sate împrăştiate pe opt văi, să i-o consulte pe Stana lui, să îi schimbe sau să-i reînnoiască reţeta, reţetă pe care el o respecta cu sfinţenie.

În prima săptămână după năpastă – împotriva căreia nu crâcni, întocmai ca biblicul Iov – moş Andrei se sperie când văzu maldărul de boarfe murdare. Se

oferise nora lor să le spele. Odată îmbrăcată, cămaşa spălată de altcineva decât de cea care i le spălase o viaţă întreagă, moş Andrei simţi un disconfort, ca şi cum aceasta ar fi fost frecată cu urzici iar veninoasele ace de pe frunze ar fi rămas în ţesătură şi acum îl beşicau pielea. Nici chiar atât de albă parcă nu ieşise. „Ei, ce să faci, noră..." o amendă el în gând, cu frică. Însă chiar şi după ce spălase propria fiică următoarele rufe, tot nu fusese mulţumit, aşa că atunci când s-au mai adunat haine murdare, moş Andrei aduse buduroiul în odăiţă, ca să fie sub ochii Stanei, turnă un ceaun de apă fierbinte, adăugă o jumătate de pachet de sodă – „ Prea multă ai pus!" ar fi ţipat Stana la el, dacă ar fi putut –, aruncă ţoalele în leşie şi începu, chitit pe treabă, să le bosolească precum femeile chinuiesc aluatul în covată, la Paşti. Târziu a observat că pe faţa paralizată pe jumătate a Stanei curgeau lacrimi şuvoi, iar agitaţia ochilor ei de un albastru apos exprimau o cruntă nemulţumire.

– Ce e? Ce nu e bine? îşi întrebă, cu răbdare de înger, moş Andrei băbuţa.

Rezemată de perete şi sprijinită părelnic de două perne, Stana îşi luă mâna beteagă şi cu multă precauţie o puse în poala catrinţei; cu cealaltă, făcută pumn, începu să mimeze frecatul unei cârpe imaginare.

– Aha!... exclamă încântat moş Andrei, amintindu-şi deodată că făcuse cândva trei ani de armată şi nimeni altcineva nu i-a spălat uniforma.

Din ziua aceea purta iarăşi cu mândrie ițari şi cămăşi înălbite prin curte, pe uliţe.

Până când a fost finalizat dosarul, până când a venit decizia de pensionare şi prima pensie, cei doi au trăit din banii strânşi la teşcherea, deşi valoarea economiilor le-a fost jumulită mult, mult prea mult de inflaţie. Feciorii şi fiica, nurorile şi ginerele le călcau des şi nu prea des pragul. Treceau pe la ei doar ca să îi întrebe ce mai fac. Şi cum bătrânii lor părinţi nu se plângeau de ceva, ei veneau şi plecau cu sufletul împăcat. Atât i-a cerut fiului care îmbrăţişase meseria de tâmplar: să îi facă Stanei un căruţ pentru a o mai scoate la soare. Acesta a întocmit un landou uşor şi manevrabil, însă i-au trebuit câteva şuruburi nichelate şi pentru acestea i-a luat bani tătâne-lui.

Izolaţi, trăiau în gospodăria lor modestă, despărţită cu un zăplaz improvizat de fosta lor casă pe care o lăsase feciorului mai mic. Pe noră nu aveau de ce să fie supăraţi dacă aceasta se arăta oarecum încrâncenată în relaţia cu ei. Mezinul lor era un neisprăvit şi un beţiv. Arar moş Andrei se aventura afară din curte. Avea un pârâiaş care curgea de-a lungul gardului din dreapta siliştii, iar pentru apa necesară la curăţenie şi la udat grădina nu trebuia decât să se întindă printre uluci. Ieşea prin sat doar când se ducea să cumpere câte ceva

din cele strict necesare, ori când mergea la vreo slujbă religioasă. Singurii străini care le păşeau constant pragul erau preotul, care venea la începutul şi la sfârşitul fiecărui post din an ca să o împărtăşească şi să o mărturisească pe Stana; doctorul cu stetoscopul şi, mai nou, factorul poştal. La toţi ţineau în egală măsură, toţi reprezentau instituţii sacre, însă cel mai familiar era poştaşul. Tânăr şi mereu volubil, când le intra în odăiţă, îşi scotea tolba cu acte şi bani, cu ziare şi scrisori, se aşeza pe marginea patului lângă bătuţă, îi lua mâinile într-ale sale, o zgâlţâia uşor şi o repezea glumind:

– Ce stai aici? Puneţi bundiţă nouă şi scoateţi flăcăul la horă!... Şi mata ce te uiţi la noi? Adă un pahar cu vin!

Cât moş Andrei se ducea în beciul micuţ ca o părere şi venea de acolo cu un ibric de vin roşu, plin pe trei sferturi, poştaşul rupea cuponul, număra banii şi îi punea frumos în mijlocul mesei. La prima sau la a doua lor întâlnire acesta abordă un subiect uluitor pentru moş Andrei:

– Ascultă-mă bine! Îmi dai două pensii şi cu banii ăştia îţi fac un certificat de persoană cu handicap pentru lelea Stana. Îi vine lunar o indemnizaţie socială, iar matale o să ai un fel de salariu fiindcă o îngrijeşti. Ce zici, batem palma?

Poştaşul puse ezitarea lui moş Andrei pe seama zgârceniei, pe teama acestuia de a nu-şi putea recupera investiţia, de aceea îl asigura, de fiecare dată când se întâlneau, de beneficiile acestui demers. Moş Andrei însă vedea altfel lucrurile: cum adică să fie plătit ca să aibă grijă de tovarăşa sa de viaţă? Dumnezeu i-a dat o cruce şi el o va purta de unul singur chiar şi dincolo de puterile lui! Aflând de această nechibzuită încăpăţânare, toţi ai lui nu-i mai călcau pragul. Concesie făceau când treceau pe la poarta mare şi o vedeau pe mama lor însorindu-se. Atunci intrau în curte şi îi întrebau, formal, de sănătate, îi întrebau dacă eventual au nevoie de ceva anume.

De câte ori însurase ori măritase pe vreunul din vlăstarele lor, le dăduse ca zestre şi un petic de arătură sau de fâneaţă. Pentru ei doi, pentru timpul bătrâneţilor, păstrase via. Acest colţ sărac de rai, situat pe coasta de miazănoapte a dealului care flanca satul, cu sol galben şi greu, impropriu cultivării viţei de vie avea un singur avantaj – era în apropierea casei. Ca să ajungă acolo, moş Andrei trecea prin portiţa din fundul grădinii şi ţinea cărarea din livezile vecinilor până la izvorul de unde lua apă bună de băut şi pentru gătit; de acolo, urcând, paşii lui făcuse o cărăruie discretă pe muchia argiloasă dintre două ravene. Acest cant îngust se termina brusc în botul unui zid format din stânci friabile, nisipoase. Pe ceafa acestui prag înalt cât un vlăjgan cu nasul în vânt se întindea un platou micuţ şi neted. Puţin mai sus era via lui. Îngrădită cu un gard impenetrabil din

mărăcini şi cătină, cu o singură ieşire – o poartă camuflată, legată cu trei rânduri de sârmă ghimpată – dar şi cu o mică şandrama plasată într-un loc strategic, făcea ca niciun pârdalnic de copil să nu se poată lăuda că a furat vreun sân de struguri din acea vie. Nu-i vorbă, pe când se ruginea frunza, moş Andrei ieşea cu pălăria plină cu ciorchini de perle străvezii ori negre, dulci, înmiresmate şi împărţea copiilor ce îşi păzeau vacile cu rod pe ţarina răscoaptă a toamnei.

Pe timpul când muncea la carieră îşi îngrijea via în fugă. Visa mereu ca atunci când o să vrea să iese la pensie această ocupaţie să îi răpească tot timpul. Iată că nu era chiar aşa cum plănuise în nopţile lungi de iarnă montană, însă nici departe de visul lui nu era. Se obişnuise cu bioritmul soţiei sale şi ştia, la minut, când acesteia îi e sete, foame ori somn, ştia când are nevoie de ploscă sau de o pernă în plus. La vremea de tăiat via, de săpat, de înlocuit aracii rupţi şi putrezi, de legat şi prăşit, moş Andrei o liniştea pe Stănica sa – cum o alinta el – şi îi explica ce are de făcut la viişoara lui; îi punea deşteptătorul să sune, ca în felul acesta să nu o cuprindă teama că a fost uitată, asigurând-o pe deasupra că atunci când se va împlini timpul el va fi lângă ea. De multe ori se nimerea ca tocmai când obosit închidea uşa, ceasornicul să se pună pe zbârnâit. Niciodată nu întârziase grăitor de mult şi nici de venit înainte de vreme nu venise, deşi nu avea vreun ceas de mână sau de buzunar ca să-şi sincronizeze sosirile.

Poştaşul renunţase de mult la buna lui intenţie de a le întocmi dosare pentru indemnizaţia socială şi totuşi în acea după-amiază moş Andrei îl aştepta cu înfrigurare. Scosese din timp în ibricul emailat vinul roşu, acrişor şi slăbuţ, aşa că acum tot fulgera poarta cu privirea. Nici nu-l lăsă pe poştaş ca să o salute pe baba Stana că îl şi întrebă oarecum conspirativ:

– Ce-i cu entegrarea asta în Iouropa?

– Ei, bre moş Andrei, asta nu ne priveşte pe noi…

– Cum nu? Cum nu!? Am auzit la drăcia asta de aparat că trebuie să ne scoatem viile şi să punem numai viţă de soi! A mea o fi de soi?

– Păsărească mata?... Ha-ha-ha!... Ia uite cum stă treaba: doar marii producători, cei care ies cu vinurile pe piaţă, cei care-l vând, sunt obligaţi să-şi scoată hibrizii. Cât despre vinul matale, să fim noi sănătoşi ca să bem şi când oi ieşi eu la pensie. Hai noroc şi mai toarnă unu' că e tare bun şi mă cam grăbesc!

Nu ştiu cât de mult îl liniştise vorbele spuse de poştaş, cert este că de-ar fi fost întrebat de vreun străin spilcuit a cui e via, el ar fi renegat-o. Continua să o îngrijească dintr-un fel de milă ce învingea cu greu teama: dacă încălca vreo lege? De atunci stătea mai mult cu urechea la aparat ca să prindă noutăţi despre vie şi viticultori, văduvind-o din această cauză pe Stana lui de lungile

monologuri blânde şi ades repetate.

Parcă uitase de problemă, sau poate că începuse să o minimalizeze, fiindcă observase că şi ceilalţi vieri îşi vedeau de viile lor bătrâne, până când o vecină – văduva lui Pascu – s-a dus la el pentru o sticlă de vin: vroia să facă un parastas. Când aceasta i-a întins bancnota micuţă, scoasă din batista mirosind a tămâie, moş Andrei avu o scurtă sincopă:

– Nu iau bani! Zi bogdaproste de el! răcni apăsat, după ce îşi revenise.

– Cum, Doamne iartă-mă, să zic bogdaproste că doar îl duc la biserică!?...

– Pune-i pe masă. Nu-i ating! Eu nu-i ating!...

Văduva lui Pascu plecă făcându-şi semnul crucii cu limba pe cerul gurii.

Faptul că vânduse vin îl înspăimântă pe moş Andrei. A doua zi, în lunea din săptămâna mare de dinaintea Sfintelor Paşti, îi puse Stanei ceasul să ţârâie ca să ştie că la ora respectivă el se va întoarce, îşi luă cazmaua şi urcă la vie. Începu să scoată butucii pe care îi credea mai degeneraţi. Şi uite aşa, pentru vinerea mare îi mai rămăsese nedezrădăcinaţi doar doisprezece din cei mai dragi butuci ai lui. Postul lung şi munca frenetică din ultimele zile îl cam stoarse de vlagă. Mergea abătut pe creasta argiloasă dintre cele două ravene. Când dădu cu nasul de peretele de stâncă friabilă, în care erau încrustate mici scobituri, de care moş Andrei se folosea ca de nişte veritabile trepte – cam neprietenos aşezate, e drept – acesta îl cântări cu o privire fugară. Propti piciorul în prima firidă şi se avântă. În momentul acela descoperi că elanul nu fusese destul de mare şi, precipitat, căută să se prindă fulgerător de un colţ de piatră venit în întâmpinare. Pudra de un ocru roşcat făcu degetele să alunece surprinzător de iute. Moş Andrei căzu pe spate, ca o păpuşă dezarticulată, şi începu să se rostogolească până pe malul firicelului de apă. Speriat că ar fi putut să aibă vreun os rupt, vreo luxaţie ceva, rămase câteva clipe nemişcat, analizându-şi atent toate încheieturile. Răsuflând uşurat, se ridică precaut în picioare, îşi scutură hainele, îşi culese pălăria decolorată de vreme şi pătată de transpiraţie, o scutură şi pe ea de praf, apoi şi-o îndesă pe cap. Călărind pârâiaşul, se spălă pe mâini, pe faţă şi porni înspre zarea cleioasă. Ajunse iarăşi faţă în faţă cu nărăvaşa scară ce l-a trântit. Privind-o, i se păru că aceasta crescuse în ultimele minute ca pâinea în cuptor. O atinse cu mâna ca să o îmblânzească. Nu părea ca aceasta să accepte mângâierile. Moş Andrei mai făcu o jumătate de pas, îşi fixă piciorul „de bătaie" lângă ceea ce părea obstacolul vieţii lui şi căută să se avânte. Simţindu-şi genunchii tremurând, renunţă. Descumpănit, se întoarse din drum. Văzându-l intrând în odăiţa lor înainte de vreme, Stana se impacientă. Privea speriată în jur, lăsând lacrimile să curgă puhoi, ca de atâtea ori când o cuprindea neliniştea sau

vreo nemulţumire. Moş Andrei se aşează lângă ea, îi luă mâna paralizată şi începu să o maseze cu mare grijă. Ascunzându-şi teama din glas, zise cu tandreţe:

– Va fi bine băbuţă, va fi bine...

Cuprins

1) Alte veri

2) Porunca

3) Caisul

4) Cotul lui Manea

5) Olarul

6) Comoara

7) Biserică nouă. Și popă tot așa

8) Moș Pavel

9) Fântâna

10) Pragul

11) Furtuna

12) Podgoreanul

Ion Lazăr da Coza – „Crucea umbrelor"

sau „Construirea valorilor unui destin pe reverberanta noblețe a propriilor rădăcini"

Gheorghe A. STROIA, Adjud – ianuarie 2011

Nu pot să nu spun că există în viața noastră momente, al căror sens nu-l putem desluși. Că există lângă noi, în umbră sau într-o lume impusă artificial de ceilalți, oameni și destine care strălucesc, dar pe a căror lumină o recuzăm cu încăpățânare. Nu pot să nu mă simt mândru, să descopăr pe plaiurile vrâncene oameni care trăiesc doar pentru a scrie, care nu respiră, decât pentru a aduce celorlalți o rază de speranță. Despre un astfel de om - Ion Lazăr da Coza - am aflat nu de foarte multă vreme. Cu deosebită emoție, am început să citesc mai întâi versurile lui Ion Lazăr da Coza, strânse într-o carte de suflet, intitulată ***„ Labirintul de zăpadă"*** (Editura Salonul Literar, Focșani – 2002). M-am simțit, pentru o vreme, ca un condamnat la nemurire, ce fusese uitat în labirintul timpului, fără a găsi o cale de scăpare. Până când am realizat că singura cale de evadare din „labirintul de zăpadă" era să rostesc pe rând fiecare poezie ca pe o incantație, pentru a mă elibera din rutina cotidiană, care mă ținea prizonier acolo. Cartea despre care aș dori să vă vorbesc este o minunată carte de povestiri, intitulată ***„Crucea umbrelor"*** (Editura Palas, Focșani – 2008). Este remarcabilă versatilitatea literară a autorului, care trece cu ușurință de la simbolistica liricii la complexitatea unei cărți de proză.

Aș începe prin a vi-l descrie pe autor, așa cum puțini îl cunosc: sensibil (delicat ca aroma unei flori crescute pe povârnișul unui deal, sub soarele amiezii) dar, viguros și stăpân pe sine (precum un falnic secular gorun rătăcit prin pădurea tânără). Iată ce spune talentatul poet Valeriu Anghel, care-i prefațează cartea și ne dezvăluie un Ion Lazăr da Coza, *„Născut în ziua echinocțiului de primăvară (21 martie) din anul 1963, dar înregistrat, printr-un hazard, pe 2 aprilie – ziua păgubosului Tândală, zice el – Ion Lazăr, începând cu acest volum, își adaugă la nume denumirea satului natal din Tulnicii Vrancei.*

Refuzând să fie constrâns la un univers limitat – condiția oricărui muritor – el s-a dedicat scrisului, explorând în felul acesta alte și alte lumi. Prin anul 1987 avea să debuteze cu un poem în revista craioveană „Ramuri".

Au urmat două premii la concursurile interjudeţene de poezie, în 2002 primind Premiul Salonului Literar Dragosloveni (Vrancea) pentru debut cu volumul de poezii „Labirintul de zăpadă". În decembrie 2006 debutează cu proză în revista ieşeană „Convorbiri literare", iar cu volumul de faţă – editorial.

Se spune că o vioară făcută din lemnul unui brad despicat de fulger are o sonoritate aparte. La fel poate şi sufletul lui Ion Lazăr da Coza, săgetat de flacăra divină a creaţiei, vibrează altfel la un apus de soare, la un mugur de floare, la o lacrimă. De aceea proza lui este ca apa limpede a râului ce-i străbate satul de reşedinţă, în care, metaforic, plutesc fraze dibaci meşteşugite, conturând aidoma frumuseţea interioară a oamenilor şi a malurilor înverzite dumnezeieşte, cu lumini şi umbre frânte de îngeri."

Ion Lazăr da Coza este o apariţie literară insolită în peisajul vrâncean, plaiuri binecuvântate de Dumnezeu, care au dăruit istoriei literaturii române - nume de valoare, scriitori şi poeţi de frunte. Ce este oarecum caracteristic scriitorilor acestor locuri? Multe dintre lucrările acestora poartă o amprentă puternic locală, o specificitate a unei lumi, deosebit de pitoreşti. O lume în care undeva - uitate în nemurire - se păstrează obiceiuri şi tradiţii arhaice, ce uimesc încă prin originalitate şi semnificaţii. Lucru, cu atât mai onorabil pentru literatura vrânceană, cu cât ne gândim că istoria este întregul format din istoriile unor locuri, ale unor rădăcini adânc înfipte în perenitatea neamului românesc. Aşa după cum scrie şi Ion Lazăr da Coza, care-şi identifică numele cu cel al localităţii natale, un semn de preţuire dar şi de vehemenţă în promovarea unicităţii plaiurilor vrâncene. Recunoaştem, din scrierile sale unele tradiţii şi obiceiuri strămoşeşti, pe care locuitorii de la munte le mai practică şi astăzi.

În carte apar 12 povestiri – cifra 12 are (în sine) o simbolistică aparte. N-aş dori să fac o incursiune în numerologie dar, vreau să-i „demonstrez" autorului că este purtătorul unui destin promiţător, că are astrele de partea sa şi că energia care „ţâşneşte" din izvoarele fiinţei sale sunt profunde şi sănătoase. Nu ştiu dacă şi autorul s-a gândit la aceasta dar, aş dori să-i reamintesc că (din mai multe puncte de vedere) - 12 este numărul apostolilor, dar şi al lunilor anului, fiind considerat simbolul echilibrului divin. Echilibru care-l şi dovedeşte prin scrierea unor pagini de proză cu intriga şi finalul foarte bine conturate. Îl voi „prezenta" puţin pe 12, pentru a spori „misterul" creat de literele vrâncene în jurul autorului şi pentru a-i respecta dorinţa de a ni se dezvălui treptat, prin ceea ce are domnia-sa mai frumos: scrisul. De asemenea: 12 - cifra lui Nergal, a stat la baza sistemului duodecimal, corespunzând anilor în care Jupiter executa un parcurs întreg, dar şi zodiilor, respectiv orelor duble dintr-o zi. Interesant de menţionat este faptul că, la babilonieni, 13 deriva din 12 şi era considerat un număr

norocos, corespunzător zeităţilor (12 + 1). Doisprezece e o octavă mai înaltă a numărului trei şi indică o mare înţelegere şi înţelepciune. Cea mai mare parte a cunoştinţelor „purtătorului" de cifră 12 este extrasă din experienţele vieţii, lucru care aduce un calm care persistă până şi în cele mai turbulente situaţii. E considerat a fi vechiul număr al încheierii unui ciclu, întrucât semnalează sfârşitul copilăriei şi primele stadii ale maturităţii. Dacă ar fi să facem o analogie, putem spune că prin acest volum de proză, Ion Lazăr da Coza îşi dovedeşte că poate trece la următoarea etapă din cariera sa de scriitor: de la cea a poeziei – despre care se spune că este apanajul tinereţii, la cea a maturităţii literare (proza) Despre persoana care are ca favorit numărul 12 se poate spune, că indiferent dacă evoluează sau nu în domeniul artelor, are un simţ dramatic dezvoltat şi pune pasiune în tot ceea ce face, chiar dacă e vorba doar de lucruri banale. Are o fire prietenoasă, îi place să socializeze, să
colaboreze. Energic şi dornic de schimbare, preocupat mereu de altceva. (Iertată-mi fie, această scurtă paranteză dar, am făcut-o pentru autor, să-i mai colorez puţin zâmbetul şi să-i trimită o rază de speranţă la lecturarea acestor rânduri).

Şi încheind paranteza „numerologică" de mai-sus, putem trece la lucrurile de substanţă ce pot fi spuse despre scriitorul Ion Lazăr da Coza şi despre scrierile sale. Am regăsit în paginile cărţii, multe întâmplări, pe care mi le aduc şi eu aminte din copilărie. M-am revăzut copil, prin rândurile acestei scrieri şi am retrăit cu sufletul la gură fiecare cuvânt, fiecare frază. Ion Lazăr da Coza se pricepe de minune să creeze mister, să învăluie în ceaţă personajele, pe care apoi să le creioneze cu peniţa înmuiată în cărbune. În „Olarul", autorul relatează despre obiceiurile funerare de la ţară, când una dintre persoanele dragi călătoreşte spre o ţară a umbrelor, din care nu se mai poate întoarce - decât ca amintire. Întâmplarea ni-l dezvăluie pe autorul-copil având o accentuată fragilitate emoţională, din care singura scăpare nu poate fi decât mângâierea mamei sale. Tăcut şi gânditor, copilul de atunci îşi adresează tot felul de întrebări tulburătoare, care te poartă cu gândul la întrebările pe care omul şi le-a adresat dintotdeauna: ***„de ce moare omul?", „oare, moartea doare?", „va mai veni cândva înapoi?".*** Autorul nu răspunde în mod deliberat acestor întrebări, dar creează suspans şi încarcă paginile cărţii cu doza aceea de profund, de uman, confirmându-se în egală măsură, latura sensibilă a personalităţii sale. Partea descriptivă a întâmplărilor este amănunţită, se succed o multitudine de detalii care, aşezate într-o succesiune logică, nu bulversează ci creează atmosferă, încălzesc spiritul.

Ion Lazăr se pricepe de minune să brodeze cuvintele, înşirând în fiecare povestire un fir epic limpede, clar, reuşind să-şi păstreze o structură aerisită, logică, raţională. Deşi limbajul scrierilor din „Crucea umbrelor" este unul modern, postarea cuvintelor în frază şi sonoritatea lor este de multe ori una arhaică, autorul intenţionând printr-un astfel de demers să creeze aura aceea de vechi, de autentic, să reconstituie vremurile cât mai aproape de strălucirea lor originară: *„Săftica pierdea din firea ei băieţească şi aluneca blând, cu forme şi gesturi spre împlinirea de mireasă. În anul acela urşii munţilor s-au ascuns mai devreme în bârloguri. Totuşi n-a fost o iarnă grea. M-am dus în obşte, am încropit un gard, ca să ştie şi alţii că acolo va fi locul rădăcinilor mele, am pus bolovani de temelie şi-am ridicat casă cum nu mulţi visau pe la frescе bătrâne, făcătoare de minuni. Vândusem eu toate mioarele şi toţi batalii, dar cu banii luaţi abia reuşisem să-i pun chipiu de şindrilă... Gândul mi-era numai la Săftica. Toţi o pofteau în horă, toţi vroiau să o învârtă-n joc. Se arăta veselă şi zglobie când dănţuia cu alţii. Se îmbujora. Când o chemam eu, parcă îşi petrecea duhovnicul la babe să-l descânte de deochi"* (***Alte veri***). Prin stilul clar şi concis de a povesti, dar şi prin culoarea pe care autorul o dă personajelor sale, am revăzut (de multe ori) firul epic ale operelor marilor prozatori (Marin Preda, Ioan Slavici, Ion Creangă şi de ce nu – construcţia sintactică a frazelor lui Fănuş Neagu).

Deşi multe dintre povestiri au fost scrise într-un registru grav, ele au un subtil umor de circumstanţă, ce reuşeşte să descreţească fruntea cititorului şi să-i redea pofta de lectură. Personajele cărţii sunt creionate cu foarte mare atenţie, sunt pitoreşti, unele parcă desprinse din poveştile neamului, altele continuând filonul de aur al unor scrieri memorabile (Moromete). Destinele personajelor cărţii sunt deseori tragice, autorul lăsând povestirilor sale un final deschis, uşor ambiguu, incitându-şi cititorul la completarea acestora fie prin „construirea" unui scenariu propriu, fie prin interpretarea mesajului de final. Unele secvenţe ale cărţii sunt de factură fantastică, acestea conferind povestirii în sine, o doză de mister - fie de inedit, fie de poveste (***Comoara***). Dedicaţiile povestirilor cărţii sunt adresate unor personalităţi vrâncene de care autorul este legat afectiv şi cărora le datorează începuturile sale literare. Sunt nominalizaţi poeţi, precum: Dumitru Pricop, Gheorghe Sbârciog, Constantin Ghiniţă, Ion Panait, Corneliu Fotea, întraţi deja în valorile de patrimoniu ale culturii vrâncene şi naţionale. Prin rostirea unor astfel de nume, autorul ne ilustrează fondul său sufletesc: senin, curat şi plin de recunoştinţă faţă de oameni – în genere. Ce este special în proza lui da Coza? Un fior aproape liric, care-i trădează veleităţile poetice, o emulaţie unică, ce te „prinde" prin relatările sale de calitate. Spre finalul cărţii, autorul

revine cu povestiri din timpul nostru, în care problemele legate de integrarea europeană şi creşterea punctului de pensie sunt aprig dezbătute, ca într-o poiană a lui Iocan. Sentimentul pe care ţi-l dă o astfel lectură este acela de confort, de profunzime, purtând o simbolistică specială. Scrierea de faţă este – cu certitudine – o scriere puternică, purtând amprenta unică a autorului – originalitate, forţă şi vitalitate. Pentru Ion Lazăr da Coza, scrisul este un perpetuum mobile, care îl animă, îl revigorează, îi ascute simţurile şi mintea. La masa sa de scris, autorul se simte în elementul său, se simte împlinit şi o dovedeşte din plin, creând pagini memorabile. Lumina degajată de scrierile lui da Coza este specială: este lumina sufletului care scrie din dragoste faţă de oameni, din dorinţa sa de înţelegere şi confirmare a unor adevăruri. Pot spune – şi este un punct de vedere strict personal – despre „***Crucea umbrelor***", că este „ jurnalul nescris" al unui sat, ale unor rădăcini de care autorul se simte foarte mândru şi este îndreptăţit să se simtă astfel. Vă îndemn să citiţi povestirile din „ ***Crucea umbrelor***", pentru a vă încărca cu secvenţe de veritabilă literatură, scrise cu patos şi cu o rară sensibilitate. Sunt sigur că vocea autorului – cu timbrul său unic – o vom auzi, cale de multe scrieri de acum încolo, pe care n-o putem primi decât cu bucurie, de fiecare dată. Îi urez vrânceanului – ce musteşte de talent – drum bun pe calea pe care se regăseşte din plin, aceea a unei vocaţii şi a unei forţe creatoare spectaculoase !

OGLINDA LITERARĂ
(nr. 102, iunie 2010, pag 63)

ION LAZĂR DA COZA: CRUCEA UMBRELOR

Ed. Pallas, Focşani, 2008

Mădălina TEMELIE

Natural, simplu şi în acelaşi timp, original şi expresiv; aşa este condeiul domnului **Lazăr da Coza.**

Destul de ciudat felul în care am ajuns să citesc „***Crucea umbrelor***", o întâmplare pusă sub semnul destinului, aşa cum sunt şi personajele cărţii. A fost la început o provocare, apoi după lectura primei povestiri a devenit interes.

Primul volum de proză scurtă al lui **Ion Lazăr da Coza** aduce cititorului douăsprezece povestiri incitante şi uşor de citit, însă cu subiecte captivante,

personaje verosimile şi o tematică variată şi profundă.

Ion Lazăr da Coza atacă în „***Crucea umbrelor***" câteva teme esenţiale ale literaturii şi o face într-un mod aparte. Fie că e vorba de iubire, de moarte, de timp, de viaţă rurală, religioasă, de metempsihoză, de relaţia sacru-profan, toate acestea sunt subordonate unei suprateme, cea a Destinului. Toate personajele celor douăsprezece povestiri sunt stăpânite de o forţă dincolo de puterile lor fizice, de un destin dus ca o „cruce", care te însoţeşte la orice pas, la orice gând ca o „umbră". Toate personajele sunt parcă resemnate, devin umbre, sunt destine tragice care se salvează poate într-o altă viaţă; poate, pentru ca autorul alege un final deschis pentru fiecare situaţie limită. De aici şi titlul volumului. Toate cele douăsprezece titluri devin simboluri ale unui destin irefutabil.

Naraţiunile lui **Lazăr da Coza** nu au nimic de-a face cu literatura secolului XXI, autorul conturează în mod realist şi uneori fantastic, amintind parcă de personajele lui Creangă, Slavici, Sadoveanu şi Voiculescu („*Comoara*", „ *Pragul*") un univers suspendat între trecut şi prezent, în care timpul pare să nu se grăbească ca în „*Alte veri*", o lume în care se remarcă o legătură firească cu tradiţia magică, cu locurile sălbatice îndepărtate de civilizaţie, o mână de oameni simpli, dar profunzi, sinceri, cu bune şi cu rele.

O temă care se dovedeşte a fi în centrul atenţiei este cea a iubirii, însă o iubire văzută în diferite ipostaze, majoritatea tragice. În miezul celor douăsprezece naraţiuni se ţes câteva poveşti de cuplu. O frumoasă poveste de dragoste începută banal într-un autobuz („*Alte veri*") devine un pretext de întoarcere în trecut, într-un timp mitic în care o iubire sinceră, de început de lume, trăită în mijlocul naturi se dovedeşte a fi o iniţiere a cititorului în Poveste, autorul dovedindu-se un veritabil „povestaş" familiarizat cu tradiţiile şi obiceiurile zonei Vrancei, de altfel bogate şi inedite. Toate cuplurile ilustrează o luptă continuă a personajelor cu ele însele, orice istorie de dragoste este marcată de un dezechilibru şi astfel iubirea aduce moarte, nebunie, e neîmplinită („ *Porunca*", „*Furtuna*", „*Moş Pavel*").

Stilul lui **Ion Lazăr da Coza** se individualizează prin simplitatea şi claritatea, aproape clasice ale discursului, rândurile infuzate de lirism, curgerea firească a frazei, o atentă elaborare a propoziţiilor, grija pentru redarea cât mai exactă a culorii locale, utilizând regionalisme, dar şi neologisme, acolo unde situaţia o cere.

Scris cu însufleţire, acest volum vine ca o provocare la adresa lumii în care trăim. Nu ne rămâne decât să-l citim. Liber la lectură!

OGLINDA LITERARĂ*

(nr. 102, iunie 2010, pag 63)

Gheorghe Andrei NEAGU

Crucea umbrelor, Ion Lazăr da Coza, editura Pallas, 176 pagini. Iată un volum de povestiri bine articulate în care temele locale devin preocupări de căpătâi ale unui autor ce-şi propune valorizarea unor pretexte literare în literatură adevărată, reuşind să menţină trează atenţia cititorului dedulcit lecturii.

La rubrica **BIBLIOPOLIS de pe coperta a IV-a a revistei, redactorul-şef **Gheorghe Andrei NEAGU** face scurte prezentări la 10-15 cărţi sosite la redacţie.*

Pro SAECULUM Nr. 1/2009

Dinu Mirea

ION LAZĂR DACOZA – *Crucea umbrelor. Povestiri,* Focşani, Editura Pallas, 2008, 178 pagini.

Iată că poetul Ion Lazăr, autorul volumului *„Labirintul de zăpadă" (2002),* îşi adaugă numele satului natal Coza (comuna Tulnici, Vrancea) şi un volum de proză scurtă, cu douăsprezece naraţiuni care dovedesc cu prisosinţă, talentul de povestitor, capacitatea de a descoperi cititorului o lume viguroasă, naturi pasionale puternice, psihologii încărcate de sentimentul culpei sau al frustrărilor, dovedind un remarcabil simţ al cuvântului revărsat cu naturaleţe, mişcare scenică bine supravegheată, deschiderea spre poezie, precum şi rafinamentul unor procedee (*v. Fântâna, Cotul lui Manea, Olarul*). În unele cazuri (*Alte veri, Olarul, Comoara*) peste toate se aşează un duh de magie şi visare, de încrâncenare şi forţă, rezultând de aici o realitate infuzată discret de elemente fabuloase şi părelnice. Pentru capacitatea de a pătrunde psihologia personajelor (Ileana, Pavel) aş remarca *Porunca şi Moş Pavel,* pentru rodnicia cu care prospectează destinele tragice, cu o fermecătoare deschidere spre poezie, se impun atenţiei: *Caisul şi Comoara,* unde – e adevărat – se simte ecoul gândirii moralizatoare a prozatorului din Şiria. O proză care ar fi putut deveni exemplară, oferind un fascinant spaţiu de reflecţie pe tema morţii, este *Olarul.* Din păcate, perspectiva puţin generoasă îi sufocă sensurile sau, în orice caz, le atenuează

forţa virtuală. Ignorând marile *„valuri"* ale prozei moderne şi post-moderne, mândru de trăinicia rădăcinilor sale rurale, Ion Lazăr se prezintă în faţa cititorilor în hainele decente ale tradiţiei, făcându-ne să nu regretăm o clipă acest lucru.

ION LAZĂR DA COZA

Labirintul fermecat al umbrelor...

Ionel MARIN
Cenaclul literar „Vasile Cârlova"

În anul 2002, Ion Lazăr debutează cu volumul de versuri „Labirintul de zăpadă", călătorind în lumea fascinantă a cuvintelor, afirmând: „Nostalgia mă mai încearcă atunci/ Când visez/ Căci visele-mi sunt grele ca nişte munţi/ Pe care trebuie/ Să-i duc în spate/ Eu – o amforă/ Încă nearsă"...

Poezia sa, prelungire a simţirii şi mesajului pornit din inimă, ne aduce mai aproape razele iubitoare de netimp. În anul 2008 poetul ne surprinde cu o carte frumoasă de povestiri „Crucea umbrelor", editată de cunoscutul scriitor Valeriu Anghel, care afirmă că proza lui Ion Lazăr da Coza este: „ca apa limpede a râului ce-i străbate satul de reşedinţă Coza, în care, metaforic, plutesc fraze dibaci meşteşugite, conturând aidoma frumuseţea interioară a oamenilor şi a malurilor înverzite dumnezeieşte, cu lumini şi umbre frânte de îngeri". Cartea cuprinde 12 povestiri, unele din ele fiind dedicate marilor înaintaşi: Dumitru Pricop, Ion Panait, C-tin Ghiniţă şi alţii plecaţi în lumina umbrelor...

În povestirea Pragul, descrie cascada Putnei în splendoarea ei: „Un val alb, transparent, ca de mireasă, căzând în falduri răsfirate peste bucle negre, împietrit, fremăta ademenitor"...

Fire sensibilă, profundă, armonioasă, sufletul prozatorului vibrează ca o vioară celestă. Ne prezintă lumea satului aşa cum este, personajele fiind descrise în intimitatea lor, cu gânduri, gesturi, trăiri firești, întâmplări obişnuite.

„Crucea umbrelor" o carte, un dar de suflet, frumos, realizat cu pasiune şi mult drag.

Născut în ziua echinocţiului de primăvară (21 martie) din anul 1963, dar înregistrat, printr-un hazard, pe 2 aprilie – ziua păgubosului Tândală, zice el – **Ion Lazăr**, începând cu acest volum, îşi adaugă la nume denumirea satului natal din Tulnicii Vrancei

Refuzând să fie constrâns la un univers limitat – condiţia oricărui muritor – el s-a dedicat scrisului, explorând în felul acesta alte şi alte lumi. Prin anul 1987 avea să debuteze cu un poem în revista craioveană „***Ramuri***". Au urmat două premii la concursurile interjudeţene de poezie, în 2002 primind Premiul Salonului Literar Dragosloveni (Vrancea) pentru debut cu volumul de poezii „***Labirintul de zăpadă***". În decembrie 2006 debutează cu proză în revista ieşeană „***Convorbiri literare***", iar cu volumul de faţă – editorial.

Se spune că o vioară făcută din lemnul unui brad despicat de fulger are o sonoritate aparte. La fel poate şi sufletul lui **Ion Lazăr da Coza**, săgetat de flacăra divină a creaţiei, vibrează altfel la un apus de soare, la un mugur de floare, la o lacrimă. De aceea proza lui este ca apa limpede a râului ce-i străbate satul de reşedinţă, în care, metaforic, plutesc fraze dibaci meşteşugite, conturând aidoma frumuseţea interioară a oamenilor şi a malurilor înverzite dumnezeieşte, cu lumini şi umbre frânte de îngeri

Valeriu Anghel